

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra Mediální studia

Mediální studia

Diplomová práce

2019

Lucia Blažiová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra Mediální studia

Mediální studia

**Mediální reprezentácia súčasných politických líderiek a
gender diskurz v online prostredí**

Diplomová práce

Autor práce: **Lucia Blažiová, Bc. et Bc.**

Studijní program: **Mediální studia – kombinovaná forma**

Vedoucí práce: **PhDr. Lenka Vochocová, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2019**

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 8. května 2019

Lucia Blažiová

Bibliografický záznam

BLAŽIOVÁ, Lucia. *Mediálna reprezentácia súčasných politických líderiek a gender diskurz v online prostredí*. Praha, 2019. 89 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií. Katedra Mediální studia. Vedoucí diplomové práce PhDr. Lenka Vochocová, Ph.D.

Rozsah práce: 162 651 znakov

Anotace

Diplomová práca „Mediálna reprezentácia súčasných politických líderiek a gender diskurz v online prostredí“ sa zameriava na diskurz pôsobenia žien na najvyšších politických pozíciách, a to analýzou reprezentácie politických líderiek v článkoch publikovaných na facebookových stránkach idnes.cz a aktualne.cz, ktorá je následne doplnená analýzou komentárov užívateľov tejto sociálnej siete pod danými článkami.

V rámci historického kontextu je čitateľovi predstavený vývoj postavenia ženy v spoločnosti a feminizmu, pričom je poukázané na špecifický vývoj v českej spoločnosti, ktorý čiastočne vysvetľuje malú podporu feminizmu a politických opatrení rovného zastúpenia žien v spoločnosti, ktoré sú v iných kútoch sveta rozšírené. Analýza sa snaží následne poukázať na určité javy ako v mediálnej reprezentácii, tak i v diskusii o politických líderkách, ktoré pomôžu odhaliť postoje k ženám pôsobiacim vo vysokej politike.

Annotation

Thesis '*Media representation of current female political leaders and gender discourse in online environment*' focuses on gender discourse related to the perception of top female political leaders, analyzing media representation of these leaders in articles published on Facebook pages of idnes.cz and aktualne.cz followed by an analysis of users' comments under the articles.

Evolution of the position of women in society and a short history of feminism are presented within their historical context. Specifics of the Czech environment of both topics are highlighted, which partly explains low support for feminism and policy measures for equal representation of women in society. The analysis then tries to point out certain phenomena, both in the media representation and in the comments of Facebook users, to help reveal attitudes towards women in high politics.

Klíčová slova

feminizmus, gender diskurz, mediálna reprezentácia, politické líderky, Facebook, online diskusie

Keywords

feminism, gender discourse, media representation, female politic leaders, Facebook, online discussion

Title/název práce

Media representation of current female political leaders and gender discourse in online environment

Poděkování

Na tomto mieste by som sa chcela poďakovať PhDr. Lenke Vochocovej, Ph.D. za jej cenné rady, odborné vedenie a vždy ochotný prístup pri písaní tejto diplomovej práce. Veľká vďaka patrí aj mojej najbližšej rodine a priateľom, ktorí ma podporovali nielen pri písaní tejto práce, ale počas celého štúdia.

Obsah

ÚVOD	3
<u>HISTORICKÝ KONTEXT</u>	
1 PREMENY POSTAVENIA A ÚLOHY ŽENY V SPOLOČNOSTI	5
1.1 ŽENA V PRAVEKU	5
1.2 ŽENA V STAROVEKU	7
1.3 ŽENA V STREDOVEKU	8
1.4 ŽENA V NOVOVEKU	10
1.5 VÝVOJ POSTAVENIA ŽENY V ČESKEJ SPOLOČNOSTI	15
2 FEMINIZMUS A JEHO VÝVOJ	19
2.1 PRVÁ VLNA FEMINIZMU	20
2.2 DRUHÁ VLNA FEMINIZMU	21
2.3 TRETIA VLNA FEMINIZMU	22
2.4 VÝVOJ FEMINIZMU V ČESKOM PROSTREDÍ	22
<u>TEORETICKÝ KONTEXT</u>	
3 ŽENY A POLITIKA	26
3.1 GENDER STEREOTYPY	26
3.1.1 Ženy-političky očami médií	28
3.1.2 Ženy-političky očami verejnosti	31
3.2 ŽENY-POLITIČKY – AKTUÁLNA SITUÁCIA	33
3.3 POLITICKÁ PARTICIPÁCIA A EXPRESIVITA ŽIEN	38
3.3.1 Vymedzenie pojmov	38
3.3.2 Offline a online politická participácia a expresivita	39
3.3.3 Genderové rozdiely v politickej participácii a expresivite	41
4 SPRAVODAJSTVO NA SOCIÁLNYCH SIEŤACH	45
<u>VÝSKUMNÁ ČASŤ</u>	
5 METODOLÓGICKÝ RÁMEC	47
5.1 CIEĽ PRÁCE A VÝSKUMNÉ OTÁZKY	47
5.2 METÓDY ZBERU A ANALÝZY DÁT	48
5.3 ANALYZOVANÉ MÉDIÁ	50
6 VÝSLEDKY VÝSKUMU	51
6.1 ANALÝZA ČLÁNKOV – KVANTITATÍVNA	51
6.2 ANALÝZA ČLÁNKOV – KVALITATÍVNA	53
6.3 ANALÝZA PRÍSPEVKOV – KVANTITATÍVNA	63
6.4 ANALÝZA PRÍSPEVKOV – KVALITATÍVNA	64
ZÁVER	72
SUMMARY	74

POUŽITÁ LITERATÚRA	76
ZOZNAM PRÍLOH	86
PRÍLOHY	87

Úvod

Napriek tomu, že ženy tvoria v súčasnosti takmer polovicu ľudskej populácie¹, ich zastúpenie v tak významnej oblasti, akou je politika, je i v 21. storočí v porovnaní s mužmi veľmi nízke. Svet politiky je dominantne chápaný ako mužský, v ktorom sú ženy ešte stále skôr raritou ako jeho bežnou súčasťou. Platí pritom, že čím vyššie politické pozície, tým menej žien na nich nájdeme. Médiá a ich schopnosť zachovávať a potvrdzovať hodnoty v spoločnosti stereotypným zobrazovaním reality sa čiastočne podieľajú na tom, že sa táto situácia nemení. Je preto veľmi dôležité, akým spôsobom médiá vykresľujú svet politiky a ženy, ktoré do tohto sveta prenikli.

Druhou stranou mince však môže byť postoj spoločnosti a vzťah k politike zo strany samotných žien. Majú ženy ambície sa v politike angažovať alebo ich politika nezaujíma? Aký názor majú muži na ženy v politike? Sú kvóty a iné opatrenia pre rovnejšie zastúpenie žien žiadané v spoločnosti alebo sa ľudia stavajú proti nim? Toto sú jedny z mála, no asi základné otázky na tému ženy a politika. Okrem nástrojov ako prieskumy verejnej mienky nám dobrý pohľad na názory, aké v spoločnosti panujú, poskytuje v súčasnosti aj online prostredie. Internet a hlavne sociálne siete otvorili nové možnosti participácie širokému spektru užívateľov. Okrem nástrojov na sociálnu interakciu sa stali aj nástrojom na vyhľadávanie informácií a dejiskom mnohých diskurzov na rôzne témy. Túto skutočnosť si uvedomuje čoraz viac výskumníkov a mnohí sa začínajú zameriavať na výskumy v online prostredí. Populárnymi sú najmä sociálne siete, ktoré vykazujú vysokú mieru participácie a interakcie užívateľov.

Táto diplomová práca sa zaoberá tým, ako médiá prezentujú ženy, ktoré pôsobia na tých najvyšších politických pozíciách, v článkoch publikovaných na sociálnej sieti Facebook, a ako sú tieto ženy vnímané samotnými užívateľmi siete. Analýza toho, ako vyzerá mediálna reprezentácia politických líderiek v článkoch publikovaných na facebookových stránkach a ako vyzerá následne diskusia užívateľov pod danými článkami, nám vytvorí pomerne komplexný obraz o diskurze na danú tému v online prostredí.

Práca je rozdelená na 2 hlavné časti. Prvá časť nám načrtne historický kontext a bude sa snažiť odpovedať na otázku, kedy a na základe čoho vznikli rozdiely v postavení ženy

¹ Údaje z roku 2017 prevzaté zo Svetovej banky . Info dostupné z <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL.FE.ZS> [online]. [cit. dňa 1.5. 2019]

v spoločnosti, ako sa toto postavenie vyvíjalo v priebehu času a kedy a kde vznikli prvé pochybnosti o správnosti takéhoto rádu, ktoré sa pretavili do feministického hnutia. Vzhľadom k tomu, že témy o postavení žien a feminizme sú veľmi rozsiahle, v kapitolách, ktoré sa im venujú, sú predstavené len tie najvýznamnejšie udalosti, miľníky a postavy. Predstavený je najskôr vývoj vo svete, aby bol v jeho kontexte zobrazený vývoj a špecifiká postavenia ženy a feminizmu v českom prostredí. Následne budú predstavené viaceré výskumy verejnej mienky o ženách a politike, resp. o ženách v politike. Predstavené sú aj aktivity užívateľov internetu, pojmy politická expresivita a politická participácia, so zameraním sa na rozdiely v týchto aktivitách na základe genderu. Prvá časť má význam kvôli lepšiemu pochopeniu postoja českej spoločnosti k otázkam ako feminizmus, postavenie žien v spoločnosti a v neposlednom rade aj ich zastúpenie na najvyšších politických pozíciách.

Druhá časť, výskumná, predstaví výsledky analýzy a odhalené prvky v diskurze, a to ako v spravodajských portáloch, tak aj v diskusii užívateľov. Jej cieľom je prispieť k debate o pôsobení žien na vysokých politických pozíciách a postoja zo strany českej spoločnosti. Jedným z hlavných cieľov je zistiť, či je gender pre médiá a užívateľov Facebooku jedným z významných faktorov, ktorý hrá rolu vo vnímaní političky, a akým spôsobom sa tento faktor odráža v online diskusii.

1 Premeny postavenia a úlohy ženy v spoločnosti

Prakticky od počiatku boli úlohy, ktoré prináležali mužovi a žene (v rodine, kmeni, spoločensve) rozdielne. Mnohí antropológovia presadzujú názor, že to vyplýva z biologických predispozícií, ktorými sa oba druhy vyznačujú. Ak to zjednodušíme, muž oplýva mohutnejšou stavbou tela, vďaka čomu je silnejší a rýchlejší, a tým lepšie vybavený na lov a ochranu svojho spoločenstva. Žena je z biologického hľadiska stavaná na rodenie a kojenie detí. Delenie úloh na základe predispozícií sa takto javí ako prirodzené – každý prispieva spoločnosti tým, čo je v jeho fyzických schopnostiach. Problém je však v tom, že zatiaľ čo rozdielne úlohy muža a ženy sú teda aspoň čiastočne z biologického hľadiska vysvetliteľné, podradný význam, ktorý bol žene, jej postaveniu a úlohám pripísaný, vysvetliteľný nie je – je to sociálny konštrukt, ktorý vznikol v priebehu vývoja spoločnosti. Na základe toho následne začali vznikať stereotypné predstavy o úlohách, vlastnostiach a postojoch žien, medzi ktorými je napr. nezáujem a nevyznanie sa vo veciach verejných, teda i veciach politických. V nasledujúcej časti sa práca zameria na načrtnutie pozície a roly ženy v spoločnosti v jednotlivých historických obdobiach.

1.1 Žena v praveku

Po dlhú dobu sa verilo, že v žiadnom inom období nemala žena tak dominantné postavenie ako v praveku. Spoločnosť totiž údajne fungovala na princípe tzv. matriarchátu, teda spoločenskom zriadení, v ktorom prevládala nadvláda žien. Žena-matka stála v čele sociálnej jednotky, ktorá sa nazýva gent, a svoje silné postavenie získala tým, že oplývala hlbokou znalosťou rastlín a starostlivosťou o členov daného spoločenstva.² Ako prvý túto ideu vo vyššie zmienenom (zjednodušenom) ponímaní predstavil švajčiarsky právnik a historik Johann Jakob Bachofen vo svojom diele s názvom *Materské právo* (z orig. *Das Mutterrecht*) z roku 1861.³ V ňom Bachofen vyslovil myšlienku, že forma spoločnosti v podobe matriarchátu v dobe paleotickej predchádzala spoločnosti patriarchátu. Túto myšlienku odvodzoval od predstavy vzťahov v dobových spoločnostiach/skupinách, v ktorých neexistovali pevné manželské putá a jediné trvalé pokrvné puto bolo medzi matkou

² JANDOUREK, J. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada, 2012, s. 154

³ SOUKUP, V. *Dějiny antropologie: encyklopedický přehled dějin fyzické antropologie, paleoantropologie, sociální a kulturní antropologie*. Praha: Karolinum, 2006, s. 299

a dieťaťom. Na základe silnej pozície matky vznikol kult ženy a z neho následne ženské božstvo. Samotný Bachofen hovorí o kulte Bohyne Matky, ktorá zaistuje plodnosť ako v hospodárstve, tak u žien. Táto Matka je pre Bachofena univerzálnym prvkom všetkých náboženstiev⁴ – to znamená, že Bohyňu Matku v určitej forme uctieva každé náboženstvo. O tom, že sa dá spojiť už s pravekou spoločnosťou navyše podľa neho svedčia nálezy sošiek a vyobrazení ženy s kyprými tvarmi znázorňujúcim plodnosť.

Bachofen svojou teóriou prvotného matriarchátu a Matky ovplyvnil celé ďalšie generácie, a to napriek tomu, že jednoznačné dôkazy o dominancii matriarchátu v praveku neexistujú a že si túto mýtickú Matku sám vytvoril.⁵ V súčasnosti je však idea matriarchálnej pravekej spoločnosti prekonaná. Remišová Věšíňová upozorňuje na to, že táto „*teorie prvotního matriarchátu je ve všech svých variantách příkladem snad nejhorší formy genderové slepoty, kterou si lze představit.*“⁶ Sama sa pritom nesnaží úplne vyvrátiť existenciu matriarchátu, kritizuje však presadzovanie matriarchátu ako univerzálneho, prevládajúceho usporiadania spoločenstva v období praveku.⁷ Podľa Remišovej Věšíňovej sa zástancovia Bachofena pri snahe dokázať existenciu matriarchátu ako prevládajúceho typu usporiadania spoločnosti točia v začarovanom kruhu: „*Již od počátku bádání o anatolském území byla pokládána otázka, proč uctívali obyvatelé Anatolie Velkou Bohyni, na kterou následovala jednoduchá odpověď: zjevně proto, že se jednalo o matriarchální společnost, kde měly ženy větší moc než muži. A naopak, aby se kruh uzavřel, na otázku, jak víme, že byla pravěká anatolská společnost matriarchální, odpovídají zastánci: Zjevně proto, že uctívala Velkou Bohyni, o čemž svědčí i její podobizny ve formě hliněných sošek a fresek.*“⁸

Napriek tomu, že isté formy nadradeného postavenia žien v menších spoločenstvách nepochybne existovalo a v súčasnosti existuje⁹, jedná sa skôr o výnimočné javy ako o celú historickú etapu.

⁴ REMIŠOVÁ VĚŠÍNOVÁ, K. *Gender a pravěká společnost*. Praha: Karolinum, 2017, s. 58

⁵ *Gender a pravěká společnost*. s. 58

⁶ *Gender a pravěká společnost*. s. 56

⁷ *Gender a pravěká společnost*. s. 43

⁸ *Gender a pravěká společnost*. s. 60-61

⁹ Vid' napr. knihu *Kde ženy vládnu* od K. Karáskovej a S. Birda (2016), v ktorej autori zachytávajú spoločnosti s dominantným postavením žien.

1.2 Žena v staroveku

O nasledujúcom historickom období môžeme už s istotou hovoriť, že v ňom existovalo dominujúce patriarchálne usporiadanie spoločnosti. Žene bola v tomto období jasne vymedzená rola – bola manželkou, matkou a gazdinkou, čomu zodpovedali aj jej povinnosti. Okrem toho mala žena i jasne vymedzený priestor – takmer bezvýhradne sa mohla pohybovať len vo vlastnom dome.

V starovekom Grécku musela podľa zákona byť každá žena pod kontrolou a ochranou kyriosa (strážcu), ktorý jej mal zabezpečiť ochranu a dobrý život, ale ktorý sa zároveň za ňu staral o všetky finančné záležitosti, čo znamenalo, že akékoľvek vlastníctvo prechádzalo do rúk kyriosa. V mladosti plnil túto úlohu v živote ženy jej otec, po vydaji prešla táto úloha na manžela.¹⁰ Žena nemala prakticky žiadne práva, zdržiavať sa mohla po väčšinu času len vo vlastnom dome (ktorý bol navyše rozdelený na mužskú a ženskú časť, pričom do mužskej mala zakázaný vstup) a jej funkcia bola čisto utilitaristická, a to rodenie a výchova potomkov a starostlivosť o domácnosť.¹¹

V starovekom Ríme mali ženy obdobné postavenie a úlohy. Tou primárnou bol pôrod a výchova legitímnych potomkov, kvôli čomu ženy vo veľmi mladom veku vstupovali do manželských zväzkov. Podobne ako v Grécku, aj v Ríme bola žena závislá na svojich najbližších mužských príbuzných. Napriek tomu, že rímske ženy mohli majetok vlastníť a zdediť, výlučné právo rozhodovať, ako sa s majetkom nakladalo, patrilo mužovi. Oficiálne existovali výnimky, a to slobodné ženy¹², ktoré mali minimálne tri deti. Napriek tomu, že toto pravidlo nebolo vždy uplatňované, existujú aj záznamy o ženách (väčšinou vdovách), ktoré sa starali o svoje vlastné finančné záležitosti a dokonca riadili svoje vlastné podnikanie.¹³

Ženy z nižších vrstiev najčastejšie zastávali miesta v poľnohospodárstve, živili sa ručnými prácami a ako pôrodné asistentky. Ženám z vyšších vrstiev bolo povolené sa vzdelávať vo

¹⁰ MACDOWELL, D. M. *The Law in Classical Athens*. New York: Cornell University Press, 1986, s. 84

¹¹ BUDIN, S. L./ TURFA, J. M. *Women in Antiquity: Real Women across the Ancient World*. New York: Routledge, 2016, s. 729

¹² V zmysle ženy, ktoré neboli v otroctve.

¹³ CARTWRIGHT, M. *The role of women in the Roman World* [online]. 2014 [cit. dňa 17. 2. 2019].

Dostupné z: <https://www.ancient.eu/article/659/the-role-of-women-in-the-roman-world/>

filozofii a literatúre. Bez rozdielu na konkrétnu starovekú spoločnosť či triedu, z ktorej žena pochádzala, žiadna žena nemohla oficiálne zastávať pozície vo verejnom živote.¹⁴

1.3 Žena v stredoveku

Vzhľadom k dĺžke obdobia, ktorú zahŕňa stredovek, je pomerne ťažké ho definovať. Avšak dva faktory majú viac než ostatné vplyv na podobu a udalosti daného obdobia – tým prvým sú mocenské boje a vojny medzi znepriatelenými dynastiami a vtedajšími štátnymi útvarmi, a druhým (častočne s prvým súvisiacim) je šírenie kresťanstva. Oba slúžili ako prostriedky na rozširovanie a upevňovanie moci a vplyvu, a oba svety – tak vojenský, ako aj cirkevný – boli len v minimálnej miere preniknuteľné pre ženy.

Stredoveký feudálny systém urobil hrubú čiaru v spoločnosti medzi šľachtou, ktorá vlastnila pozemky a majetky, a poddanými – vazalmi, ktorí tieto pozemky obrábali. Postavenie ženy sa veľmi líšilo v závislosti od spoločenskej triedy, ale i konkrétnej oblasti a obdobia.¹⁵ Reálne postavenie ženy a muža v nižších vrstvách bolo dokonca vyrovnanejšie, pretože ako muž, tak i žena museli zastávať ťažkú prácu, aby uživilí rodinu. Žena nemala právo na vzdelanie, s výnimkou žien z majetných vrstiev, od ktorých sa naopak očakávala znalosť poznatkov z určitých oblastí a osvojenie si zručností ako napr. hra na piáno, základy jazykov apod., aby dokázali dôstojne reprezentovať svojho muža. Ženy z vyšších vrstiev navyše mohli byť vlastníčkami pôdy a tešili sa úcte, pretože boli symbolickými hlavami rodiny.¹⁶ Práve majetok a titul bol jedným z rozhodujúcich faktorov pri uzatváraní manželstiev – formovanie spojenectiev a obojstranná výhodnosť týchto zväzkov zaručovala upevnenie moci, a to i medzi najvyššími vrstvami ako boli panovnícke rody. Manželstvo bolo formou potvrdenia týchto spojenectiev a najbližšie ženské príbuzné panovníkov či ich vdovy sa stávali prostriedkom k ich dosiahnutiu.¹⁷

¹⁴ COHICK, L.H. *Women's Work in the Greco-Roman World* [online]. [cit. dňa 19. 2. 2019] Dostupné z: <https://www.bibleodyssey.org/en/people/related-articles/womens-work-in-the-greco-roman-world>

¹⁵ STURD, S.M. *Women in Medieval Society*. 5. vyd. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1989, s. 30

¹⁶ *Women in Medieval Society*. s. 30

¹⁷ JEWELL, H.M. *Women In Late Medieval and Reformation Europe 1200-1550*. New York: Palgrave Macmillan, 2007, s. 89

Ako bolo spomenuté vyššie, druhý významný faktor, ktorý ovplyvnil stredovek, je kresťanstvo. Kresťanská viera sa so svojimi hodnotami rozšírila do veľkej časti Európy. Na obsadenie cirkevných postov ženami mala cirkev od začiatku jasne vymedzené negatívne stanovisko – akékoľvek cirkevné pozície boli pre ženy nepreniknuteľné, vychádzajúc z listu Timoteovi: „Žena at' prijíma poučení mlčky s veškerou podřízeností. Učit ženě nedovolují.“¹⁸ (1Tm 2:11-12). Celkový náhľad na ženu je odvodený na základe viacerých pasáží vo svätých textoch a je čiastočne ambivalentný. Na jednej strane sa na ženu nazerá ako na „nedokonalého muža“ a ako na nositeľku prvotného hriechu, na strane druhej sa však v duchu kresťanského učenia presadzovala myšlienka lásky k blížnemu a rovnosti ľudí pred Bohom. Je potrebné však upresniť, že rovnosť medzi mužom a ženou mala platiť až v posmrtnom živote. V prvej knihe Mojžišovej, Genesis, sa jasne píše, že žena bola vytvorená druhotne z rebra muža s úlohou byť mu spoločníčkou¹⁹, to znamená bola vytvorená „z muža“ a „pre muža“. V texte učenia o prvotnom hriechu sa navyše žene pripisujú nízke kvality ako neposlušnosť a zvádzanie. Priamo v kresťanských textoch poukazuje Doležalová ešte na dve dôležité pasáže: „Ženy necht' ve shromáždění mlčí. Nedovoluje se jim, aby mluvily“²⁰ (1K 14, 34) a „Žena nemá míti moc nad mužem, nýbrž má se nechat vést. Vždyť první byl stvořen Adam a pak Eva. A nebyl to také Adam, kdo byl oklamán, ale žena byla oklamána a dopustila se přestoupení“ (1Tm 2, 12–14). Podobné pasáže z kresťanského učenia jasne vymedzujú podradené postavenie ženy voči mužovi. V kresťanských textoch však nájdeme aj zmienku o rovnom postavení (nielen) medzi mužom a ženou, a to konkrétne v Pavlovom liste Galat'anom: „Není již rozdíl mezi židem a pohanem, otrokem a svobodným, mužem a ženou. Vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši.“²¹

Pomerne veľký vplyv na pozitívnejší náhľad na ženy z kresťanského hľadiska mal mariánsky kult²² a vznikajúce ženské rády. Ich členky boli vyzdvihované kvôli dobrovoľnému vedeniu

¹⁸ Prvý list Timoteovi citované podľa DOLEŽALOVÁ, I. *Historie a současnost feministického hnutí*. s. 154. In VALDROVÁ, J. *ABC feminizmu*. Brno: Nesehnutí, 2004.

¹⁹ DOLEŽALOVÁ, I. *Historie a současnost feministického hnutí*. s.153

²⁰ *Historie a současnost feministického hnutí*. s.156

²¹ *Historie a současnost feministického hnutí*. s. 157

²² Mariánsky kult je kult, ktorý uctieva Pannu Máriu ako matku Ježíša Krista. Mariánsky kult je „považován za analogii kultů bohyně plodnosti, bohyně-matek v jiných náboženstvích. Zdůrazňuje roli ženského a mateřského principu spojeného nejen s uchováním, obnovou života, ale i s pokorou, milosrdenstvím, obětavostí, zbožností.“ VODÁKOVÁ, A. *Kult mariánsky* [online]. 2017 [cit. dňa 19. 2. 2019] Dostupné z:

života v duchu kresťanských hodnôt a kvôli cnostným vlastnostiam, ktoré im boli pripisované, ako skromnosť, poslušnosť a pokora spolu s poskytovaním starostlivosti o členov spoločnosti. Členky týchto rádov patrili medzi ženy, ktoré trávili čas čítaním a prepisovaním starých kresťanských textov za účelom šírenia kresťanského učenia medzi ľuďmi. Nič to však nezmenilo na tom, že kresťanská viera mala veľký vplyv na utvrdení ženy v podradnej pozícii voči mužovi, a na nazeranie na ňu a na jej telo ako na hrozbu pre muža, ktorá ho odvádza od pozornosti k Bohu a duchovnej dokonalosti.²³

Ako sme spomínali, vojenské a cirkevné pozície neboli určené pre ženy, boli to oblasti mužské. Melkesová však spomína v súvislosti so ženami v danom období existenciu určitej oblasti, v ktorej dominancia žien bola jasná, a podľa toho ho ju aj nazýva „*svet plný žien*“²⁴. Zjednodušene povedané sa jednalo o ženy, ktoré sa zaoberali činnosťami súvisiacimi s výsostne ženskými otázkami ako pôrod, ale i všetko, čo mu predchádzalo a všetko, čo po ňom nasledovalo. Jednalo sa najmä o pôrodné baby, šestinedelky, kmotry apod. Oddelenie tejto oblasti ako čisto ženskej však nesúvisí len s fyziologickými predispozíciami, ale práve i s pretrvávaním kresťanského náhľadu na ženu ako na podradnejšiu bytosť. Cirkevné predpisy vydané v stredoveku striktne zakázali duchovným venovať sa činnostiam spojeným s lekárstvom a všetky operácie a pôrody boli označené za nečisté. Týmto činnostiam sa preto často venovali menej vzdelaní a skúsení ranhojiči a pôrodné baby, z čoho vyplýva, že ženy „zo sveta plného žien“ sa netešili veľkej úcte v spoločnosti.²⁵

1.4 Žena v novoveku

Raný novovek

Novovek je obdobím veľkých sociálnych, politických, ekonomických a kultúrnych zmien. Vzhľadom k rozmanitosti jednotlivých štátnych celkov a k pomerom, ktoré v nich panovali, nedochádzalo k týmto zmenám všade v rovnakom čase, ale postupne a rôznou rýchlosťou.

https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Kult_mariánský

²³ MELKESOVÁ, M. „...Skrze něž pán buh svět, církev i nebe množí...“ *Raněnovověké nebe venkovské šestinedělky, porodní báby a kmotry*. s. 264 In ČADKOVÁ, K./ LENDEROVÁ, M./ STRÁNIKOVÁ J. *Dějiny žen, aneb, Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zasetí historiografie*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006.

²⁴ „...Skrze něž pán buh svět, církev i nebe množí...“: s. 264

²⁵ „...Skrze něž pán buh svět, církev i nebe množí...“: s. 264

Jednou z najvýznamnejších zmien je rozvoj kapitalizmu, ktorý dal priestor vzniku novej spoločenskej vrstve, ktorá vo svojich rukách sústredila čoraz väčšiu ekonomickú moc – meštianstvu. Majetok sa stal rozhodujúcim faktorom určujúcim status človeka. Vzhľadom k tomu, že väčšina žien v období raného novoveku stále nemala žiadny nárok na vlastníctvo, ich hodnota a význam zostávali v porovnaní s mužom nízke.

Jednou z najväčších prekážok zlepšenia postavenia žien v spoločnosti bol ich obmedzený prístup k vzdelaniu: ženy neboli v tejto dobe schopné čítať ani písať.²⁶ Jedinou výnimkou boli už spomínané ženy z vyšších vrstiev, od ktorých sa, naopak, očakávala istá úroveň vzdelania. Je potrebné však podotknúť, že v prípade dostupnosti vzdelania sa po dlhú dobu nejednalo ani tak o dôsledok genderovej nerovnosti, ako nerovnosti majetkovej.

Z kultúrneho hľadiska prispel k formovaniu náhľadu na ženu (a človeka celkovo) v danom období ešte jeden významný faktor, a to vplyv renesancie a s ňou súvisiaceho humanizmu. Vychádzajúc z návratu k antickej kultúre a čiastočného odklonu od Boha, renesancia kládla do centra pozornosti človeka samotného, pozemský život a slobodu. Renesancia so sebou priniesla nový ideál ženskej krásy a čistoty v kontraste s dogmatickým kresťanským výkladom. Vo vyšších spoločenských vrstvách sa mierne uvoľnili mravy a ženy sa stali rovnocennými partnerkami svojim manželom.²⁷ Cirkev sa v tejto situácii snažila získať naspäť a upevniť svoje postavenie zosilnením boja proti akýmkoľvek prejavom liberalizmu a kacírstva, čo následne viedlo k takým udalostiam ako procesy s čarodejnicami a križiacke výpravy.

Moderné dejiny

V období pred revolučnými udalosťami 18. storočia teda ženy stále nemali žiadne politické práva. Ich reprezentantmi boli v živote súkromnom i politickom muži. Dve najvýznamnejšie revolúcie, vo Francúzsku a v USA, ponúkli myšlienku univerzálnych práv pre ľudí. Ako americká Deklarácia práv z roku 1776, tak ani francúzska Deklarácia práv človeka a občana z roku 1789 však nemali v úmysle rozšíriť tieto práva aj na ženy. V súvislosti s francúzskymi pomermi sú zmieňované dve tvrdenia, ktoré muži na zachovanie tejto nerovnosti používali.²⁸

²⁶ WIESNER-HANKS, E.M. *Women and Gender in Early Modern Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000, s. 145-146

²⁷ LIŠKA, V. *Ženy českých panovníků*. Praha: XYZ, 2012, s. 219

²⁸ CLARK, L. L. *Women and Achievement in Nineteenth-century Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s. 22

Prvé je označované ako racionálne a vychádza z myšlienok Rousseau obhajujúceho prírodný zákon, podľa ktorého sú úlohy ženy v domácej sfére prirodzené jej pohlaviu, na rozdiel od verejnej sféry, ktorá je pre ňu neprirodzená. Druhé tvrdenie je lekárske/vedecké a poukazuje na biologické rozdiely medzi mužom a ženou, z ktorých vyplývajú rozdielne úlohy oboch pohlaví v spoločnosti.

Existovali však aj podporovatelia zrovnoprávnenia žien. Vo Francúzsku do debaty ohľadne ženskej otázky prispel veľkou mierou Louis de Jaucourt²⁹, ktorý v slávnej Encyclopédii pod heslom *Manželka* polemizuje nad tradičným podradeným postavením manželky voči svojmu manželovi – popiera, že by táto nadradenosť vychádzala z prirodzeného práva, pretože je v rozpore s princípom rovnosti medzi ľuďmi. V prípade, že manželka preukáže viac schopností, umu, má vyšší majetok či postavenie, nemala by byť automaticky v pozícii podradeného partnera vo vzťahu.³⁰

Ani samotné ženy neboli nečinné – v revolučnej atmosfére cítili príležitosť vzniesť svoje nároky na zrovnoprávnenie a občianske a politické slobody. Ženy sa začali organizovať do spolkov, písať diela nastoľujúce problematiku podradeného postavenia žien a požiadavky na ženské práva, najmä tie politické a právo na vzdelanie. Práve nevzdelanosť žien a zaužívaný „mužský výklad“ histórie, ktorý ženy z histórie prakticky vymazal, bol podľa nich jednou z najväčších prekážok, prečo sa samotné ženy nehlásili vehementnejšie o svoje práva. S porážkou francúzskej revolúcie však prišla aj porážka ženských emancipačných pokusov. Ženské spolky boli zakázané a žene bolo zavedením Napoleonovho Občianskeho zákonníka oficiálne pripísané postavenie legálnej nižšej skupiny, a to paradoxne v rovnakom čase ako zavádzal rovnosť všetkých mužov pred zákonom.³¹ Koniec 18. storočia bol však významný práve z dôvodu formovania a šírenia prvých ucelených myšlienok a požiadaviek za zrovnoprávnenie žien v spoločnosti (podrobnejšie viď kap. 2.1.)

V 19. storočí ešte stále pretrvávali názory o nedokonalosti ženského organizmu a ich intelektuálnych schopnostiach a spolu s tým pretrvávali rozdiely v postavení mužov a žien

²⁹ Louis de Jaucourt bol francúzsky učenec, ktorý obrovskou mierou prispel k vzniku Encyclopédie, ktorej cieľom bolo v jednotlivých heslách zhrnúť všetko ľudské poznanie. Sám Jaucourt napísal asi štvrtinu z týchto hesiel.

³⁰ BELL, S. G./ OFFEN, K. M. *Women, the Family, and Freedom: 1750-1880*. Redwood City: Stanford University Press, 1983, s. 35

³¹ MOSES, C.G. *French feminism in the 19th century*. New York: Suny Press, 1984, s. 18

pred zákonom.³² Povinnosti a práva žien sa stále značne líšili v závislosti od spoločenskej triedy, ku ktorej patrili. V najvyšších vrstvách sa obnovila predstava dokonalej ženy v domácnosti, pre ktorú bolo práve toto dobrovoľným životným poslaním, čo bolo rozšírené najmä vo viktoriánskom Anglicku.³³ Ženy zo stredných vrstiev pomáhali svojim manželom v ich profesii (týkalo sa to najmä profesií ako remeselníci, živnostníci, začínajúci podnikatelia), často tiež vo väčších mestách poskytovali ubytovacie služby. Práve u dievčat v strednej triede sa začalo oveľa viac dbať na vzdelanie, až do konca storočia však boli pripravované v prvom rade na úlohu gazdinky.³⁴ Muži a ženy sa ešte stále držali v tzv. oddelených sférach – mužom prináležala verejná sféra a zasahovanie do nej, ženám naopak domáca sféra, v ktorej bola jej úlohou starostlivosť o domácnosť. Práve tieto oddelené svety však dali priestor pre stretávanie žien a debatovanie o problémoch, s ktorými sa ženy musia v živote stretávať, a prekážkach, ktorým musia v spoločnosti čeliť. Veľmi často boli takýmto priestorom dámske čitateľské krúžky.³⁵ Akýkoľvek pokus o zasahovanie žien do vecí verejných sa síce stále považoval za nevhodný pre dámy, nie pre všetky z nich to však bolo dôvodom na to, aby tak nekonali.

V priebehu storočia vplyvom priemyselnej revolúcie postupne viac a viac žien prekračuje prah svojich domácností a zamestnávajú sa v nových továrňach. Ženy a deti boli lacná pracovná sila, preto boli preferovanejšie ako muži a tvorili väčšiu časť pracovníkov.³⁶ Pracovné podmienky však boli katastrofálne – často pracovali povinne viac ako 10 hodín, v prípade slabého výkonu neboli neobvyklé fyzické tresty a mzdy boli podpriemerné. Ako

³² MACHAČOVÁ, J. *Žena v 19. století jako „přívěšek“?* s. 210 In ČADKOVÁ, J./LENDEROVÁ, M./STRÁNIKOVÁ, J. *Dějiny žen, aneb, Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zajištění historiografie*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2006.

³³ MARCUS, S. *Between Women: Friendship, Desire, and Marriage in Victorian England*. Princeton: Princeton University Press, 2007, s. 119

³⁴ *Žena v 19. století jako „přívěšek“?* s. 210

³⁵ HUNT, K. A history of Radical Thinking: How women created bookclubs [online]. *Broadly*, 2016 [cit. dňa 21.2.2019] Dostupné z: https://broadly.vice.com/en_us/article/nejbvk/a-history-of-radical-thinking-how-women-created-book-clubs

³⁶ Napr. v Anglicku v rokoch 1850 – 1870 bola najvyššia zamestnanosť žien v továrňach až do 2. svetovej vojny. Ženy prispievali až na 30 – 40 % zo zárobku rodiny. Info dostupné z: https://www.bbc.co.uk/history/british/victorians/womens_work_01.shtml [cit.dňa 21.2.2019]

reakciu na to začali ženy v továrňach organizovať protesty a stávky. Tie boli v mnohých prípadoch tvrdo potlačené, no nespokojnosť a vzbura v ženách zostala.

Na konci 19. storočia vznikla ako reakcia na „pravú ženu“ viktoriánskej doby predstava tzv. „novej ženy“.³⁷ Identifikovali sa s ňou tie ženy, ktoré neboli spokojné s tradičnými úlohami pripísanými ich pohlaviu a s ich submisívnym postavením. Nová žena nemala definované, či bude ženou v domácnosti, pracovať v továrni, venovať sa umeniu, alebo boju za ženské práva. Patrilo jej právo voľby a svojho osudu, čo sa nám v súčasnosti môže javiť ako samozrejmé, no v tej dobe ako provokatívne.

Napokon v 20. storočí napomohlo emancipačným snahám žien dianie vo svete. Prvým faktorom bola postupná demokratizácia spoločnosti a druhým dve svetové vojny, počas ktorých museli ženy zastávať často pozície dovtedy prináležiace mužom. V roku 1793 to bol Nový Zéland, ktorý ako prvá krajina zaviedol všeobecné volebné právo pre ženy. Vo zvyšku sveta začali vznikať organizácie, ktorých hlavným cieľom bolo práve získanie volebného práva pre ženy – podľa toho sa nazývali sufražetky. Zavedenie volebného práva pre ženy bolo vo väčšine krajín jednou z reforiem, ktoré boli dôsledkom revolúcie, ktorá v krajine vypukla. V Európe bolo prvou krajinou Fínsko³⁸, nasledovalo Rusko (1917), Kanada (1918) a Československo (1919). V niektorých častiach sveta si však ženy museli počkať dlhšie, napr. vo Švajčiarsku až do roku 1971. V konzervatívnych moslimských krajinách, ako napr. v Saudskej Arábii, ženy nemajú volebné právo dodnes. S rozdelením sveta na dva súperiace bloky po druhej svetovej vojne sa zmenilo aj chápanie ženy. V komunistických režimoch bola žena zrovnoprávnená, čo však bolo preložené do komunistického jazyka ako schopná zastať akúkoľvek prácu, ktorú, samozrejme, dopĺňala starostlivosť o domácnosť. V demokratických krajinách mali ženy širšie možnosti, začali sa viac vzdelávať a túžili svoje vzdelanie uplatniť, čo sa však mnohým z nich nedarilo kvôli zažitým predsudkom, ktoré ako sa ukazovalo, neboli doposiaľ prekonané.

³⁷ Termín „New Woman“ spopularizoval spisovateľ Henry James, ktorý použil vo svojom románe *Holubičie krídla*. Týmto pojmom označil ženu, ktorá túži a urednostňuje vzdelanie a kariéru pred manželstvom, spochybňuje zažitú patriarchálnu podobu rodiny a nadvládu mužov v politickej oblasti. Zdroj: STEVENS, H. *Henry James and Sexuality*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998, s.27

³⁸ Vo Fínsku mohli ženy nielen voliť, ale ako v prvej krajine aj byť volené.

1.5 Vývoj postavenia ženy v českej spoločnosti

Vývoj postavenia ženy v českej spoločnosti začína v stredoveku³⁹. Ako poukazuje Lenderová, v českom prostredí neboli prejavy mizogýnie tak veľké ako v iných častiach Európy. Prvým dôvodom je neskoršie prenikanie kresťanstva do českých krajín, ktoré sa začalo šíriť až s mariánskym kultom, o čom svedčia aj vysvätenia troch kostolov Panne Márii v 9. a 10. storočí.⁴⁰ Druhým dôvodom je práve postavenie žien v husitskom hnutí, v ktorom mali husitské bojovníčky a vykladačky Písma často silné postavenie, s tým, že sa týchto kresťanských ideálov aj držali.⁴¹ Tým tretím je úloha žien v českom národnom obrodení, a to úloha „*vychovávateľky nového pokolenia*“⁴², vďaka čomu došlo k zlepšeniu ich postavenia v spoločnosti.

Neznamená to však, že ženy v českých krajinách mali odlišné postavenie ako inde v Európe. Na formovanie filozofického a politického myslenia českých vzdelancov mali vplyv texty latinských kresťanských teológov a filozofov, navyše sa oni samotní často vzdelávali mimo českých krajín v európskych centrách.⁴³ Rovnako ako v iných častiach Európy, ženy boli vylúčené z politického života. V prípade, že sa nerozhodli pre vstup do kláštora, bol im vyhradený priestor a úlohy spojené so starostlivosťou o rodinu a domácnosť v prípade strednej a vyššej triedy, v prípade najnižších vrstiev museli najčastejšie pomáhať manželovi zaobstaráť obživu. Muž mal jednoznačne dominantné postavenie v rodine a, ako dosvedčujú niektoré pramene⁴⁴, mohol dokonca ženu fyzicky trestať. Fyzické násilie na ženách nebolo

³⁹ Vzhľadom k tomu, že sa v tejto časti snažíme vymedziť špecifiká postavenia ženy na území, ktoré môžeme už jasne definovať ako české, sledované obdobie začneme v stredoveku v období vzniku útvaru Krajín českej koruny.

⁴⁰ LENDEROVÁ, M. *Eva nejen v ráji: Žena v Čechách od středověku do 19. století*. Praha: Karolinum, 2002, s. 19

⁴¹ LIŠKA, V. *Ženy českých panovníků ve faktech, mýtech a otáznících*. Praha: XYZ, 2012, s.219

⁴² OSVALDOVÁ, B. *Feminismus po česku* [online]. [cit.dňa 1.5.2019] Dostupné z:

<http://barbora.osvaldova.sweb.cz/docs/reflex2.rtf>

⁴³ LENDEROVÁ, M. *Eva nejen v ráji*. s. 20

⁴⁴ Jedným z nich je napr. Spravovna od Pavla Žídka pôsobiaceho na dvore Juraja z Podebrad, ktorý okrem iného hovorí o tom, ako trestať manželku. In LENDEROVÁ, M. *Eva nejen v ráji. Žena v Čechách od středověku do 19. století*. Praha: Karolinum, 2002, s. 26

neobvyklé ani v najvyšších kruhoch, o čom svedčí ubitie k smrti matky Alžbety Rejčky, druhej manželky Václava II., vlastným manželom.⁴⁵

V období ranného novoveku zostala viera dôležitou súčasťou života ženy. Napriek tomu, že existovala možnosť vyznávania rôznych konfesí, manželia nemali byť rôzneho vyznania. Práve v zbožnosti ženy nachádzali priestor na zväčšenie svojej autority ako vo vzťahu k manželovi, tak i k ostatným príslušníkom spoločnosti, v ktorej sa pohybovali, ako napríklad Katarína z Montfortu, manželka Adama II. z Hradca, ktorá podporovala jezuitov v ich protireformačných snahách.⁴⁶ Naplno sa táto rola žien ukázala v období rekatolizácie, kedy ženy zo šľachtických rodov často prebrali povinnosť obrátenia svojich poddaných na jedinou pravú vieru. Medzi nimi sa vyzdvihuje Polyxena, dcéra Vratislava z Perštejna, ktorá vďaka výhodným manželstvám získala veľký vplyv, ktorý využívala práve na podporu a šírenie katolicizmu.⁴⁷

Ako bolo spomenuté, aj v českých krajinách platilo, že ženy zo stredných a vyšších vrstiev zastávali najmä rolu matky a gazdinky, ženy na vidieku a z nižších mestských vrstiev museli pracovať a prispieť tak k užitiu rodiny.⁴⁸ Ženy pracovali často po boku manžela alebo zastávali pozície, ktoré boli definované ako typicky ženské ako napr. krajčírky, slúžky, pôrodné baby apod. Približne od polovice 19. storočia sa už začalo vo väčšom hovoriť o nutnosti poskytnutia vzdelania a kvalifikácie ženám. Na svedomí to majú, ako aj v iných častiach sveta, sociálne a ekonomické zmeny, ktoré prišli s priemyselnou revolúciou a v prostredí českých krajín aj s vojnou v roku 1866. Práve po tejto vojne mnohé ženy ovdoveli alebo zostali slobodné, čím zostali bez príjmu, ktorý mal zaobstaráť muž. Z tejto nutnosti sa postupne začalo prehodnocovať pravidlo, že ženy zo stredných vrstiev by si na živobytie nemali privyrábať.⁴⁹ To postupne otvorilo cestu k ženskému vzdelávaniu a zakladaniu odborných škôl, ako napr. Výrobní spolek ženský, ktorý vznikol v roku 1871 z iniciatívy Karoliny Světlé. Spolek prevádzkoval dievčenskú obchodnú a priemyselnú školu a kurzy pre vychovávateľky a ošetrovatelky. Okrem toho sa zameriaval aj na pomoc

⁴⁵ LENDEROVÁ, M. (2002). *Eva nejen v ráji*. s. 26

⁴⁶ LENDEROVÁ, M/ KOPIČKOVÁ, B./ BUREŠOVÁ, J./ MAUR, E. (2009). *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Praha : Nakladatelství Lidové Noviny, kap. 3, s. 184

⁴⁷ LENDEROVÁ, M/ KOPIČKOVÁ, B./ BUREŠOVÁ, J./ MAUR, E. (2009). *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Praha : Nakladatelství Lidové Noviny, 2009, s. 186

⁴⁸ *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. s. 369

⁴⁹ *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. s. 422

ženám pri hľadaní práce a on samotný zamestnával krajčírky, ktorých produkty následne predával.⁵⁰ V priebehu nasledujúcich rokov ženy začali prenikať aj do iných oblastí ako školstvo, veda a nakoniec i politika. Kvalifikované ženy, ktoré si našli uplatnenie, boli nielen mužmi chápané ako hrozba ich postavenia a tradičného usporiadania spoločnosti, kvôli čomu čelili diskriminácii a posmeškom. Mnohé z nich si začali uvedomovať, že jediný spôsob, ako dosiahnuť rovné postavenie s mužmi, bolo cez získanie politických práv, a to hlavne práva volebného.⁵¹ To sa českým ženám podarilo až po skončení prvej svetovej vojny. Počas svetových vojen české ženy rovnako ako ženy v iných kútoch sveta museli často zastávať prácu a úlohy, ktoré dovtedy prináležali mužom.

Tak ako inde vo svete, aj v Československu mal socialistický režim veľký vplyv na obraz muža a ženy v spoločnosti. Žena sa stáva rovnocennou tým, že sa zaraďuje do pracovného procesu, čo sa kvôli nízkym platom stáva aj životnou nutnosťou. Ženy sa tiež mohli vzdelávať, avšak len v súlade s komunistickým učením, teda v duchu marxisticko-leninských hodnôt. A, samozrejme, zostáva jej funkcia matky a gazdinky. V socialistickom režime tak čiastočne dochádza k vyrovnaniu pozície ženy a muža.⁵² Napriek proklamovanej rovnosti rozdiely medzi mužmi a ženami zostali, čo bolo možné pozorovať napr. na platoch (dôvodom bolo najmä to, že ženy zastávali najmä pozície v ľahkom priemysle a v službách) a nemožnosti zastávať vysoké politické pozície.⁵³

Pád socialistického režimu a otvorenie sa západným krajinám so sebou priniesli nové možnosti. Neznamenalo to úplný prevrat v hodnotách a prioritách českých žien – znamenalo to však, že sa ženy mohli slobodne rozhodnúť o svojom vzdelaní, povolání a potrebe založiť rodinu. Napriek tomu, že v žiadnej inej dobe nemali ženy takú pozíciu ako v súčasnosti, bolo by naivné tvrdiť, že neexistujú rozdiely medzi ženami a mužmi. Analýza Ministerstva práce z roku 2019 potvrdila, že ženy dostávajú v priemere o 1/5 menší plat ako muži, pričom táto

⁵⁰ Žena v českých zemích od středověku do 20. století. s. 422

⁵¹ Žena v českých zemích od středověku do 20. století. s. 449

⁵² HAVELKOVÁ, B. *Genderová rovnost v období socialismu* [online]. s. 188 [cit. dňa 9.3.2019] In BOBEK, M./ MOLEK, P./ ŠIMÍČEK, V. *Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějin bezpráví* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009. Dostupné z: http://www.komunistickepravo.cz/kapitoly/07_179-207_komunistickepravo-cz_Havelkova_Gender.pdf

⁵³ HAVELKOVÁ, B. *Genderová rovnost v období socialismu*. s.199

priepasť sa prehĺbuje s výškou pozície a odbornosti. Napríklad na riadiacich strategických a politických pozíciách zarábajú ženy o 45 % menej ako muži.⁵⁴

Zatiaľ čo v minulosti boli však tieto rozdiely podporované aj zákonmi a súdmi, v súčasnosti sa jedná skôr o psychologický efekt. Výchova detí, vzdelanie a hodnoty spoločnosti stále prispievajú k zachovávaniu stereotypného vnímania muža a ženy.

⁵⁴ KUCHYŇOVÁ, Z. *Analýza ministerstva práce potvrdila propast medzi výdělkami žen a mužů* [online]. 2019 [cit. dňa 9.3.2019] Dostupné z: <https://www.radio.cz/cz/rubrika/ekonomika/analyza-ministerstva-prace-potvrdila-propast-mezi-vydelky-zen-a-muzu>

2 Feminizmus a jeho vývoj

Nový akademický slovník cudzích slov definuje feminizmus pomerne zjednodušene ako „*teorie polit., ekon. a sociální rovnosti žen s muži; boj za polit. (zvl. volební) práva žen.*“⁵⁵ Feminizmus nie je jednotný myšlienkový prúd či teória a prakticky ako každý *-ismus*, aj pojem feminizmus v sebe zahŕňa rôzne prúdy, teórie, hnutia a ich ciele, s presahom do viacerých oblastí – politickej, ekonomickej, sociálnej, kultúrnej atď. Najlepším spôsobom, ako pochopiť, čo je feminizmus a čo sú jeho ciele, je pozrieť sa na jeho vývoj v histórii.

2.1 Prvá vlna feminizmu

Ako prvé obdobie feminizmu sa označuje obdobie od poslednej tretiny 18. storočia do 30. rokov 20. storočia. Z hľadiska postavenia žien je toto obdobie významné – dve kráľovné dokázali viesť svoje krajiny, vo vyšších vrstvách sa stiera hranica medzi maskulinitou (viď spôsob obliekania, make-up, apod) a feminitou (žena často deleguje úlohu matky na platenú ženu, tzv. preciózku) a vznikajú diela s revolučnými, v tej dobe kontroverznými, myšlienkami ako napr. v Concordetovom diele *Sur l'admission des femmes au droit de cité* z roku 1790, kde zaznieva: „*Proč by bytosti mající přechodné indispozice a těhotenství měly být zbaveny práv, která neodepírame lidem s pakostnicí nebo se sklonem k rýmě?*“⁵⁶ Je to obdobie, kedy sa ženy začali hlásiť o svoje základné občianske a politické práva, najmä právo voliť, právo na vzdelanie a majetok, cítiac vo vzduchu revolučnú atmosféru, ktorá im dávala šancu na vznesenie svojich požiadaviek. Začali sa organizovať do spolkov, ako bol napr. vo Francúzsku Society of Revolutionary Republican Women. Za jednu z matiek feminizmu sa označuje Olympe de Gouges, ktorá vo svojom diele *Deklarácia práv ženy a občianky* priamo reagovala na Deklaráciu a jednu z jej základných myšlienok pozmenila: „*Žena sa rodí slobodná a pred zákonom rovná mužom.*“⁵⁷ Keď však osvietení hovorili o rovnosti ľudí, slobode a ľudských právach, nemali tým ani zďaleka na mysli všetkých –

⁵⁵ KRAUS, J. *Nový akademický slovník cudzích slov*. Praha: Academia, 2005, s. 237

⁵⁶ LENDEROVÁ, M/ KOPIČKOVÁ, B./ BUREŠOVÁ, J./ MAUR, E. (2009). *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, kap. 3, s.35

⁵⁷ BOUMOVÁ, P. *Olympe de Gouges: žena, která za své přesvědčení zaplatila životem* [online]. [cit. dňa 27. 2. 2019] Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/zpravodajstvi/olympe-de-gouges-zena-ktera-za-sve-presvedceni-zaplatila-zivotem>.

nehovorilo sa ani o rovnosti všetkých mužov, nie to ešte o rovnosti mužov a žien. Ženám a ich požiadavke byť plnoprávnymi občiankami demokratického štátu v ústrety nevyšli.⁵⁸ Na druhej strane však právne zákony, ktoré boli vo Francúzsku po revolúcii uzákonené, zdôrazňovali význam pohlavia, čo pomohlo francúzskym ženám v prebudení feministického povedomia.⁵⁹ Myšlienky za ženskú emancipáciu a zrovnoprávnenie sa šírili aj v iných európskych krajinách – v Anglicku vydala Mary Wollstonecraft jedno z najvýznamnejších diel feminizmu *Obhajoba ženských práv*. Autorky prvých feministických diel požadovali zmeny v právnom a politickom postavení žien a sprístupnenie vzdelania pre ženy.

Boj za ženské práva sa však porážkou revolúcie nekončil – trval celé 19. storočie a odohrával sa v rôznych častiach sveta. V roku 1848 sa v Seneca Falls v štáte New York prvýkrát konala konferencia o ženských právach, ktorá bola reakciou na nemožnosť zasahovať a vystupovať na politických stretnutiach. Vystúpila na ňom jedna z najvýraznejších postáv ženského hnutia v USA Elisabeth Cady Stanton s tzv. Deklaráciou stanovísk a uznesení, v ktorej predstavila zoznam požiadaviek v rámci práv žien, medzi inými i volebné právo.⁶⁰ Vo Veľkej Británii sa rovnako ženy začali organizovať. Aktivistky založili Národný spolok pre hlasovacie právo (National Society for Women's Suffrage), ktorého hlavným cieľom bolo práve získanie volebného práva. Neskôr bola na tomto poli aktívna organizácia Sociálny a politický zväz žien (Women's Social and Political Union), v ktorej čele stála Emmeline Pankhurst. Ženské spolky organizovali demonštrácie a protesty, spisovali petície, ktoré však boli ignorované. Niektoré sufražetky sa preto čiastočne radikalizovali a odhodlali aj k násilnejším aktom – útočili na výklady obchodov, poštové schránky a dokonca i na policajné sily.

Ako bolo spomenuté, i vďaka procesu demokratizácie spoločnosti v mnohých krajinách sa ženám však podarilo získať to, za čo bojovali. Ženy získali nielen pasívne volebné právo (právo voliť), ale i aktívne volebné právo (právo byť volené).

⁵⁸ VODÁKOVÁ, A./ VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. Praha: SLON, 2003, s. 318

⁵⁹ MOSES, C. G. *French Feminism in the 19th Century*. New York: Suny Press, 1984, s. 18

⁶⁰ KUBROVÁ ADAMUCOVÁ, M. *Lvice puštěná z klece: Elisabeth Cady Stanton* [online]. [cit. dňa 27. 2. 2019] Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/lvice-pustena-z-klece-elisabeth-cady-stanton>

2.2 Druhá vlna feminizmu

Za predchodkyňu druhej vlny feminizmu sa považuje Simone de Beauvoir vďaka dielu *Druhé pohlavie* z roku 1949⁶¹, v ktorej kritizuje podradené postavenie ženy, ktorá žije v mužskom svete a osvojuje si mužské hodnoty. Ženy však zároveň obviňuje z toho, že im takýto patriarchálny stav spoločnosti vyhovuje.

Začiatok druhej vlny feminizmu sa datuje do 60. rokov 20. storočia a priamo sa spája s Betty Friedan a jej dielom *Ženská mystika* (1963). V nej sa Friedan zamýšľa nad postavením vtedajšej ženy, ktorá sa podľa nej vďaka materiálnemu zabezpečeniu poskytovanému jej manželom, uchýli k starostlivosti o domácnosť, čím sa stáva pasívnou bytosťou, ktorá sa nerozvíja a stráca svoju identitu. Dielo vzniklo a rozprúdilo diskusiu v dobe, kedy sa už ukázalo, že napriek získaniu politických a občianskych práv sa reálne na postavení ženy len málo zmenilo. Po druhej svetovej vojne muži znovu vytlačili ženy z pozícií, ktoré počas doby vojny zastávali, a vrátila sa predstava, že ženu by mala naplňovať starostlivosť o domácnosť a rodinu.⁶² Pretrvávajúce nerovnosti v praxi sa ukazovalo aj na nízkom zastúpení žien v politike a na vyšších pracovných postoch či na nemožnosti uplatnenia žien po absolvovaní štúdiá, najmä v takých oblastiach ako veda či umenie. Friedan a ďalšie feministky vyzývali ženy k väčšej aktivite v kontrole nad vlastným uplatnením v spoločnosti, ale najmä si uvedomili, že pre skutočné zrovnoprávnenie pohlaví nie sú dostatočné legislatívne zmeny, ale je potrebná väčšia systémová zmena. Začínajú sa preto sústreďovať na dve roviny, v rámci ktorých nachádzajú pôvod nerovnosti – na kultúru a na vplyvy na formovanie genderovej identity, socializácie v detstve a reprodukovanie genderových vzorcov.⁶³

Práve pre druhú vlnu feminizmu je typická diverzifikácia – zahŕňa viacero myšlienkových prúdov, na základe ktorých môžeme hovoriť napr. o liberálnom feminizme, socialistickom feminizme, radikálnom feminizme, kultúrnom feminizme atď.

⁶¹ KADLECOVÁ, M. *Feminismus* [online]. [cit. dňa 27.2. 2019] Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/marketa-kadlecova-feminismus>

⁶² HAVELKOVÁ, H. *První a druhá vlna feminismu Podobnosti a rozdíly*. s. 176 In VALDROVÁ, J. *ABC feminismu*. Brno: Nesehnutí., 2004.

⁶³ ABC feminismu. s. 178

2.3 Tretia vlna feminizmu

Nástup tretej vlny feminizmu začína pozvoľna od konca 80. rokov, pričom najsilnejší je v rokoch 90-tych. Ak sa v súvislosti s druhou vlnou spomína roztrieštenosť prúdov, tak v tretej sa feminizmus rozpadá do toľkých odlišných prúdov, že sa hovorí o tom, že „*začína trpieť sklerózou*“.⁶⁴ Jednotlivé prúdy navyiac nespája dialóg, ale naopak vymedzujú sa jeden voči druhému.

Podľa Sokolovej je najväčším prínosom tretej vlny „*dôraz na propojenosť genderu a ďalších kategórií spoločenských nerovností, jako je rasa, etnická príslušnosť, sexuální orientácie, spoločenská trieda a sociálni postavení, vĕk, náboženské vyznání (či jeho absence) apod. Genderová nerovnosť je tak vnímána sice jako naprosto zásadní, ale pouze jedna součást složitého systému společenské stratifikace a diskriminace.*“⁶⁵ Konceptuálne veľká časť feministiek tretej vlny vychádza z prác Kimberlé Crenshaw, ktorá zaviedla pojem intersekcionalita na popisovanie, ako jednotlivé formy útlaku (genderové usporiadanie, rasová hierarchia, triedna štruktúracia spoločnosti) na seba pôsobia a spájajú sa v jednej životnej skúsenosti (napr. žena čiernej pleti je utláčaná tak kvôli svojmu pohlaviu, ako aj kvôli farbe pleti). Ďalšou významnou predstaviteľkou tretej vlny je Judith Butler, ktorá vychádza z kritiky konštrukcie konceptu „ženy“ a chápe pohlavie ako kultúrny konštrukt, k utvoreniu ktorého prispeli inštitúcie a praktiky a k subjektivizácii ktorého dochádza prostredníctvom jazykových aktov.⁶⁶

V tomto období sa problematika genderu presúva na akademickú pôdu, vznikajú organizácie a inštitúcie, ktoré publikujú odborné texty a analýzy.

2.4 Vývoj feminizmu v českom prostredí

V českom prostredí sa myšlienky o emancipácii žien začali šíriť v 19. storočí. Jedným z hlavných dôvodov bolo, že na rozdiel od ostatných európskych krajín ako Nemecko či Francúzsko, v ktorých zohrali dôležitú úlohu v reflexii ženskej otázky filozofovania, ich českí

⁶⁴ SOKOLOVÁ, V. *Současné trendy feministického myšlení*. s. 207 In VALDROVÁ, J. *ABC feminizmu*. Brno: Nesehnutí., 2004.

⁶⁵ ABC feminizmu. s. 207

⁶⁶ JIROUSCHKOVÁ, K. *Osobnost Judith Butler v kontextu její práce* [online]. 2017 [cit. dňa 27.2. 2018] Dostupné z: <http://medkult.upmedia.cz/2017/02/05/osobnost-judith-butler-v-kontextu-jeji-prace/>

kolegovia sa o túto problematiku spočiatku príliš nezaujímalí. Jednou z mála prednášok na danú tému je napr. prednáška Bolzana z roku 1810 *O povolání a důstojnosti pohlaví ženského*. Druhým dôvodom je, že mnohé diela s reflexiou ženskej otázky boli preložené dlhú dobu po ich vydaní, ako napr. jedno z najvýznamnejších diel *Obrana práv žen* od anglickej spisovateľky a feministky Mary Wollstoncraftovej.⁶⁷

Ani po tom, čo myšlienky emancipácie prenikli do českých krajín, však tieto nenadobudli rovnaký charakter ako v iných krajinách, a to kvôli udalostiam, ktoré danú dobu sprevádzali. Národné obrodzenie a vlastenecké snahy postavili české ženy a mužov bok po boku, ich spoločný boj za nezávislosť českého národa mal vplyv na nenásilnú a menej radikálnu podobu ženského hnutia, a to napriek tomu, že ženy často viedli vlastenecký boj zo svojich domovov – ich úlohou bola najmä výchova detí vo vlasteneckom duchu. Ako poznamenáva Osvaldová „*i když výsledky patřily v Evropě k nejsilnějším, počátky českého feminismu byly typické svou umírněností.*“⁶⁸ Druhé špecifikum českého ženského hnutia je aktívne angažovanie mužov na začiatku snáh o zrovnoprávnenie žien.⁶⁹ V roku 1865 založila Karolína Světlá spolu s Vojtěchom Náprstkom prvý český ženský spolok Americký klub dám, v ktorom sa konali rôzne prednášky pre ženy.

To, čo však české ženy zdieľali so zvyškom prvých feministiek, boli dva základné ciele – právo na vzdelanie a volebné právo. Aktivistky za volebné právo sa začali združovať v rôznych spolkoch, ako napr. vo Výrobnom spolku ženskom a Českom klube žien a vydávať ženské noviny a časopisy ako *Ženské listy* a *Právo ženy*. Práve Náprstek v roku 1887 verejne predniesol návrh volebného zákona, ktorý by sa vzťahoval i na ženy, avšak neúspešne. Nádej pre ženy predstavovala chystaná oprava volebného zákona v roku 1905, preto v rámci Českého klubu žien vznikol Výbor pro volební právo žen v čele s jednou z najvýznamnejších predstaviteľiek ženského hnutia – Františkou Plamínkovou. Napriek aktívnej snahe ženy znovu neuspeli. Plamínková však našla dieru v zákone – ženy síce nemohli voliť, ale nebolo vylúčené, aby mohli kandidovať. Prvými kandidátkami sa stali Karla Máchová, Božena Zelinková a Marie Tůmová, ktoré napriek tomu, že neuspeli, získali nezanedbateľný počet

⁶⁷ HAVELKOVÁ, H. *První a druhá vlna feminismu: Podobnosti a rozdíly*. s. 169 In VALDROVÁ, J. *ABC feminismu*. Brno: Nesehnutí., 2004.

⁶⁸ OSVALDOVÁ, B. *Česká média a feminismus*. Praha: Libri/ SLON, 2004, s. 23

⁶⁹ ZORMANOVÁ, L./ DROZDOVÁ, M. *Feminismus v českých zemích* [online]. [cit. dňa 20.2.2019]

Dostupné z: <https://www.rovne-prilezitosti.cz/clanky/clanek-8.html>

hlasov. Muži sa následne snažili odobrať ženám i toto právo, proti čomu vznikla veľká vlna nevôle. Vo voľbách v roku 1912 bola ako prvá žena zvolená do poslaneckej snemovne spisovateľka Božena Kunětická-Viková, ktorej však bol odopretý vstup do nej.⁷⁰ Aktívna snaha žien bola prerušená prvou svetovou vojnou. Jej ukončenie a konsolidácia pomerov v demokratickom duchu však naopak prispela k uznaniu volebného práva pre ženy v roku 1918.⁷¹ Veľkou mierou k tomu prispel i prvý československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk, ktorý podporoval ženskú emancipáciu.

Čo sa týka vzdelania, aj na tomto poli sa našli aktívne bojovníčky. Tou najvýraznejšou bola Eliška Krásnohorská, ktorá v roku 1890 založila gymnázium Minerva, prvé gymnázium pre dievčatá v strednej Európe, a následne sa zasadzovala aj o práva žien na vysokoškolské vzdelanie. To im bolo povolené v roku 1897 na filozofickej fakulte a následne v roku 1900 na lekárskej fakulte.⁷²

Udalosti spojené s prvou a druhou svetovou vojnou odsunuli ženskú otázku na vedľajšiu koľaj. Ako bolo spomenuté, v socialistických režimoch mala žena špecifické postavenie – je zobrazovaná ako rovná mužovi, oficiálne sú jej priznané rovnaké práva i povinnosti. Avšak jednalo sa o získanie práv v oklieštenej verzii, teda len toho, čo socialistický režim povoľoval a ženy nemohli artikulovať svoje vlastné záujmy.⁷³ Aj kvôli tomu, že Československo bolo zatvorené akýmkoľvek novým ideologickým, politickým a kultúrnym myšlienkam, feminizmus 2. vlny sa tu nerozvinul. Jeho myšlienky prišli až po páde socialistického štátu, aj to sa však v Českej republike nestretlo s pozitívnym ohlasom.

Podľa Osvaldovej sa v súčasnosti české ženy k feminizmu nehlásia.⁷⁴ Okrem špecifického postavenia českých žien, ktoré, ako sme videli, sa mierne líši od postavenia žien v iných častiach sveta, uvádza Šiklová ďalšie dôvody, prečo sa feminizmus neuchytil v českom

⁷⁰ OSVALDOVÁ, B. *Česká média a feminizmus*. Praha: Libri/ SLON, 2004, s. 31

⁷¹ BOUMOVÁ, P. *Jak získaly české ženy volební právo I.* [online]. [cit. dňa 20.2.2019] Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/jak-ziskaly-ceske-zeny-volebni-pravo-i>

⁷² SOKAČOVÁ, L. *Stručná historie feminizmu* [online]. [cit. dňa 20.2.2019] Dostupné z: <http://web.feminismus.cz/historie.shtml>

⁷³ DOLEŽALOVÁ, I. *Postavení a role ženy v křesťanství*. s. 157 In VALDROVÁ, J. (2004). *ABC feminizmu*. Brno: Nesehnutí, 2004.

⁷⁴ OSVALDOVÁ, B. *Feminizmus po česku* [online]. [cit. dňa 1.5.2019] Dostupné z: <http://barbora.osvaldova.sweb.cz/docs/reflex2.rtf>

prostredí.⁷⁵ Medzi nimi spomína i priaznivú ekonomickú situáciu v Českej republike, ktorá spôsobila, že ženy sa nemusia báť o svoju pozíciu na trhu práce a združovať sa do organizácií, aby hájili svoje záujmy, čo platí i v súčasnosti. České ženy sa nestretli ani s problémami ako zákaz potratu a antikoncepcie tak ako ženy v iných krajinách s väčším pomerom nábožensky založených ľudí. Uvádza ešte jeden, avšak mierne polemický dôvod – ženy, ktoré prežili veľkú časť života v socialistickom režime, v ktorom boli schopné pracovať a zároveň starať sa o domácnosť, majú podľa nej pocit, že im zahraničné feministky „démonizáciou“ starostlivosti o domácnosť berú možnosť cítiť sa mučeníčkami domácnosti, čo z nich robilo „tie lepšie“ vo vzťahu.⁷⁶

Po prechode k demokracii však predsa len začali vznikať organizácie, spolky a neskôr aj internetové portály, ktoré sa začali zameriavať na problematiku nerovného postavenia žien a mužov v českej spoločnosti. Organizujú konferencie a semináre, mnohé z nich sa zameriavajú tiež na vzdelávaciu činnosť a publikovanie diel s gender tematikou.

⁷⁵ ŠIKLOVÁ, J. *Feminism and the roots of apathy in the Czech republic* [online]. *Social research*, vol. 64, No.2, 1999, s. 271 – 272 [cit. dňa 20.2.2019] Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40971185>

⁷⁶ ŠIKLOVÁ, J. *Feminism and the roots of apathy in the Czech republic*. *Social research*, vol. 64, č.2, 1997, s. 270 [cit. dňa 20.2.2019] Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40971185>

3. Ženy a politika

V predchádzajúcich kapitolách sme si načrtli, akým vývojom prechádzalo postavenie žien v spoločnosti a ich boj za základné občianske a politické práva, ako právo voliť a byť volená. Vzhľadom na dĺžku histórie ľudstva sa obdobie približne 100 rokov, kedy ženy vstúpili do sveta politiky, javí ako krátka doba. Navyše, ako sme videli práve v Československu, možnosť aktívne sa zúčastniť nepredstavovala vždy aj možnosť artikulácie záujmov. Politici a političky v ČR, ktorí po páde socialistického režimu vstupovali do sveta politiky, mali rovnakú východiskovú pozíciu, pretože prakticky nikto z nich nemal skúsenosti s pôsobením v politike. Napriek tomu sa zdá, že politika zostala skôr mužskou záležitosťou. V nasledujúcich kapitolách sa preto pozrieme na vzťah žien a politiky z rôznych uhľov pohľadu.

3.1. Gender stereotypy

Podľa Rakušanovej „*mužský princíp a spôsob vnímání představuje v současné době v české politice dominantní diskurz*“.⁷⁷ Preto je podľa nej pre ženy stále obtiažne presadiť sa vo svete politiky. Keďže ženy nechcú/nemôžu vstúpiť do tohto sveta, v politike stále prevládajú muži – vzniká akýsi bludný kruh, ktorý dokazuje, že poraziť stereotypné predstavy o dominantne mužskej politike je niekedy skutočne ťažké. Čo vlastne stereotypy sú a aké stereotypy o ženách prevládajú?

Jiráček definuje stereotypy ako „*výrazně zjednodušené a povětšinou hodnotící názory na postoje, chování či očekávání určitých skupin či jednotlivců*“.⁷⁸ Na jednej strane nám stereotypy znižujú množstvo úsilia, ktoré musíme vynaložiť pri poznávaní sveta a slúžia ako obrana spoločenskej pozície.⁷⁹ Podľa Bergera a Luckmanna „*realita každodenného života v sobě obsahuje typizační schémata*“⁸⁰, prostredníctvom ktorých vnímame iných ľudí

⁷⁷ RAKUŠANOVÁ, P. *Česká politika: Ženy v labyrintu mužů?* [online] 2006, s.11 [cit. dňa 24.2.2019]

Dostupné z <https://padesatprocent.cz/docs/zeny-labyrint-muzu.pdf>

⁷⁸ JIRÁK, J. *O stereotypoch v médiách aneb Svět, který vidí média* [online]. [cit. dňa 24.2.2019] Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/a/246/284/O-STEREOTYPECH-V-MEDIICH-ANEB-SVET-KTERY-VIDI-MEDIA.html/>

⁷⁹ LIPPMANN podľa BARTMIŃSKI, J. *Jazyk v kontextu kultury*. Praha: Karolinum, 2016, s. 61.

⁸⁰ BERGER, P.L./ LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii vědění*. Brno:

a ktoré sú zdieľané s ostatnými. V tomto zmysle majú stereotypy funkciu stabilizačnú⁸¹ – stabilizujú ako naše vnímanie sveta, tak hodnoty, postoje a názory v ňom. Na druhej strane však stereotypy môžu mať aj negatívnu stránku, pretože „*nejsoú výplodom logického přemýšlení, ale zkušenosti, v níž hrají dominantní roli instinktivní procesy. (...) Neodrážejí objektivní realitu tak, jak je, (...): vždy však vyjadřují emocionální vztah ke skutečnosti. Nejde o obrazy čistě intelektuální; mají silné citové zabarvení a reflektují lidské touhy, úsilí i zaujatost, pocity křivdy i nenávisti.*“⁸² To sa ukazuje najmä na stereotypoch súvisiacich s rôznymi menšinami (napr. Rómovia, Židia, moslimovia).

Médiá nemalou mierou prispievajú k potvrdzovaniu stereotypov. Stereotypy sú súčasťou mediálnej logiky, pričom médiá prezentujú väčšinové stereotypy, tzn. stereotypné predstavy „*rozhodujících vrstev a převažujících hodnot ve společnosti*“⁸³, čo vedie k potvrdzovaniu a prežívaniu hodnôt danej spoločnosti. Podľa Mattelart „*od počátku rozvoje rozhlasu a televize tato média sloužila k potvrzení moderních hodnot spojovaných s mužskou a ženskou identitou.*“⁸⁴ Gitlin kritizuje konkrétne spravodajstvo, pretože podľa nej marginalizuje protestujúce hlasy v spoločnosti kvôli svojej komerčnej podstate fungovania a napojeniu na zvýhodnené skupiny ľudí v spoločnosti.⁸⁵

Stereotypom sa venovala aj Bem, ktorá predstavila tzv. teóriu genderových skiel, podľa ktorej má každá kultúra vytvorené určité predstavy, ako by sa mali členovia danej spoločnosti správať, myslieť a konať v závislosti od rôznych znakov, okrem iného napr. od genderu. Tieto schémy slúžia na zjednodušenie ukladania informácií do pamäti⁸⁶ a sú

Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 36

⁸¹ GOSTKOWSKI podľa BARTMIŇSKI, J. (2016). *Jazyk v kontextu kultury*. Praha: Karolinum, 2016, s. 62.

⁸² BARTMIŇSKI, J. *Jazyk v kontextu kultury*. Praha: Karolinum, 2016, s. 63.

⁸³ JIRÁK, J. *O stereotypech v médiích aneb Svět, který vidí média* [online]. [cit. dňa 24.2.2019] Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/a/246/284/O-STEREOTYPECH-V-MEDIICH-ANEB-SVET-KTERY-VIDI-MEDIA.html/>

⁸⁴ MATTELART, M. cit. podľa BINKOVÁ, P. Feministická perspektiva v mediálních studiích . *Revue pro média č. 9: Média a gender*, 2004, č. 6, s. 2 [online]. [cit. dňa 24.2.2019] Dostupné z: http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Revue09/binkova_feministicka-perspektiva.pdf

⁸⁵ GITLIN, T. cit. podľa SREBERNY, A./ VAN ZOONEN, L. *Gender, politics and communication*. New Jersey: Hampton Press, 2000, s. 123

⁸⁶ FISKE, S.T./ TAYLOR, S. E. podľa AALBERG, T./ JENSSEN, A.T. Gender stereotyping of political candidates. An Experimental Study of Political Communication [online]. *Nordicom Review*, 2007, č.1, s. 20 [cit. dňa 26.2.2019] Dostupné z: <https://doi.org/10.1515/nor-2017-0198>

„intuitívnymi predpokladmi o správaní, znakoch a preferenciách mužov a žien“⁸⁷. Ak túto teóriu aplikujeme na oblasť politiky, tak voliči majú zakódované určité intuitívne predpoklady o správaní, vlastnostiach a preferenciách mužských a ženských kandidátov.⁸⁸

Huddy a Terkildsen delia gender stereotypy na dva typy: stereotypy súvisiace s povahovými črtami a stereotypy súvisiace s hodnotovým systémom. Typické povahové črty, ktoré sú pripisované ženám, sú prívetivosť, jemnosť, láskavosť, expresivita a pasivita; naopak muži sú spájaní s tvrdosťou, agresivitou, súťaživosťou, racionalitou a asertivitou. Čo sa týka stereotypov o hodnotách žien a mužov, ženy sú podľa nich liberálnejšie a demokratickejšie ako muži.⁸⁹ Z oboch typov stereotypov následne vyplývajú oblasti, pri ktorých sa očakáva, že im ženy v politike venujú viac pozornosti – pre ženy sú prioritou sociálne otázky, oblasť zdravia a vzdelania, naopak najmenej sa zaujímajú o ekonómiu a obranu.⁹⁰

3.1.1 Ženy-političky očami médií

Analýzy *Who Makes the News?*, ktoré vznikajú v rámci projektu Global Media Monitoring, sa zameriavajú na analýzu prezentácie žien vo svetových spravodajských médiách. Podľa posledných publikovaných výsledkov z roku 2015 tvoria ženy necelú štvrtinu postáv (24 %), ktorým je venovaný priestor v televízii, novinách a rádiu, čo poukazuje na výraznú podprezentáciu žien v týchto médiách. Vzhľadom k zvyšujúcemu sa počtu ľudí, ktorí využívajú internet ako jeden z hlavných zdrojov informácií, sa analýza zamerala i na túto oblasť. Jedným z hlavných záverov v tejto súvislosti je, že výrazná podprezentácia žien sa z tradičných médií preniesla aj do spravodajstva v digitálnom svete – 26 % zo subjektov správ a tweetov na internete sú ženy.⁹¹ Tematická oblasť, v súvislosti s ktorou sú ženy najmenej často spomínané, je práve politika, v ktorej sú ženy prítomné len v 16 % v

⁸⁷ VALIAN, V. podľa Gender stereotyping of political candidates. s. 20

⁸⁸ SANBONMATSU, K. podľa Gender stereotyping of political candidates. s. 20

⁸⁹ Väčší príklon k hodnotám liberalizmu a demokracie sa vysvetľuje väčšou mierou tolerancie k minoritným a znevýhodneným skupinám, keďže k nim samotné ženy v tomto zmysle patria.

⁹⁰ HUDDY, L./ TERKILDSEN, N. Gender Stereotypes and the Perception of Male and Female Candidates. *American Journal of Political Science*, 1993, Vol. 37, č. 1., s. 121-124 [cit. dňa 13.3.2019] Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2111526>

⁹¹ MACHARIA, S. *Who makes the news?* [online] 2015, s.8. [cit. dňa 7.3.2019] Dostupné z http://cdn.agilitycms.com/who-makes-the-news/Imported/reports_2015/global/gmmp_global_report_en.pdf

sledovaných spravodajských obsahoch, naopak najčastejšie sú spomínané v súvislosti s oblasťami veda a zdravie.⁹² Pritom o tom, že politika je oblasťou, ktorej kladú médiá veľký význam a priestor, svedčí to, že politické záležitosti tvoria takmer štvrtinu zo všetkých spravodajských obsahov, a to ako v tradičných médiách (24 %), tak aj na internete (23 %).⁹³

Otázkou zostáva – ak už ženy sú v médiách prezentované, akým spôsobom sa tak deje? V prakticky všetkých výskumoch z 80. a 90. rokov sa potvrdzovalo, že ženy-političky sú v médiách prezentované odlišným spôsobom ako ich mužskí kolegovia, pričom političky boli vykreslené negatívnejšie.⁹⁴ Výsledky výskumov z posledných rokov však už nie sú až také jednoznačné – zatiaľ čo niektoré potvrdzujú zachovávanie týchto rozdielov v mediálnych obsahoch, iné poukazujú na genderovo neutrálne informovanie zo strany médií⁹⁵. Z výskumov, ktoré upozorňujú na rozdiely v mediálnej prezentácii žien a mužov vyplýva, že médiá v súvislosti s političkami oveľa častejšie komentujú fyzický vzhľad, štýl obliekania, vek a rodinný status a že političky sa častejšie ako politici vyskytujú na stránkach bulvárnej tlače.⁹⁶ Podľa Norrisovej médiá pri prezentovaní političiek vytvárajú rôzne rámce ako porušenie určitého vzoru, víťazstvo outsiderov či víťazstvo napriek malej šanci na úspech.⁹⁷ Ross dodáva, že napriek tomu, že sa tieto rámce môžu na prvý pohľad zdať pozitívne, zaručujú skôr krátkodobý záujem o političky, rovnako ako v prípadoch, kedy porušujú určité genderové normy.⁹⁸

Výrazná podprezentácia žien v médiách všeobecne a v súvislosti s politikou sa odzrkadľuje aj v českých médiách. Z prieskumu realizovanom v roku 2003⁹⁹ vyplynulo, že mesačne

⁹² *Who makes the news?* s.8

⁹³ *Who makes the news?* s.28

⁹⁴ KAHN, K. F./ GOLDENBERG, E. N. Women candidates in the news: An examination of gender differences in U.S. Senate campaigns [online]. *The Public Opinion Quarterly*. 1991, Vol. 55, No. 2, s. 180-199 [cit. dňa 13.3.2019] Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/2749288>

⁹⁵ SMITH, K.B. *When All's Fair: Signs of Parity in Media Coverage of Female Candidates* (2010).

⁹⁶ ROSS, K./ SREBERNY, A. Women in the House: Media representation of British politicians. In s. 87 – 96. In SREBERNY A./ VAN ZOONEN, L. *Gender, politics and Communication*. New Jersey, Hampton Press, 2000.

⁹⁷ NORRIS podľa ROSS, K. *Gender, Politics, News: A Game of Three Sides*. New Jersey: Wiley-Blackwell, 2017, s. 58

⁹⁸ ROSS, K. *Gender, Politics, News: A Game of Three Sides*. New Jersey: Wiley-Blackwell, 2017, s. 58

⁹⁹ TAYLOR NELSON SOFRES FACTUM. *Obraz ženy v médiách a reklame a jeho vliv na veřejné mínění o*

uverejňujú 3 najsledovanejšie televízne stanice¹⁰⁰ vo svojich spravodajských programoch priemerne 3 – 4 príspevky venujúce sa ženskej problematike, denníky¹⁰¹ priemerne 13 príspevkov. Konkrétne sa príspevky najčastejšie týkajú tém ako interrupcia, partnerstvo a následne postavenia žien. Za obdobie troch mesiacov zverejnili dané televízne stanice a denníky len 6 príspevkov, ktoré sa venovali konkrétne ženám v politike.¹⁰²

V analýze príspevkov českých médií, ktorých autorom sú muži, sú so ženami najčastejšie spájané vlastnosti koketnosť, súciti, márnivosť, starostlivosť, poverčivosť a naivita (v danom poradí). Zaujímavé je, že ani ženy nie sú pri opise iných žien až o toľko pozitívnejšie a majú tendenciu ich spájať aj s negatívnymi črtami – so ženami najčastejšie spájajú vlastnosti súciti, starostlivosť, koketnosť, útlocitosť, estetické vnímanie, poverčivosť a naivita. Ako u ženských, tak u mužských autorov sa teda stretávame s podobnými predstavami o vlastnostiach žien, ich početnosť sa len mierne odlišuje.¹⁰³

Analýzy ohľadne českých političiek sa skôr sústredia na mediálny obraz žien v predvolebných kampaniach – v nich sú najčastejšie obrazy starostlivých žien, mladých a fyzicky príťažlivých žien.¹⁰⁴ Analýzy, ktoré sa zameriavajú na mediálnu prezentáciu žien-političiek v priebehu ich funkčných období, sú veľmi zriedkavé. Z jednej z nich, ktorá však nebola primárne zameraná len na ženy, ale na mediálnu prezentáciu politických subjektov v spravodajských reláciách z roku 2011, vyplýva, že medzi 20 politikmi, ktorí sa najčastejšie objavovali v televíziách, boli len dve ženy, rovnaký počet žien bol medzi najčastejšie citovanými politikmi¹⁰⁵, čo znovu dokazuje prítomnosť nízkeho počtu političiek v médiách.

rovnosti mužů a žen [online]. 2003, s. 12 [cit. dňa 7.3.2019] Dostupné z

<https://www.mpsv.cz/files/clanky/960/vyzkum.pdf>

¹⁰⁰ Patria sem stanice TV Nova, Prima a ČT.

¹⁰¹ Patria sem deníky Mladá Fronta Dnes, Lidové noviny, Hospodářské noviny, Právo a Blesk.

¹⁰² Nízky počet príspevkoch zameraný práve na tému ženy a politika však pravdepodobne súvisí aj s faktom, že v danom roku neprebíhali parlamentné voľby a vo vláde zasadali len dve ženy.

¹⁰³ TAYLOR NELSON SOFRES FACTUM. *Obraz ženy v médiách a reklame a jeho vliv na veřejné mínění o rovnosti mužů a žen* [online]. 2003, s. 44 - 45 [cit. dňa 7.3.2019]

Dostupné z <https://www.mpsv.cz/files/clanky/960/vyzkum.pdf>

¹⁰⁴ Vid' napr. JAHODOVÁ, D./ ČECHOVÁ, M. *Modelky a pečující matky. Mediální prezentace žen kandidujících do krajských voleb 2012*.

¹⁰⁵ MEDIA TENOR. *Analýza mediální prezentace politických subjektů v hlavních zpravodajských relacích. Rok 2011* [online]. 2012, s. 17 – 18 [cit. dňa 7.3.2019] Dostupné z:

https://www.rrtv.cz/cz/files/monitoring/Media_Tenor-RRTV-prezentace_politickyh_stran_2011.pdf

Pritom práve mediálna prezentácia politických aktivít a postojov žien môže zohrávať dôležitú rolu pri vytváraní pozitívnejšieho obrazu žien-političiek a ich kompetencií zastávať vyššie funkcie, a spolu s tým priniesť i obraz politického sveta, v ktorom je žena jeho súčasťou, nie jeho zvláštnosťou.

3.1.2 Ženy-političky očami verejnosti

Vo voľbách do politických orgánov verejnosť rozhoduje o tom, kto obsadí najvyššie politické posty v ČR – poslanske, senátorské a, od roku 2012, aj prezidentský. Jediné pozície, ktoré nemôže verejnosť voliť priamo, sú pozície ministerské – v nich sa skôr odráža výsledok volieb na úrovni stránickej, menovanie konkrétnych ministrov je však už v rukách víťazných strán/koalícií. To znamená, že verejnosť samotná má v rukách možnosť priamo zvoliť kandidátov a kandidátky podľa svojich vlastných preferencií. Práve preto sú analýzy postoja verejnosti k ženám-političkám jedným z dôležitých kľúčov v pochopení nazerania verejnosti na schopnosti, možnosti a bariéry uplatnenia žien v politike, na ktoré sa ešte stále často nazerá optikou zažitých stereotypov.

Z prieskumov týkajúcich sa žien v politike vyplýva, že česká verejnosť si je vedomá toho, že počet žien pôsobiacich v politike je nízky. V prieskume z roku 2015¹⁰⁶ sa 59 % respondentov vyjadrilo, že aktuálne zastúpenie žien v politike je nedostatočné, pričom však významný rozdiel v odpovediach bol zaznamenaný medzi ženami a mužmi (72 % vs. 44 %) ¹⁰⁷. Hodnotenie dostatočného zastúpenia žien v politike bolo pritom tým nižšie, čím sa jednalo o vyššiu úroveň politiky. Postoj mužov umocňuje údaj, podľa ktorého si 56 % mužov myslí, že zapájanie žien do politických funkcií je skôr alebo rozhodne nedôležité.

Nižšia potreba reálne zapojiť ženy do vyššej politiky na druhej strane kontrastuje s názorom verejnosti, že zapojenie žien do politiky by malo pozitívny efekt. Potvrdil sa tak údaj z

¹⁰⁶ VOHLÍDALOVÁ, M. *Výzkumná zpráva o z dotazníkového šetření „Ženy a muži v rovnováze“* [online].

Praha: Sociologický ústav AV ČR. 2015, s.10. [cit. dňa 28.2.2019] Dostupné z:

https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/vyzkumna-zprava-z-dotaznikoveho-setreni_postoje-verejnosti-k-pusobeni-zen-v-politice.pdf

¹⁰⁷ Druhým dôležitým faktorom, ktorý zohrával rolu v odpovedi, bol i vek, vzdelanie a miera volebnej participácie.

prieskumu v roku 2004¹⁰⁸, kedy sa 84 % respondentov vyjadrilo v podobnom duchu – s tvrdením, že zapojenie žien do verejných funkcií by bolo pre spoločnosť užitočné, súhlasilo až 91 % žien a 77 % mužov. Konkrétne česká verejnosť očakáva, že so zvýšením počtu žien v politike by bolo politické prostredie slušnejšie¹⁰⁹, kultivovanejšie, bolo by v ňom menej súťaživosti a tvrdosti a viac empatie a ústretovosti k druhým ľuďom¹¹⁰. Nielenže teda česká verejnosť reprodukuje stereotypy súvisiace s povahovými črtami političiek, potvrdzuje aj predstavu o oblastiach, ktorým sa ženy v politike venujú, teda najmä sociálne témy ako rodina, školstvo, apod.

Až polovica ľudí si myslí, že práve z toho dôvodu politika nie je vhodné miesto pre ženy a 38 % ľudí zastáva názor, že ženy v politike nie sú dostatočne priebojné.¹¹¹ Ďalšia tretina verejnosti si myslí, že ženy sa prispôbujú politickému prostrediu tým, že preberajú mužské vzory a normy chovania a že v politike strácajú svoju ženskosť. Tieto údaje naznačujú, že česká verejnosť ešte stále vníma politiku ako arénu, v ktorej pre úspech sú potrebné vlastnosti, ktoré sú stereotypne spájané skôr s mužmi.

Jedným z najpodstatnejších údajov z výskumu, ktorý bude pre účely práce zmienený, je názor na predpoklady a schopnosti žien a mužov zastávať pozície na rôznych úrovniach politiky. Ako už bolo spomenuté, česká verejnosť si uvedomuje, že o čím vyššej politickej úrovni hovoríme, tým nižšie zastúpenie žien v nej nájdeme. Viac ako tretina českej verejnosti si pritom myslí, že svojimi predpokladmi a schopnosťami sú muži vhodnejší ako ženy na politické pozície na vrcholnej celoštátnej úrovni. Medzi samotnými ženami tento názor zastáva štvrtina žien, u mužov je to až 48 %.¹¹² Tento údaj podporuje a podtrhuje, že v ČR

¹⁰⁸ SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. *Názory veřejnosti na působení žen v politice* [online]. s.1 [cit. dňa 28.2.2019] Dostupné z:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a95/f9/100379s_po40802.pdf

¹⁰⁹ VOHLÍDALOVÁ, M. *Výzkumná zpráva o z dotazníkového šetření „Ženy a muži v rovnováze“* [online]. s. 18. [cit. dňa 28.2.2019] Dostupné z:

https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/vyzkumna-zprava-z-dotaznikoveho-setreni_postoje-verejnosti-k-pusobeni-zen-v-politice.pdf

¹¹⁰ Podobné prednosti spojované so ženami potvrdzuje napr. i výskum *Analýza nízkého počtu žen v politických a rozhodovacích funkcích realizovaný v roku 2002* SÚ AV ČR.

¹¹¹ RAKUŠANOVÁ, P./ HORÁKOVÁ, N. *Názory veřejnosti na působení žen v politice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. 2004, s. 2

¹¹² Množina odpovedí v danom výskume pritom zahrňovala odpovede: muži, ženy, muži i ženy stejně.

sa aj v súčasnosti nájde podstatná časť verejnosti, ktorá verí, že muži sú schopnejší ako ženy zastávať také funkcie ako premiérsku či prezidentskú.

3.2 Ženy-političky – aktuálna situácia¹¹³

Jednou z najvýznamnejších organizácií, ktorá sa v súčasnosti zameriava na sledovanie aktuálneho postavenia žien vo svete a vytvárania prostredia na podporu žien v rôznych oblastiach, je United Nations Entity for Gender Equality and Empowerment of Women (skrátene UN Women). Entita je súčasťou Organizácie spojených národov a svoju činnosť zahájila v roku 2011. Okrem iných oblastí sa zameriava aj na sledovanie pôsobenia žien v politike, o čom každý rok vydáva správy s aktuálnym prehľadom.¹¹⁴ Poskytuje presné čísla žien, ktoré pôsobia v jednotlivých krajinách na vyšších politických postoch – od poslankýň, ministeriek až po najvyššie hlavy krajín. V roku 2017 zverejnilo UN Women analýzu, ktorá potvrdzuje, že vyrovnané zastúpenie mužov a žien na vyšších politických pozíciách sa zlepšuje len veľmi pomaly a že ženy sú vo väčšine krajín stále politicky podreprezentované. Ženy zastávali 25 % zo všetkých miest v parlamentoch, čo predstavovalo mierne zlepšenie o 2,6 % oproti roku 2015.¹¹⁵ Čo sa týka najvyšších politických pozícií, teda najvyššieho predstaviteľa štátu alebo vlády, na začiatku roku 2017 klesol počet z 19 na 17 oproti roku 2015. Najviac zástupkyň v parlamente mala Rwanda (61 %) ¹¹⁶, z európskych krajín to bol

¹¹³ Pre účely práce sa zameriavame na analýzu politickej reprezentácie žien vo svete a v ČR najmä v roku 2017 a na vývoj do tohto roku. Pre úplnosť však je vhodné doplniť i stav a trend v rokoch 2018 a 2019, ktoré svedčia o stagnácii či dokonca miernom poklese žien na najvyšších politických miestach. Podľa jednej z posledných analýz bol v júni 2018 svetový priemer žien v parlamente 24,3 % (čo predstavuje zhoršenie o 0,7 % oproti roku 2017). 11 žien v súčasnosti slúži ako hlava štátu a 10 ako hlava vlády. UN Women v analýze dát k novembru 2018 tiež poukazuje na nárast krajín, v ktorých zastúpenie žien predstavuje 30 % a viac. Ako upozorňuje, viac ako polovica týchto krajín zaviedla opatrenia na zabezpečenie zvýšenia počtu žien na vyšších politických pozíciách, ako sú kvóty alebo miesta v parlamente či vláde, ktorú sú garantované ženám. Tieto opatrenia sú čiastočne snahou splniť ciele zo Svetovej konferencie žien, ktorá sa konala v Pekingu v roku 1995, na ktorej sa krajiny dohodli na zaistení otvorenia politického priestoru ženám a vyrovnania zastúpenia v politickej reprezentácii a decision-making. Info dostupné z: <http://archive.ipu.org/wmn-e/world.htm> [cit. dňa 11. 3. 2019]

¹¹⁴ Info dostupné z: <http://www.unwomen.org/en> [online]. [cit. dňa 2.5.2019]

¹¹⁵ Údaje dostupné z: <http://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2017/4/women-in-politics-2017-map> [online]. [cit. dňa 2.5.2019]

¹¹⁶ Vysoké percento zastúpenia žien vo rwandskom parlamente je dôsledkom zavedenia 30% kvóty na obsadenie miest v parlamente ženami, a to priamo do ústavy v roku 2003. V 90. rokoch sa pritom zastúpenie

Island (48 %). Najviac ministerských pozícií zastávali ženy v Bulharsku, Francúzsku a Nikarague (zhodne s 53 % z celkového počtu kresiel).¹¹⁷ Správa však potvrdzuje aj to, že ženy najčastejšie zastávajú ministerské posty v oblastiach zaoberajúcich sa životným prostredím/prírodnými zdrojmi/energiou, sociálnymi a rodinnými záležitosťami, vzdelaním a kultúrou. Naopak, najmenej žien nájdeme na postoch ministeriek obrany, dopravy a financií.¹¹⁸ A nakoniec, v roku 2017 bolo 13 žien najvyššou hlavou štátu, čo predstavovalo 7,3 % z celkového počtu krajín (178), a len 7 bolo hlavou vlády, čo predstavuje 5,1 % opäť z celkového počtu.¹¹⁹ ¹²⁰ Ako sa ukazuje, vo všeobecnosti platí, že čím vyššia je politická pozícia, tým menej žien na nej nájdeme.

ČR sa v prieskumoch reprezentácie žien na najvyšších politických pozíciách umiestňuje pod svetovým priemerom. Až do roku 1989 pritom vo voľbách do parlamentu ČSSR platila 30 % kvóta. Na začiatku roku 2017 zastávali ženy v Poslaneckej snemovni Parlamentu ČR (ďalej len Snemovňa) 40 miest z 200 (20 %) a 15 z 80 miest (19 %) v Senáte Parlamentu ČR (ďalej len Senát). V prvých samostatných voľbách do Snemovne v roku 1996 a následne v roku 1998 bolo žien len o niečo viac ako 1/5 z celkového počtu nominovaných. V ďalších rokoch sa počet nominovaných žien zvýšil a do súčasnosti sa drží v rozmedzí 26 – 29 %. Zvýšenie počtu nominovaných však automaticky neznamenalo aj zvýšenie počtu zvolených poslankyň – len v rokoch 2010 a 2017 sa ženám podarilo obsadiť presne pätinu poslaneckých

žien pohybovalo priemerne na 18 %. Po zavedení kvót získalo v parlamentných voľbách v roku 2003 kreslo takmer 50 % žien, v roku 2013 to bolo historických 63 % žien. Info z: <http://www.unwomen.org/en/news/stories/2018/8/feature-rwanda-women-in-parliament> [cit. dňa 11. 3. 2019]

¹¹⁷ Údaje dostupné z: <http://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2017/4/women-in-politics-2017-map> [online]. [cit. dňa 2.5.2019]

¹¹⁸ Menej žien sa nachádza na ministerstvách zaoberajúcich sa informáciami/ médiami, parlamentných záležitostí a obyvateľstva. Fakt, že najmenej žien zastáva práve tieto ministerstvá však súvisí najmä s tým, že samotné ministerstvá existujú len v menšom počte krajín (t.zn. oblasť informácií/ médií často spadá pod ministerstvo kultúry, apod.). Vyššie spomenuté sú preto ministerstvá, ktoré sú súčasťou prakticky každej vlády.

¹¹⁹ WOMEN IN INTERNATIONAL POLITICS. 2017, *women and political leadership – female heads of State and heads of government* [online]. 2017 [cit. dňa 11. 3. 2019] Dostupné z: <https://firstladies.international/2017/03/07/2017-women-and-political-leadership-female-heads-of-state-and-heads-of-government/>

¹²⁰ Pre porovnanie – v roku 2018 malo 10 žien funkciu hlavy štátu a rovnaký počet funkciu hlavy vlády. Info dostupné z: <https://firstladies.international/2018/02/20/2018-women-and-political-leadership-female-heads-of-state-and-heads-of-government/> [cit. dňa 11. 3. 2019]

mandátov.¹²¹ Vzhľadom k systému volieb do Senátu¹²² prebehlo až 12 volieb. Celkový podiel zvolených žien má rastúci trend až do roku 2018 (od 11, 1 % v roku 1996 na 22,2 % v roku 2016). Práve posledné senátorské voľby znamenali pre zastúpenie žien veľký krok dozadu – ženy získali len 2 kreslá, čo je najmenej od vzniku Senátu.¹²³

Čo sa týka vládnych pozícií, od roku 1992 ženy zastávali len 39 z celkového počtu 316 ministerských pozícií, čo predstavuje 12,3 %. Až do roku 2005 bol maximálny počet žien vo vláde 2. Krokom smerom k vyrovnanejšiemu genderovému zastúpeniu sa javil rok 2007, kedy vo vláde Mirka Topolánka (2007 – 2009) zasadlo 5 žien. Trend smerom k vyrovnanejšiemu politickému zastúpeniu však nepokračoval – vo vláde Petra Nečasa (2010 – 2013) sa znovu objavili len 3 ženy, v nasledujúcej oklieštenej dočasnej vláde Jiřího Rusnoka dokonca jediná. Najviac žien bolo v prvej (2017 – 2018) a druhej vláde Andreja Babiša (2018 – súčasnosť) – 26,7 % a 29,4 %.¹²⁴

Ako je známe, v ČR doposiaľ nikdy v histórii nezastávala prezidentský ani premiérsky úrad žena. V posledných priamych voľbách v roku 2018 dokonca na prezidentský úrad nekandidovala ani jedna žena.

Nízke zastúpenie žien vo vyšších politických funkciách sa zdôvodňuje viacerými argumentami, z ktorých najčastejšie zaznieva:

- *Ženy sa o politiku nezaujímajú.* – Z výskumu realizovaného v roku 2015 v ČR vyplynulo, že až 61 % opýtaných si myslí, že ženy majú o politiku len malý

¹²¹ Údaje o počtoch poslaneckých a senátorských kresiel obsadených ženami dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/statistiky/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/poslanecka-snemovna> [online] [cit. dňa 11. 3. 2019]

¹²² Volebné obdobie senátorov je 6 rokov, pričom každé 2 roky sa volí 1/3 z nich.

¹²³ LOUDOVÁ, B. *Rekordy a čísla letošních voleb do Senátu: Zvolen byl nejmladší senátor i nejmenší počet žen.* Česká televize [online]. 2018 [cit. dňa 11. 3. 2019] Dostupné z: <https://ct24.ceskatelivize.cz/domaci/2622044-rekordy-a-cisla-letosnich-voleb-do-senatu-zvolen-byl-nejmladsi-senator-i-nejmensi>

¹²⁴ Info dostupné z <https://padesatprocent.cz/cz/statistiky/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/vlada-cr> [online]. [cit. dňa 11. 3. 2019]

záujem.¹²⁵ Samotné ženy potvrdili toto tvrdenie vo výskume z roku 2006¹²⁶, kedy sa len 24 % žien vyjadrilo, že sa o politiku aktívne zaujímajú (oproti 42 % mužov), v roku 2008 sa v tomto duchu vyjadrilo už 35 % z nich (oproti 53 %), v roku 2010 dokonca 42 %. Zdá sa, že záujem o politiku (nielen) medzi ženami rastie, o čom svedčia aj počty študentiek a študentov na katedrách Politologie a Mezinárodných teritoriálnych štúdií Univerzity Karlovy, na ktorých študuje početné množstvo žien a ktoré môžu znamenať, že viac mladých žien sa bude snažiť pôsobiť v politike.¹²⁷

- *Ženy majú menej času a priestoru venovať sa politike, pretože sa musia/mali by sa starať o rodinu a domácnosť.* – Politika na vyššej úrovni je často časovo, fyzicky a psychicky náročná a čím vyššia je politická pozícia, tým viac to platí. Mítingy, tlačové konferencie a zahraničné cesty tvoria harmonogram politikov, pričom ich pracovný deň nemá stanovené pracovné hodiny, čo v niektorých prípadoch ide na úkor rodiny, a to ako u žien, tak i u mužov. Ako sme videli, tradičné úlohy ženy ako starostlivosť o domácnosť a rodinu sa so ženami spájajú oddávna a v súvislosti s tým sa len málo zmenilo. Až 80 % ľudí v ČR si myslí, že ženám sťažujú vstup do politiky rodinné povinnosti.¹²⁸ Spoločnosť stále chápe ženu primárne ako manželku a matku a čiastočné odsunutie týchto rolí zo strany ženy (nielen političky) na úkor kariéry je vnímané negatívne.
- *Ženy majú menšiu politickú sebadôveru.* – Vzdelanie a reálne pôsobenie v oblasti politiky boli ženám odopierané dlhé stáročia. Svet politiky bol pre nich cudzí, komplikovaný a i po jeho sprístupnení ženám bol vykresľovaný ako mužský. Aj v súčasnosti si ešte mnohé ženy v politických záležitostiach dôverujú menej ako

¹²⁵ RAKUŠANOVÁ, P./ HORÁKOVÁ, N. *Názory veřejnosti na působení žen v politice* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004, s. 2. [cit. dňa 11. 3. 2019] Dostupné z:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a95/f9/100379s_po40802.pdf

¹²⁶ ŠPRINCOVÁ, V./ ADAMUSOVÁ, M. *Politická angažovanost žen v České republice* [online]. s. 70 [cit. dňa 11. 3. 2019] Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/politicka-angažovanost-zen-v-ceske-republice_forum_1.pdf

¹²⁷ BORČANY, V. *Ženy v české evropské, zahraniční a bezpečnostní politice* [online]. 2017, s.16 [cit. dňa 12. 3. 2019] Dostupné z: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2017/09/AMO_zeny-v-ceske-evropske-zahranicni-a-bezpecnostni-politice.pdf

¹²⁸ RAKUŠANOVÁ, P./ HORÁKOVÁ, N. *Názory veřejnosti na působení žen v politice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004, s. 3.

muži. Napriek tomu, že ženy preukázali rovnakú mieru záujmu o politické záležitosti, len 39 % z nich označilo, že si myslia, že im vo vlastnej krajine rozumejú (oproti 48 % mužov). Rovnaké percento žien označilo, že sa cítia neisté v diskusiách o politických záležitostiach (oproti 30 % mužov) a len 18 % sa cíti dostatočne kvalifikovaných na aktívnu účasť v politike (oproti 27 % mužov).^{129 130}

- *Ženy sú znevýhodnené politickými stranami/systémom.* – Tak ako v minulosti, aj v súčasnosti sú muži (i ženy), ktorí presadzujú názor, že ženy sa do sveta politiky nehodia. Z prieskumu českej verejnosti z roku 2015 vyplynulo, že až 69 % opýtaných si myslí, že muži v politike ženy medzi seba nepustia a 55 % opýtaných zastávalo názor, že ženy doplácajú na to, že ich strany ich na kandidátnych listinách umiestňujú na nevoliteľné pozície.¹³¹ Ďalším faktorom, ktorý vplýva na menšiu úspešnosť žien, je nízka prezentácia politických kandidátiek v predvolebných kampaniach.¹³² Mechanizmus kandidátnych listín má vo svojich rukách väčšinou vedenie strany, ktoré svojou schopnosťou poverenia a nominácií na kandidátnych listinách pôsobí v úlohe tzv. strážcov brány.¹³³ Jedným z účinných krokov sa preto môže javiť krúžkovanie kandidátiek na kandidátnych listinách, čo však v ČR nie je častou praxou.¹³⁴ Organizácia Fórum 50% sa v roku 2017 snažila vo svojej kampani *Chcete v politice něco změnit?* vysvetliť význam preferenčných hlasov pre ženské kandidátky, čo sa však neprejavilo ani vo voľbách do Sněmovny v roku 2017, ani do

¹²⁹ VOHLÍDALOVÁ, M. *Výzkumná zpráva z dotazníkového šetření „Ženy a muži v rovnováze“*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2015, s. 48

¹³⁰ Okrem genderu sú významnými faktormi v politickej sebadôvere aj vzdelanie (väčšia miera sebadôvery u ľudí s vyšším vzdelaním) a vek (nižšia miera sebadôvery u skupín 18-24 rokov a 25-34 rokov). Info dostupné z VOHLÍDALOVÁ, M. *Výzkumná zpráva o z dotazníkového šetření „Ženy a muži v rovnováze“*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2015, s. 48.

¹³¹ VOHLÍDALOVÁ, M. *Výzkumná zpráva o z dotazníkového šetření „Ženy a muži v rovnováze“*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2015, s. 27

¹³² Vid' napr. *Analýza genderových stereotypů a zobrazování žen a mužů v předvolebních kampaních z roku 2018* vypracovaná Úradom vlády ČR. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Analyza-genderovych-stereotypu.pdf>.

¹³³ MAŘÍKOVÁ, H. *Neúplná demokracie aneb nízké zastoupení žen v politice z perspektivy teoretických přístupů a výzkumu*. s. 30 In VOHLÍDALOVÁ, M./ MAŘÍKOVÁ, H./ ČERMÁKOVÁ, M./ VOLEJNÍČKOVÁ, R. *Sólo pro soprán: O ženách v české politice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2016.

¹³⁴ *Neúplná demokracie aneb nízké zastoupení žen v politice z perspektivy teoretických přístupů a výzkumu*. s.18

Senátu v roku 2018. Jednou z posledných možností, ako zaistiť vyrovnanejšiu reprezentáciu a účasť žien, je pomocou kvót alebo tzv. zipového pravidla na kandidátnych listinách. Ani jedno opatrenie sa však na českej politickej scéne nestretáva s pozitívnym ohlasom, a to napriek tomu, že viaceré európske krajiny 30 % kvóty zaviedli v snahe priblížiť sa odporúčaniam európskych orgánov s cieľom zvýšiť zastúpenie žien v politických rozhodovacích orgánoch.^{135 136}

3.3 Politická participácia a expresivita žien

3.3.1 Vymedzenie pojmov

Termín politická participácia je jeden z tých termínov, ktorý počul a použil asi každý. V skutočnosti však pod politickú participáciu zahŕňajú rôzni ľudia rôzne aktivity, preto najmä pri odborných debatách je potrebné, aby bolo definované, v akom rozmedzí s ňou daný odborník pracuje. Podľa tradičnej definície politickej participácie, ktorú poskytli Verba, Nie a Kym v 70. rokoch, je politická participácia súbor „*zákonných aktivít soukromých občanů, které jsou více či méně přímo zaměřeny na ovlivnění výběru vládních kádru a/nebo opatření, které [tyto kádry] přijímají.*“¹³⁷ Takto definovaná politická participácia má pomerne úzke vymedzenie, pretože zužuje kategórie, ktoré do nej môžeme zaradiť – autori chápu politickú participáciu ako aktivitu – teda nezahŕňajú pod ňu postoje, pojmy a názory; nezahŕňajú ani profesionálnych politikov; a nakoniec do nej nepočítajú ani tzv. ceremoniálnu participáciu alebo participáciu podporou (teda napr. podporu vlády v sprievode).¹³⁸ Vráblíková hovorí o troch rovinách, v ktorých v priebehu času nastala zmena v súvislosti s politickou participáciou – *adresáti*, ktorými sú v súčasnosti nielen vláda daného štátu, ale i nadnárodné inštitúcie a korporácie; *priestor*, v ktorom sa ľudia môžu politicky

¹³⁵ ÚRAD VLÁDY. *Zpráva za rok 2017 o rovnosti žen a mužů* [online]. s. 13 . [cit. dňa 12. 3. 2019] Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/zprava2017.pdf>

¹³⁶ 30% kvóty vychádzajú z konceptu kritickej masy, podľa ktorej je práve 30 % najnižšia hranica pomeru zastúpenia určitej minority, aby táto bola schopná zasahovať do politických procesov, a tým zmeniť svoje postavenie a hájiť svoje záujmy. In MARŠKOVÁ, H. *Neúplná demokracie aneb nízké zastoupení žen v politice z perspektivy teoretických přístupů a výzkumu*. s. 13.

¹³⁷ VERBA, S./, NIE, H./ KIM, J. podľa VRÁBLÍKOVÁ, K. *Politická participace – koncepty a teorie* [online]. 2008, s. 368 [cit. dňa 14. 3. 2019] Dostupné z http://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/2008/4/Polcas_2008_4_pp_366_387.pdf

¹³⁸ VRÁBLÍKOVÁ, K. *Politická participace – koncepty a teorie* [online]. s. 368 [cit. dňa 14. 3. 2019]

angažovať (napr. rozšírenie o internetový svet); a zmena *cieľov*.¹³⁹ Aktuálnejšia definícia ráta ako politickú participáciu tie aktivity, ktorých cieľom je ovplyvniť politické výstupy a ktoré sú vykonávané zo strany obyčajných ľudí (teda nie politikov).¹⁴⁰ Práve snaha ovplyvniť politické výstupy je tu podstatná, pretože sem tým pádom nespádajú napr. diskusie o politike v rodine, s priateľmi apod.¹⁴¹

Ešte širšie pojmá politickú participáciu sa snažia zaviesť Delli Carpini, Cook a Jacobs, podľa ktorých je politická participácia „*zdieľanie verejného života*“. ¹⁴² Toto abstraktnejšie uchopenie pojmu umožňuje označiť ako participačné oveľa viac aktivít, ako napr. i debatu o politike so známymi či komentovanie a zdieľanie statusov a článkov s politickým obsahom na sociálnych sieťach.

Vzhľadom na veľké rozdiely, ktoré politické aktivity môžu naberať, Gil de Zúñiga rozlišuje politickú participáciu a politickú expresivitu, ktorých podstatu prirovnáva k odlišnosti medzi politickým činom a politickým prejavom.¹⁴³ Politická expresivita sa spája práve so sociálnymi sieťami¹⁴⁴, ktoré poskytujú priestor pre zviditeľnenie politických názorov daného užívateľa prostredníctvom zdieľania obsahov na svojom profile a interakcie s inými užívateľmi.

3.3.2 Offline a online politická participácia a expresivita

Vzhľadom k stále väčšej miere využívania internetu na politické aktivity, mnohí odborníci skúmajú vzťahy a súvislosti medzi spôsobmi a možnosťami jeho využívania a politickým

¹³⁹ Politická participace – koncepty a teorie [online]. s. 370-372 [cit. dňa 14. 3. 2019]

¹⁴⁰ Politická participace – koncepty a teorie [online]. s. 372 [cit. dňa 14. 3. 2019]

¹⁴¹ Politická participace – koncepty a teorie [online]. s. 372 [cit. dňa 14. 3. 2019]

¹⁴² DELLI CARPINI, M. X./ COOK, F. L./ JACOBS, L. R. podľa GIBSON, R./ CANTIJOCH, M. Conceptualizing and Measuring Participation in the Age of the Internet: Is Online Political Engagement Really Different to Offline? [online] *The Journal of Politics*, 2013, Vol. 75, No. 3 Dostupné z: 10.1017/s0022381613000431

¹⁴³ GIL DE ZÚÑIGA, H./ VEENSTRA, A./ VRAGA, E./ SHAH, D. podľa GIL DE ZÚÑIGA, H./ MOLYNEUX, L./ ZHENG, P. *Social Media, Political Expression and Political Participation: Panel Analysis of Lagged and Concurrent Relationships* [online]. 2014, s. 614 [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/jcom.12103>

¹⁴⁴ Vid' napr. VELASQUEZ, A./ ROJAS, H. *Political Expression on Social Media: The Role of Communication Competence and Expected Outcomes* [online]. 2017 [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z <https://doi.org/10.1177/2056305117696521>

chovaním a postojmi, či už v ich offline, alebo online podobe.

Mnohé z tradičných politických aktivít majú v súčasnosti svoju online podobu, ako napr. písanie listu ~ písanie emailu politickému predstaviteľovi, zbieranie podpisov na petície na ulici ~ na internete, sledovanie politického prejavu priamo na mieste ~ streamovanie politických prejavov, apod.¹⁴⁵ Ako však poukazujú výskumy, e-participácia, ako online politická participácia býva označovaná, nevedie k nahradzovaniu offline politických aktivít ich online verziami, jedná sa skôr o ich doplnenie a súžitie.¹⁴⁶

Internet je nielen zdrojom politických informácií, ale v podobe diskusií pod článkami, zdieľania a komentovania na sociálnych sieťach, či písaním vlastných blogov, i priestorom pre vyjadrenie vlastných politických názorov a postojov. Podľa Elin viac priestoru na vyjadrenie, ktorý poskytuje internet, vedie k zvýšeniu offline politickej aktivity ľudí.¹⁴⁷ Príkladom je napr. možnosť šírenia informácií o chystaných demonštráciách, čo môže viesť k mobilizácii a účasti veľkej časti užívateľov sociálnej siete na danej udalosti.¹⁴⁸ Využívanie sociálnych sietí a realizovanie jednoduchých aktivít ako lajknutie profilu politickej strany/predstaviteľa či čítanie príspevkov zdieľaných priateľmi, sa môže odzrkadliť vo zvýšenom prehľade a záujme o politické dianie, a tým i k zvýšeniu politickej sebadôvery, čo sú preukázané faktory, ktoré vedú k vyššej politickej participácii.¹⁴⁹

Zaujímavé zistenie sa podarilo nájsť vo výskume už spomínanému Gil de Zúñigovi a jeho kolegom Molyneux a Zheng, ktorí sa zamerali aj na koreláciu medzi jednotlivými formami

¹⁴⁵ GIBSON, R./ CANTIJOCH, M. Conceptualizing and Measuring Participation in the Age of the Internet: Is Online Political Engagement Really Different to Offline? [online] *The Journal of Politics*, 2013, vol. 75, č. 3, s. 707 [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.1017/s0022381613000431>

¹⁴⁶ VITAK, J./ ZUBE, P./ SMOCK, A. / CARR, C.T./ ELLISON, N./ LAMPE, C. It's Complicated: Facebook Users' Political Participation in the 2008 Election [online]. *Cyberpsychology, behavior and social networking*. 14 (3), 2011 [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z: 10.1089/cyber.2009.0226

¹⁴⁷ ELIN podľa GIL DE ZÚÑIGA, H./ MOLYNEUX, L./ ZHENG, P. *Social Media, Political Expression and Political Participation: Panel Analysis of Lagged and Concurrent Relationships* [online]. 2014, s. 614 [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/jcom.12103>

¹⁴⁸ Facebook sa stal jedným z hlavných nástrojov na organizovanie série veľkých demonštrácií Za slušné Slovensko, ktoré sa konali po vražde slovenského novinára Jána Kuciaka a jeho partnerky. Protesty následne viedli k odstúpeniu premiéra R. Fica v marci 2018.

¹⁴⁹ VITAK, J./ ZUBE, P./ SMOCK, A. / CARR, C.T./ ELLISON, N./ LAMPE, C. It's Complicated: Facebook Users' Political Participation in the 2008 Election [online]. *Cyberpsychology, behavior and social networking*. 14 (3), 2011, s. 108 [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z: 10.1089/cyber.2009.0226

využívania sociálnych sietí, politickej expresivity a politickej participácie. Podarilo sa im potvrdiť, že využívanie sociálnych sietí na vyhľadávanie správ vedie priamo k vyššej politickej participácii. Pri zameraní sa na užívateľov, ktorí využívajú sociálne siete najmä na udržiavanie vzťahov, prišli na to, že „medzičlánkom“ medzi používaním sociálnej siete a vyššou politickou participáciou je práve politická expresivita, ktorá sa stáva súčasťou identity užívateľa, ktorú prejavuje v interakcii s určitými skupinami.¹⁵⁰

3.3.3 Genderové rozdiely v politickej participácii a expresivite

Výskumy, ktoré preukazovali podstatné rozdiely v miere politickej participácii žien a mužov, pochádzajú najmä zo 70. a 80. rokov. Z aktuálnejších výskumov politickej participácie naopak vyplýva, že v tomto smere neexistujú podstatné rozdiely s ohľadom na gender, a to ako v západných demokraciách, tak v postkomunistických štátoch.¹⁵¹ Isté rozdiely však stále existujú – týkajú sa formy participácie, teda odlišných druhov politických aktivít, ktoré muži a ženy vykonávajú. Z výskumov vo viacerých krajinách vyplynulo, že muži sú aktívnejší v aktivitách ako vstupovanie do strán, pomoc na politických kampaniach, účasť na politických mítingoch a debatách; naproti tomu ženy sa viac zúčastňujú aktivít ako podpisovanie petícií, zbieranie peňazí a bojkot produktov a služieb z morálnych či politických dôvodov.¹⁵² Ženy sa teda realizujú v súvislosti s politikou skôr v oblastiach, ktoré sú menej viditeľné, alebo kde je menšia pravdepodobnosť konfliktu.¹⁵³ Podľa dát z rokov 2006 – 2013 ženy v ČR potvrdzujú vyššie zmienené zistenie – len 4 % žien by boli ochotné vstúpiť do politickej strany, 7 % bolo členkou výboru miestnej organizácie, 14 % pracovalo pre klub alebo organizáciu, a 14 % žien oslovilo aspoň jedenkrát nejakého politického

¹⁵⁰ GIL DE ZÚÑIGA, H./ MOLYNEUX, L./ ZHENG, P. Social Media, Political Expression and Political Participation: Panel Analysis of Lagged and Concurrent Relationships [online]. 2014, s. 626 [cit. dňa 20. 3. 2019] Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/jcom.12103>

¹⁵¹ MAŘÍKOVÁ, H. *Neúplná demokracie aneb nízké zastoupení žen v politice z perspektivy teoretických přístupů a výzkumů*. s.17 In VOHLÍDALOVÁ, M./ MAŘÍKOVÁ, H./ ČERMÁKOVÁ, M./ VOLEJNÍČKOVÁ, R. *Sólo pro soprán: O ženách v české politice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2016.

¹⁵² KITTILSON, M.C. *Gender and political behavior* [online]. 2016 [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z: <http://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-71>

¹⁵³ BODE, L. Closing the gap: gender parity in political engagement on social media [online]. *Information, Communication and Society*. 2016, s.1 [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1369118X.2016.1202302>

predstaviteľa.¹⁵⁴

Súvisieť to môže s už spomenutými zisteniami, že samotné ženy v ČR deklarujú menší záujem o politiku ako muži a majú menšiu politickú sebadôveru. ČR tak reflektuje trend v iných častiach sveta, kde muži prejavujú väčší záujem o politické udalosti, aktivity, a vyššiu úroveň politických znalostí.¹⁵⁵

Až do roku 2000 značne prevyšovali muži, ktorí používali internet, nad ženami.¹⁵⁶ Od tohto roku sa však rozdiel začal znižovať, v roku 2009 už napr. v USA bolo viac žien ako mužov, ktorí využívali internet.¹⁵⁷ V ČR tvorili v roku 2017 z celkovej internetovej populácie 53 % muži a 47 % ženy.¹⁵⁸ Zásadné rozdiely sa znovu ukazujú vo forme využívania internetu – zatiaľ čo muži využívajú internet najmä na vyhľadávanie informácií (počasie, správy, apod.), sťahovanie softvérov a zábavu, pre ženy je internet primárne nástrojom na networking, preto sú častejšie užívateľkami sociálnych sietí (viď príloha č. 1).¹⁵⁹

¹⁵⁴ SINE NOMINE. *Zájem mužů a žen o politiku a veřejné dění* [online]. s.2 [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/vztah_zen_a_mužu_k_politice_1.pdf

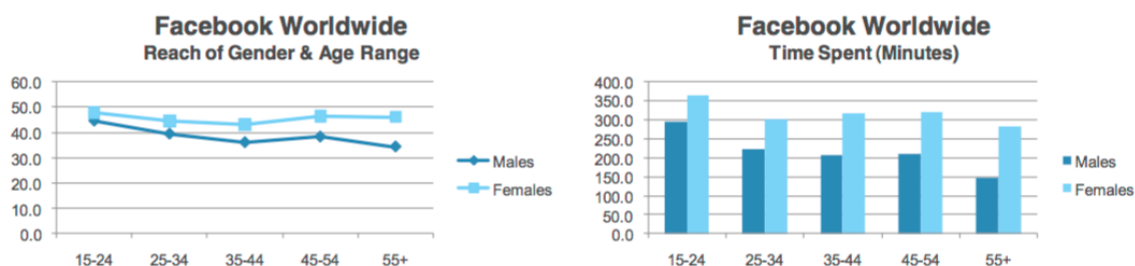
¹⁵⁵ KITTILSON, M.C. Gender and political behavior [online]. 2016 [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z: 10.1093/acrefore/9780190228637.013.71

¹⁵⁶ FALLOWS, D. *How women and men use the internet* [online]. 2005 [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z: https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/9/2005/12/PIP_Women_and_Men_online.pdf

¹⁵⁷ Viď napr. výskum ABRAHAM, L. B./ MÖRN, M.P./ VOLLMAN, A. *Women on the web. How women are shaping the internet* (2010).

¹⁵⁸ NETMONITOR. *Výzkum sociodemografie návštěvníku internetu v České Republice* [online]. 2017. [cit. dňa 18.3.2019] Dostupné z: http://www.netmonitor.cz/sites/default/files/verejne-vystupy/2017_01_TOTAL-stream-PC.pdf

¹⁵⁹ ABRAHAM, L. B./ MÖRN, M.P./ VOLLMAN, A. *Women on the web. How women are shaping the internet* [online]. 2010, s.3 [cit. dňa 18.3.2019] Dostupné z: http://www.digitalads.org/general%20marketing/comScore_onlinewomen_092010.pdf



Obrázok 1. Graf počtu užívateľov a času stráveného na Facebooku podľa veku a genderu. (Zdroj: Media Metrix Worldwide)

So spôsobom využívania internetu súvisia aj aktivity spojené s tvorením obsahov. Ženy v porovnaní s mužmi menej často tvoria obsahy, ktoré publikujú online¹⁶⁰. Konkrétne na sociálnych sieťach výskumy preukázali, že muži sú aktívnejší v postovaní politických informácií¹⁶¹ a v reakciách na obsahy vytvorené politickými aktérmi¹⁶². Podľa Bode môže byť vyhýbanie sa zdieľaniu a komentovaniu politických obsahov zo strany žien spôsobené socializáciou – ženy sú vedené k tomu, aby sa snažili vytvárať a udržiavať sociálne vzťahy, preto sú vedené k tomu, aby vo vzťahu k ostatným pôsobili milým a slušným dojmom a aby ovládali svoje negatívne emócie.¹⁶³ Čiastočná anonymita a nepriamy kontakt s ostatnými užívateľmi sociálnych sietí poskytuje priestor pre vystupovanie a vyjadrovanie, ktoré by v reálnom živote užívatelia neprejavili.¹⁶⁴ Aiken a Waller upozornili, že sú to najmä muži, ktorí častejšie na internete porušujú normy slušného chovania, ako napr. používanie vulgarizmov.¹⁶⁵ V iných výskumoch sa však korelácia medzi vyšším počtom mužov

¹⁶⁰ BODE, L. Closing the gap: gender parity in political engagement on social media [online]. *Information, Communication and Society*. 2016, s.5 [cit. dňa 18.3.2019] Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/1369118X.2016.1202302>

¹⁶¹ Closing the gap: gender parity in political engagement on social media [online]. s.1 [cit. dňa 18.3.2019]

¹⁶² Viď napr. VOCHOCOVÁ, L./ MAZÁK, J./ ŠTĚTKA, V. (2016). *Nic pro holky? Genderové nerovnosti v politické participaci na sociálních sítích* (2016).

¹⁶³ Closing the gap: gender parity in political engagement on social media [online]. s.5 [cit. dňa 18.3.2019]

¹⁶⁴ KERN, R.L./ GIL-EGUI, G. *Women behaving badly: negative posts on Facebook memorial pages* [online]. 2016, s.2 [cit. dňa 19.3.2019] Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/1369118X.2016.1257040>

¹⁶⁵ AIKEN, M.W./ WALLER, B.D podľa KERN, R.L./ GIL-EGUI, G. (2016). *Women behaving badly: negative posts on Facebook memorial pages* [online]. 2016, s.5 [cit. dňa 20.3.2019] Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1369118X.2016.1257040>

v politickej diskusii na sociálnej sieti a negatívnymi komentármi nepotvrdila.¹⁶⁶ Keďže výskum v tejto práci sa bude zameriavať aj na mieru pozitívnych a negatívnych komentárov, mala by preto okrem iného prispieť aj do tejto debaty.

¹⁶⁶ Vid' napr. VOCHOCOVÁ, L./ MAZÁK, J./ ŠTĚTKA, V. (2016). *Nic pro holky? Genderové nerovnosti v politickej participácii na sociálnych sítich* (2016).

4 Spravodajstvo na sociálnych sieťach

Rozvoj webu 2.0 znamenal aj pre žurnalistiku nutnosť prispôbiť sa zmenám, ktoré so sebou priniesol. Novinári a organizácie sa museli adaptovať na nové podmienky – okrem iného na množstvo a rýchlosť nových informácií, rastúci počet užívateľov sociálnych sietí, a s tým súvisiace nové spôsoby, akými sa ľudia dostávali k informáciám. Väčšina spravodajských médií sa rozšírila aj do online verzie, zatiaľ poslednou verziou sú potom fanúšikovské stránky na sociálnych sieťach konkrétnych spravodajských médií.

Napriek tomu, že na začiatku procesu bleskového nástupu online médií panovali obavy, že tradičné médiá ako tlač či rozhlas neprežijú alebo budú musieť výrazne zmeniť štýl spravodajstva, zatiaľ nič nenasvedčuje tomu, že by sa tak skutočne dialo. Ako poznamenáva Newman, nové online formy spravodajstva nenahrádzajú tradičnú žurnalistiku, ale skôr pridávajú „*dalšie dôležité vrstvy informácií a názorov*“ a držia sa prístupu „*rovnaké hodnoty, nové prostriedky*“¹⁶⁷. Znamená to, že tradičné spravodajské hodnoty a prístupy sú aj naďalej využívané, zmenila sa skôr technologická stránka, ktorá prináša nové možnosti, v rámci mediálnych obsahov napr. väčšie množstvo fotografií, nové formáty príloh sprevádzajúcich články ako audio, video či priame odkazy na iné články/zdroje apod.

Ďalším faktom, ktorý priťahuje pozornosť odborníkov, je že sociálne siete, a konkrétne Facebook, sa stávajú stále významnejším zdrojom správ pre ich užívateľov. Z výskumu užívateľov Facebooku v Kanade¹⁶⁸ vyplynulo, že až 43 % užívateľov sa dostane k správam cez príspevky svojich priateľov, pričom významne v tomto údaji prevyšujú ženy (49 % ženy vs. 36 % muži). Ďalšia 1/5 užívateľov sa k správam dostane cez príspevky spravodajských organizácií alebo žurnalistov, ktorých na Facebooku sledujú. 75 % obyvateľov USA, ktorí vyhľadávajú správy online, ich získava prostredníctvom emailu alebo práve prostredníctvom príspevkov na Facebooku.¹⁶⁹ Vyššie zmienené zistenia sú potvrdené aj globálnym výskumom užívateľov Facebooku – 47 % užívateľov si niekedy prečíta článok, na ktorý tu

¹⁶⁷ NEWMAN, N. *The rise of social media and its impact on mainstream journalism* [online]. Oxford: University of Oxford. 2009, s. 2

¹⁶⁸ HERMIDA, A./ FLETCHER, F./ KORELL, D/ LOGAN, D. *Share, like, recommend. Decoding the social media news consumer* [online]. 2012, s. 818 [cit. dňa 20.3.2019] Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1461670X.2012.664430>

¹⁶⁹ PURCELL ET AL. podľa HERMIDA, A./ FLETCHER, F./ KORELL, D/ LOGAN, D. *Share, like, recommend. Decoding the social media news consumer* [online] 2012, s. 817 [cit. dňa 20.3.2019] Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1461670X.2012.664430>

narazia, v Českej republike je to približne 1/5 Čechov.¹⁷⁰

Sociálne siete však nie sú len príležitosťou pre novinárov na zdieľanie svojich obsahov, ale najmä pre užívateľov sietí, ktorí na ne môžu rôznymi spôsobmi reagovať – od výberu fanúšikovských stránok, ktoré budú sledovať, až po zdieľanie a komentovanie.

Práve možnosť komentovať posty so spravodajským obsahom, či už fanúšikovských stránok, alebo svojich známych, môže byť jednou z tých dôležitých „vrstiev informácií a názorov“, ktoré sú k pôvodnému postu pridané. Medzi takýmito informáciami a názormi môžu nájsť zdroje k ďalším/novým informáciám ohľadne danej témy, námety a zdroje na nové články či upozornenie na nesprávne údaje a gramatické chyby.¹⁷¹ Podľa Hille a Bakera sú v tomto význame však prínosnejšie komentáre, ktoré užívatelia zanechávajú pod článkami priamo na online verzii spravodajského média (teda napr. denníka), ktoré sú rozpracovanejšie a informačne prínosnejšie, ako komentáre pod príspevkami/odkazmi na články na sociálnych sieťach, ktoré sa vyznačujú tým, že sú kratšie (1 – 2 vety) a osobnejšieho charakteru.¹⁷²

¹⁷⁰ BYDŽOVSKÁ, M. *Facebook: zdroj nahodilého zpravodajství. Hlavně pro ženy* [online] 2014 [cit. dňa 19.3.2019] Dostupné z: <https://www.newtonmedia.cz/cs/mediainfo-cz/komentare/facebook-zdroj-nahodileho-zpravodajstvi-hlavne-pro-zeny/detail>

¹⁷¹ HILLE, S./ BAKKER, P. *Engaging the Social News User* [online].2014, s. 564 [cit. dňa 20.3.2019] Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/17512786.2014.899758>

¹⁷² *Engaging the Social News User*. s. 569 [cit. dňa 20.3.2019]

5 Metodologický rámec

V rámci metodologického rámcu je predstavený cieľ práce a v súvislosti s ním sú formulované výskumné otázky. Následne je predstavený výber metódy zberu a analýzy dát, ktoré boli vybrané tak, aby čo najviac zodpovedali cieľom práce. Nakoniec sú stručne predstavené analyzované médiá.

5.1 Cieľ práce a výskumné otázky

V predchádzajúcej časti sme si ukázali vývoj participácie a práv žien v oblasti politiky od úplnej exklúzie z tohto sveta po oficiálne politické zrovnoprávnenie s mužmi (vo väčšine krajín). Ako sme tiež videli, žien v politike je však stále oproti mužom málo, médiá im venujú menej priestoru, samotné ženy si v politike často neveria a považujú mužov za viac kompetentných v tejto oblasti. ČR je špecifická v tom, že napriek nízkemu zastúpeniu žien v politike a na najvyšších politických pozíciách, nie sú pre väčšinu spoločnosti rovnaké zastúpenie žien, kvóty apod. horúcou témou. Na to, aby sa táto situácia zmenila, sa javí ako potrebné otriasť stereotypnými predstavami, že ženy v politike sú skôr ojedinelými prípadmi ako ich normálnou súčasťou. Práca sa preto zameriava na analýzu diskurzu na dvoch veľkých platformách, ktoré tento potenciál v sebe majú – online spravodajské portály a sociálne siete.

Cieľom tejto práce je odhaliť, akú podobu má diskurz v súvislosti s témou najvyšších politických líderiek v článkoch publikovaných na sociálnej sieti Facebook spravodajskými portálmi aktualne.cz a idnes.cz, a následne v diskusii užívateľov Facebooku pod danými článkami. V práci bude pozornosť zameraná na to, aké konkrétne témy a faktory sú priamo spojené s pozitívnym a negatívnym tónom článkov a príspevkov, a či je jedným zo dôležitých faktorov gender, poprípade či je možné identifikovať iné faktory s genderom a genderovými stereotypmi súvisiace.

Výskum nám dá komplexnejší pohľad na diskurz o ženách vo vysokej politike a ich kompetenciách, pretože budeme skúmať hneď dve roviny:

- Rovina online médií, konkrétne v prostredí sociálnej siete Facebook. – Cieľom analýzy je zaznamenať, akým spôsobom sú v článkoch, publikovaných portálmi na vlastnej facebookovej stránke zobrazované ženy, ktoré pôsobia na najvyšších politických pozíciách.
- Rovina užívateľov Facebooku – Cieľom analýzy komentárov publikovaných pod článkami, v ktorých budú spomenuté politické líderky, je zaznamenať, akým

spôsobom sa užívatelia Facebooku vyjadrujú k navyšším politickým líderkám.

Na základe literatúry a údajov uvedených v predchádzajúcich kapitolách sú formulované nasledovné výskumné otázky:

- *Ako často boli v roku 2017 publikované na FB stránkach aktualne.cz a idnes.cz články, v ktorých boli spomenuté najvyššie politické líderky?*
- *Ako sú prezentované politické líderky v publikovaných článkoch?*
- *Aký tón prevláda v článkoch v súvislosti so spomenutou politickou líderkou?*
- *Aký tón prevláda v príspevkoch účastníkov diskusie k daným politickým líderkám?*
- *V akej miere je gender faktorom, ktorý ovplyvňuje tón príspevku?*
- *Existujú rozdiely medzi príspevkami žien a mužov v súvislosti s tónom príspevku?*

Vďaka tomu, že sa v analýze zameriame na tón jednotlivých komentujúcich so snahou postrehnúť rozdiely medzi ženami a mužmi, je možné sledovať aj mieru participácie do politických diskusií v online prostredí v závislosti na genderi. V súvislosti s tým je formulovaná výskumná otázka:

- *Aká je miera zapojenia užívateľiek Facebooku do diskusií pod článkami?*

5.2 Metódy zberu a analýzy dát

Pre analytickú časť práce bola zvolená kombinácia kvantitatívnej a kvalitatívnej analýzy. Kvantitatívna analýza bude slúžiť na objasnenie, ako často médiá a účastníci píšú a reagujú na najvyššie politické líderky. Druhým dôležitým údajom, ktorý nám poskytne kvantitatívna analýza, je počet článkov a príspevkov s pozitívnym, negatívnym a neutrálnym tónom. Ako pozitívne budú vyhodnotené tie články alebo príspevky, v ktorých:

- je autorom alebo iným subjektom vyjadrený súhlas s politickým krokom alebo postojom politickej líderky;
- sa spomína jej politický či osobný úspech;
- je političke pripísaná pozitívna vlastnosť, kvalita, schopnosť.

Ako negatívne budú hodnotené články alebo vyjadrenia s opačnými tendenciami, teda:

- je autorom alebo iným subjektom vyjadrená kritika v súvislosti s určitým politickým krokom alebo postojom politickej líderky;
- sa spomína jej politický či osobný neúspech;

- je politické pripísaná negatívna vlastnosť, kvalita, schopnosť;
- vulgárne vyjadrenia a označenia (v prípade analýzy príspevkov užívateľov).

Ako neutrálny bude vyhodnotený článok, v ktorom sa nebude vyskytovať žiadny z vyššie zmienených vyjadrení, tzn. politická líderka bude spomenutá, nebude sa k nej však viazať žiadny hodnotový súd.

Celkovo bolo do analýzy zaradených 17 politických líderiek z rôznych častí sveta.¹⁷³ Zber dát prebiehal v dvoch fázach. V prvej fáze boli v databáze Newton Media Search vyhladané články publikované na spravodajských serveroch aktualne.cz a idnes.cz, v ktorých bola spomenutá aspoň jedna z najvyšších politických líderiek, a to v období od 1. januára do 31. decembra roku 2017. Vzhľadom na to, že ani po zadaní kritérií vo vyhľadávacom paneli na Facebooku (heslo, upresnenie zdroja a časového obdobia) nie je garantované vyhľadanie všetkých článkov, ktoré daný zdroj (v našom prípade idnes.cz a aktualne.cz) publikoval na svojich fanúšikovských stránkach, ďalšie vyhľadávanie prebiehalo zadaním nadpisov článkov, ktoré boli dohľadane v prvej časti výskumu. Analyzované boli teda články, ktoré boli zverejnené aj na facebookových stránkach aktualne.cz (n = 50) a idnes.cz (n = 152). Analýza článku následne prebehla po rozkliknutí a presmerovaní priamo na spravodajské portály aktualne.cz a idnes.cz.

Pod každým článkom bola tiež analyzovaná diskusia užívateľov na facebookových fanúšikovských stránkach. Vzhľadom na veľký počet príspevkov pod niektorými článkami bolo do analýzy zaradených 30 príspevkov, ktoré boli v diskusii označené ako najrelevantnejšie. Spolu bolo analyzovaných 3932 príspevkov pod článkami na FB idnes.cz a 942 príspevkov pod článkami na FB aktualne.cz. Medzi nimi boli identifikované tie príspevky, ktoré priamo reagovali na politickú líderku. Spolu bolo takýchto príspevkov 304 na FB idnes.cz (246 od mužov a 58 od žien) a 79 príspevkov (69 muži a 10 žien) na FB

¹⁷³ Ako najvyššie politické líderky definujeme ženy, ktoré v roku 2017 zastávali úrad prezidentky alebo premiérky. Vzhľadom k tomu, že sa v analýze snažíme postrehnúť reakcie na kompetencie žien na najvyšších politických pozíciách, z analýzy boli vylúčené politické pozície, ktoré majú väčšinou len reprezentatívnu funkciu, ako napr. kráľovné. Do analýzy bolo zaradených 10 žien vo funkcii hlavy štátu a 7 vo funkcii hlavy vlády vykonávajúce svoju funkciu v roku 2017: Ellen Johnson Sirleaf (Libéria), Ameenah Gurib-Fakim (Maurícius), Bidhya Devi Bhandari (Nepál), Hilda Heine (Marshallove ostrovy), Doris Leuthard (Švajčiarsko), Dalia Grybauskaitė (Litva), Marie-Louise Coleiro Preca (Malta), Kersti Kaljulaid (Estónsko), Kolinda Grabar-Kitarović (Chorvátsko), Michelle Bachelet (Čile), Saara Kuugongelwa (Namíbia), Sheikh Hasina Wajed (Bangladéš), Aun Schan Su Ťij (Barma), Angela Merkel (Nemecko), Erna Solberg (Nórsko), Beata Szydło (Poľsko) a Theresa May (Spojené kráľovstvo).

aktualne.cz. Ako bolo spomenuté, v analýze príspevkov bola pozornosť zameraná na pomer počtu príspevkov mužov a žien, tónu, ktorý v nich prevládal i téme, ku ktorej sa tón vzťahoval, so špeciálnou pozornosťou na to, či a akú rolu hral gender politickej líderky v súvislosti s tónom príspevkov.

5.3 Analyzované médiá

Analýza sa zameriava na diskurz v online prostredí, a to primárne na sociálnej sieti Facebook. Fanúšikovská stránka idnes.cz (FB idnes.cz) spadá do kategórie online aktivít denníku Mladá fronta DNES spolu s online verziou denníka idnes.cz. Na sociálnej sieti 213 tisíc užívateľov označilo, že sa im páči daná stránka a 211 tisíc danú stránku sleduje.¹⁷⁴ Fanúšikovskú stránku aktualne.cz (FB aktualne.cz) spravuje online spravodajský portál aktualne.cz, ktorý spadá pod spoločnosť Economia, do ktorej portfólia patria napr. Hospodárske noviny. Stránku má na Facebooku „lajknutú“ a sleduje ju 101 tisíc užívateľov.¹⁷⁵

Spravodajské portály idnes.cz a aktualne.cz v súčasnosti nevytvárajú pre účely publikovania správ na Facebooku nové obsahy, ale zverejňujú články, resp. odkazy na články, ktoré čitateľa po rozkliknutí dovedú priamo na spravodajské portály. Vzhľadom k tomu, že obidve fanúšikovské stránky majú povolené diskusie pod príspevkami (v tomto prípade pod článkami), práve témy a aktéri, na ktoré sa články zameriavajú, sa často stávajú predmetom diskusie užívateľov. Do analýzy sú zaradené oba portály, aby bolo možné zistiť, či existujú rozdiely v ich mediálnej prezentácii politických líderiek, prípadne v charaktere diskusií. Dané spravodajské portály boli vybrané kvôli veľkému počtu sledujúcich užívateľov na Facebooku, čo predstavuje väčšiu pravdepodobnosť vyššieho počtu príspevkov užívateľov.

¹⁷⁴ Info dostupné z <https://www.facebook.com/iDNES.cz/>.

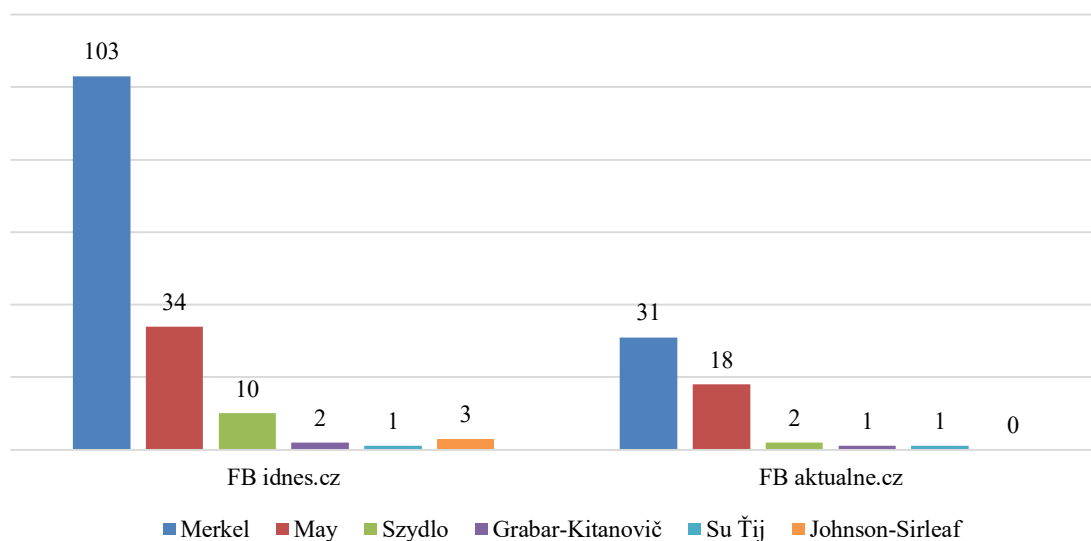
¹⁷⁵ Info dostupné z <https://www.facebook.com/Aktualne.cz/>.

6 Výsledky výskumu

6.1 Analýza článkov – kvantitatívna

V roku 2017 bolo na facebookovej stránke idnes.cz (FB idnes.cz) zverejnených 152 článkov, v ktorých bola spomenutá aspoň jedna z najvyšších politických líderiek, na facebookovej stránke aktualne.cz (FB aktualne.cz) ich bolo podstatne menej, a to 50.¹⁷⁶ Jednoznačne najčastejšie sa v článkoch spomínala nemecká kancelárka Angela Merkelová, druhou najčastejšou bola britská premiérka Theresa Mayová, zo zvyšných politických líderiek boli v článkoch spomenuté poľská premiérka Beata Szydlová, prezidentka Chorvátska Kolinda Grabar-Kitanovič, prezidentka Barmy Aun Schan Su Ťij a prezidentka Libérie Ellen Johnson Sirleaf. Ostatné politické líderky sa v článkoch, ktoré boli publikované aj na fanúšikovských stránkach, nevyskytli ani raz.

Graf 1. Počet článkov so zmienkou o politických líderkách zverejnených na FB stránkach idnes.cz a aktualne.cz



Tematicky boli v článkoch idnes.cz a aktualne.cz politické líderky v drvivej väčšine prípadov spomínané v súvislosti s ich politickými aktivitami, vyjadreniami či postojmi. Z článkov publikovaných na FB idnes.cz tri nespádali do kategórie politických aktivít, pričom dva z nich sa týkali zmienky političiek v iných médiách. Na FB idnes.cz bol

¹⁷⁶ V grafe 1 je celkový počet zmienok o političkách 153 na FB idnes.cz a 53 na FB aktualne.cz, pretože v niektorých článkoch bolo spomenutých viacero političiek.

publikovaný jeden článok, v ktorom zmienka o Angele Merkelovej súvisela výlučne so súkromným životom, a to v článku publikovanom 22.8. *Italský ostrov Ischia zasáhlo zemetřesení, zemřeli nejméně dva lidé*¹⁷⁷. Vzhľadom na krátky rozsah danej informácie a počet publikovaných článkov o Merkelovej sa javí jeden článok ako zanedbateľný.

Na FB aktualne.cz sa 9 z 50 článkov, v ktorých bola aspoň jedna politička zmienená, nevenovalo ich politickým aktivitám, postojom či názorom. 3 články sa dajú tematicky zaradiť do kategórie súkromný život političky, pričom všetky 3 sa venovali Angele Merkelovej.

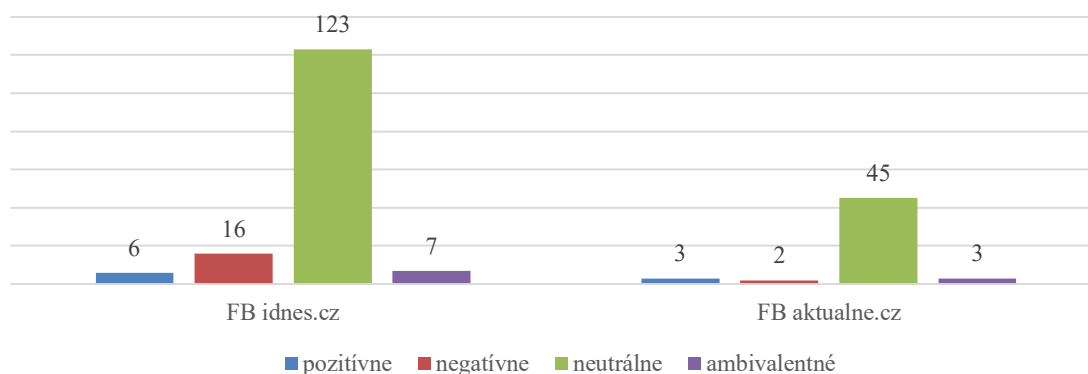
	FB idnes.cz	FB aktualne.cz
politika	146	43
súkromie	1	3
iné	5	7

Tabuľka 1. Počet článkov rozdelených podľa témy zmienky o politických líderkách.

Tón článkov, pod ktorým je v tomto prípade chápané otvorené alebo skryté hodnotenie politickej líderky, dotvára obraz o tom, aký spôsobom ich médiá zobrazujú. Hodnotenie politických líderiek poukazuje na snahu zachovať neutralitu vo väčšine článkov a zmienkach o politických líderkách, napriek tomu sa dá vypozerovať aj pozitívny/negatívny tón. Z článkov na FB idnes.cz bolo vo vzťahu k politickej líderke 123 vyhodnotených ako neutrálnych, 6 bolo pozitívnych, 16 negatívnych a 7 ambivalentných. Na FB aktualne.cz bolo 45 článkov vyhodnotených ako neutrálne sa vyjadrujúcich k političke, 3 pozitívne, 2 negatívne a 3 ambivalentne.

¹⁷⁷ ČTK. Italský ostrov Ischia zasáhlo zemetřesení, zemřeli nejméně dva lidé. *idnes.cz*, 22.8.2017.

Graf 2. Hodnotenie politických líderiek v článku



Ak sa pozrieme na konkrétne líderky a tón v článkoch, v ktorých sú zmienené, tak vidíme, že v článkoch na FB idnes.cz je vyslovene pozitívne hodnotená iba Angela Merkelová (6x), negatívne vyjadrenia nájdeme v článkoch v súvislosti so Aun Schan Su Ťij (2x), Beatou Szydlovou (3x), Theresou Mayovou (5x) a Angelou Merkelovou (5x), a nakoniec ambivalentný je tón v súvislosti s Ellen Johnson Sirleaf (1x), Angelou Merkelovou (8x) a Theresou Mayovou (1x). V článkoch na FB aktualne.cz je možné nájsť hodnotenie len v súvislosti s Angelou Merkelovou, ktoré je ako pozitívne (3x), negatívne (2x), tak i ambivalentné (3x).¹⁷⁸ Vo všetkých ostatných článkoch sú zmienky o politických líderkách neutrálne.

6.2 Analýza článkov – kvalitatívna

Kvantitatívna analýza a zameranie sa na tón, ktorý v článku nájdeme, nám načrtne obrázok, ako médiá vykresľujú politické líderky. Až kvalitatívna analýza však dokáže postihnúť všetky špecifiká ich mediálnej reprezentácie. Komentovanie genderu v súvislosti s politickými líderkami nebolo v analyzovaných článkoch objavené ani raz. To možno pripísať faktu, že sa médiá snažia dodržiavať objektivitu a neutralitu. Cieľom bolo preto odhaliť iné prvky a spôsoby mediálnej reprezentácie súvisiace s genderom, k čomu dopomohla práve kvalitatívna analýza.

¹⁷⁸ Pre konkrétne príklady pozitívnych a negatívnych vyjadrení vid' nasledujúca kap. 6.2 Analýza článkov – kvalitatívna.

Angela Merkelová – skúsená profesionálka

Články, ktorých hlavnou témou sú politické aktivity a postoje líderiek, sú vhodné na analýzu hodnotenia kompetencií a schopností líderiek zo strany médií, čím môžu pozitívne alebo negatívne prispievať k ich mediálnemu obrazu a vnímaniu pôsobenia žien v politike celkovo. Ako sme videli, väčšina článkov o politických líderkách je neutrálna. Jediná politička, o ktorej boli články v jednoznačne pozitívnom tóne, je Angela Merkelová. Zároveň sa však nedá povedať, že autori článkov v idnes.cz alebo aktualne.cz tendenčne chvália Angelu Merkelovú, pretože v iných článkoch nájdeme aj známky kritiky a negatívneho hodnotenia. V článkoch na FB idnes.cz je zaujímavé, že pozitívne vyjadrenia na Merkelovú znejú v troch prípadoch z úst odborníkov v rozhovoroch alebo komentároch a v ďalších dvoch článkoch ich preberajú z nemeckých médií a prieskumov. Takéto vyjadrenia môžu v čitateľoch vyvolať väčšiu dôveru, pretože zaznievajú práve zo zdrojov, ktoré sa orientujú v danej tematike. Merkelová je vďaka nim vykreslená ako politická profesionálka so skúsenosťami, s vodcovskými schopnosťami, trpezlivosťou a snahou vyjednávať a hľadať kompromisy. Veľká časť z kvalít ako dôvera, trpezlivosť, pragmatizmus a zaistovanie mieru (viď úryvky nižšie) by sa dali z pohľadu stereotypizácie spojiť práve so ženami. Z pohľadu genderu je navyše zaujímavé, že v niektorých častiach článkov je Merkelová dokonca vykreslená v lepšom svetle ako jej mužskí kolegovia, v tomto prípade prezidenti Donald Trump a Vladimir Putin.¹⁷⁹

„Průzkum naznačuje, že politikem, ke kterému lidé vzhlížejí pro jeho vůdcovské schopnosti, je nyní německá kancléřka Angela Merkelová. Důvěru vzbuzuje u 42 procent dotázaných, v Evropě dokonce u 60 procent.“¹⁸⁰

„Budu volit znovu Angelu Merkelovou. Je to chytrá žena, ví, co a proč říká. Díky ní se v

¹⁷⁹ Jednoznačný záver sa však z tohto faktu nedá urobiť - pozitívnejšie vykreslenie Merkelovej v porovnaní s Trumpom a Putinom môže byť zavádzajúce, pretože všetci traja zastávajú rozdielne hodnoty v spoločnosti a v politike. V závislosti na politických preferenciách autora tak môže byť Merkelová „použitá“ ako reprezentant (z autorovho pohľadu) správnych, liberálnych hodnôt, a z toho dôvodu i vykreslená pozitívnejšie.

¹⁸⁰ NETRVALOVÁ, S. Popularita USA utrpěla. Trumpa nad Obamou preferuje jen Rusko a Izrael [online]. idnes.cz, 27.6.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/trump-popularita-pruzkum-pew-research-center.A170627_131411_zahranicni_san

Německu cítím bezpečně. Zatímco ostatní střílejí do vzduchu rakety, ona zajišťuje mír. ¹⁸¹
„V čele německé vlády tak nadále zůstává žena, která nebouchá do stolu, umí trpělivě vyjednávat a má obrovské politické zkušenosti. ¹⁸²

„Merkelová je nicméně známá jako politička, která hledá pragmatická a kompromisní řešení. ¹⁸³

„(Merkelová) Přináší určité zkušenosti v jednání s východními sousedy. ¹⁸⁴

„Merkelová je politická profesionálka. Trump je vášnivý amatér,“ (...) ¹⁸⁵

„Dodejme, že kancléřka Merkelová, která už v minulosti několikrát prokázala odolnost proti Putinovým trikům, se ani tentokrát nenechala vyprovokovat a nevedla nesmyslné diskuse o neexistující vině ukrajinské vlády. ¹⁸⁶

¹⁸¹ FILIPOVÁ, M. Radši plavky než burkiny, stejně ale vyhraje Merkelová, zní z Bavorska [online]. *idnes.cz*, 18.9.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/volby-nemecko-merkelova-pruzkum.A170918_095556_zahranicni_bur

¹⁸² LIZCOVÁ, L. KOMENTÁŘ: Německou politikou se prohnal vítr, který zpřevracel, co se dalo [online]. *idnes.cz*, 25.9.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/komentar-nemecko-volby-lizcova.A170925_132920_zahranicni_bur

¹⁸³ NOVÁK, M. Merkelová má před sebou čtyři možnosti. V žádné z nich nepočítá s koncem své politické kariéry [online]. *aktualne.cz*, 21.11.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranicni/merkelova-ma-pred-sebou-ctyri-moznosti-v-zadne-z-nich-nepoci/r~16ad3d56ceaf11e7afac0cc47ab5f122/>

¹⁸⁴ LIZCOVÁ, Z. Merkelová střední Evropu rozhodně nepřehlíží. Německo musí držet EU pohromadě, tvrdí expert [online]. *aktualne.cz*, 29.9.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranicni/nemecko-je-odsouzeno-k-tomu-aby-vsechny-drzelo-pohromade/r~6297cfa055c511e7886d002590604f2e/>

¹⁸⁵ IDNES.CZ./ ČTK. Trump: jednání s Merkelovou bylo skvělé. Německo nám dluží hromadu peněz [online]. *idnes.cz*, 18.3.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/setkani-trump-merkelova-media-reakce.A170318_094651_zahranicni_jj

¹⁸⁶ VOTÁPEK, V. KOMENTÁŘ: Merkelová v Soči sice nezvítězila, ale Putin prohrál [online]. *idnes.cz*, 3.5.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/komentar-vladimir-votape-setkani-angela-merkelova-vladimir-putin-soci.A170503_083508_zahranicni_ane

Na jednej strane sú Merkelovej pripísané veľmi pozitívne vlastnosti, na druhej strane je to však jediná politička, v súvislosti s ktorou takéto pozitívne vyjadrenia v článkoch nájdeme. Vzhľadom k tomu, že v článkoch sú spomínané najmä skúsenosti, môže byť vyšší výskyt pozitívnych vyjadrení na adresu Merkelovej spojený s jej dlhoročným pôsobením v politike. Druhým faktorom môže byť veľký vplyv Merkelovej aj na medzinárodnú podobu politiky, vďaka čomu jej politické kroky a rozhodnutia priťahujú viac pozornosti a hodnotení.

Sila a. slabosť žien v politike

Napriek tomu, že sme videli, že články vyššie Angelu Merkelovú prezentujú v pozitívnom svetle a so silnou pozíciou v politike, v článkoch sa dajú nájsť aj opačné tendencie, v rámci ktorých je poukazované na slabosť politických líderiek. Kontrastné zobrazenie sily a slabosti môžeme nájsť opäť v súvislosti s Merkelovou. Efekt fyzickej slabosti je dosiahnutý názvom jedného z odstavcov z článku publikovaného v článku z 18.2.¹⁸⁷ „Unavená žena“, čo odkazuje práve na Merkelovú a evokuje vyčerpanie a slabosť, typické skôr pre ženy. Naproti nej naopak stojí jej protikandidát, ktorý je v texte označený ako „rozzárený Schulz“, čo naopak kontrastne evokuje silu, elán a optimizmus.

V už zmenenom úryvku s Putinom je v súvislosti s Merkelovou spomínaná odolnosť („*prokázala odolnost proti Putinovým trikům*“), naopak v úryvkoch nižšie je vyvolaný dojem slabosti političky zmienkou o iných politických subjektoch, ktoré Merkelovú podporujú. Veľmi výrazne je to vidieť najmä v nižšie zvedenom úryvku, kde je označená ako „*Kohlovo děvčátko*“. Toto spojenie vyvoláva dojem slabosti a bezbrannosti, naviac má *děvčátko* podporu a ochranu v inom subjekte, v tomto prípade Helmuta Kohla. Spojenie „*výrazně přispěl k jejímu vzestupu*“ a „*z ní udělal ministryni pro záležitosti žen a mládeže*“ vyvoláva dojem aktivity politika a na druhej strane pasivitu političky, ktorej Kohl dopomohol k úspešnej politickej kariére.

„*Bývalý předseda strany v předvolební kampani prohlašoval, že Merkelová je dobrou kancléřkou do té doby, dokud má za sebou SPD.*“¹⁸⁸

¹⁸⁷ HÁJEK, A. Merkelová našla důstojného soka, po letech jí hrozí volební prohra [online]. idnes.cz, 18.2.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/angela-merkelova-martin-schulz-volby-nemecko.A170218_162424_zahranicni_aha

¹⁸⁸ MÁNERT, O. Merkelová musí spojit nespojitelné. Německo čeká dlouhá cesta ke koalici [online].

„Právě Kohl si všiml v devadesátých letech mladé východoněmecké političky Merkelové a výrazně přispěl k jejímu vzestupu do nejvyšších pater politiky. Současné kanclérce se i přezdívalo „Kohlovo děvčátko“. V lednu 1991 z ní udělal ministryni pro záležitosti žen a mládeže.“¹⁸⁹

U dalších dvou politických líderiek bola zaznamenaná zmienka buď o sile, alebo naopak o slabosti (v ani jednom prípade už nebol nájdený tento kontrast sila vs. slabosť v spojení s jednou političkou). Su Ťij je kritizovaná pre svoj postoj voči menšine Rohingom, kritika pritom nezaznieva priamo od autora, ale je znovu v citácii tretej zainteresovanej osoby.

„Do Aun Schan Su Ťij dnes potvrdila, že ona a její vláda stále ukrywají hlavy do písku před hrůzami, které se dějí v Arakanském státě. Místy nebyl její projev nic víc než směs nepravd a házení viny na oběti,“ řekl po projevu barské vůdkyně ředitel AI pro Jihovýchodní Asii a Oceánii James Gomez.¹⁹⁰ Spojenie „ona a její vláda stále ukrywají hlavy do písku před hrůzami“ vyvoláva pocit zbabelosti a nečinnosti političky a vlády, ktorú vedie. Naviac je priamo obvinená z klamstiev a „házení viny na oběti“, čo vyvoláva pocit nedôvery a negatívneho charakteru političky.

Poľská premiérka Beata Szydlová vyvoláva narozdiel od Su Ťij dojem sily a razancie, ktorá je však hrozbou, čo je dosiahnuté zmienkou o ohrození demokracie v Poľsku. „Kritici ale poukazovali na to, že sporné zákony zajistí parlamentní většině a vládě premiérky Beaty Szydlové moc nad soudy, a prakticky tak zruší dělbu moci, která je základem demokracie.“¹⁹¹ Kritika je naviac znovu vyslovená ústami kritikov, nie priamo autora článku. Obraz sily a razancie je vyvolaný aj v ďalšom článku, a to použitím citácie poľského prezidenta na jej

idnes.cz, 26.9.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/nemecko-volby-koalice-sestaveni-jednani-merkelova-cdu-fdp-zeleni-jamajka.A170926_132701_zahranicni_ert

¹⁸⁹ ČTK. Zemřel bývalý německý kancléř Helmut Kohl. Muž, jenž sjednotil Německo a objevil Merkelovou. aktualne.cz, 16.6.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/zemrel-byvaly-nemecky-kancler-helmut-kohl/r~15d0af0652ab11e7ac060025900fea04/>

¹⁹⁰ IDNESC.CZ/ ČTK. Satelitní snímky ukázaly zkázu vesnic Rohingů, přes 200 jich lehlo popelem [online]. idnes.cz, 20.0.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/barma-rohingove-vypalene-vesnice-satelitni-snimky.A170920_092803_zahranicni_ert

¹⁹¹ IDNESC.CZ. Polský prezident Duda vetuje kontroverzní zákon o nejvyšším soudu [online]. idnes.cz, 24.7.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/posko-duda-vetuje-soudni-zakony.A170724_102021_zahranicni_kha

adresu „*bojuje jako lvice*.“¹⁹² V prípade Szzydlovej evokuje zmienka o sile predstavu hrozby. Takéto prezentovanie sily ženských političiek môže nahrávať zachovaniu predstavy, že ženy v politike by mali používať skôr „mäkkšie prostriedky“ ako kompromis a vyjednávanie.

Politicky a emócie

Podľa Campusovej sú ženy v politike nútené nájsť rovnováhu medzi stereotypnými očakávaniami prejavov citlivosti a prehnanými prejavmi emócií, kvôli ktorým sú následne označené za hysterické a nevyrovnané.¹⁹³ V analyzovaných článkoch je možné postrehnúť reakciu médií na zdanlivú absenciu emócií zo strany političiek, ale i zmienku o podľahnutí emóciám pri politickom rozhodovaní, ktoré sa skôr spája s nestabilitou.

Prvok absencie citov nájdeme v článkoch v súvislosti s Mayovou a Merkelovou. Zaujímavé prirovnanie, ktoré autori používajú, je prirovnanie k robotovi. Takéto hodnotenie, ktoré vyznieva veľmi negatívne, sa týka povahových črt, nie politických postojov či hodnotenia volebného programu. Zdôraznená absencia emócií u političiek môže vyvolať u čitateľa dojem, že takéto političky nie sú dosť „ženské“ a nespádajú do stereotypnej kategórie žien. Zároveň naznačujú čitateľom normu pre všetky ženy v spojení s emóciami a ich prejavovaním.

„Roky stejné oblečení i dovolená. „Roboticky monotónní“ Merkelová sází v soukromí na operu a fotbal.“¹⁹⁴

„Mayová působila na veřejnosti jako robot, z něhož padají klišé. Chovala se povýšeně a vypadala, že jí na přesvědčování voličů moc nezáleží.“¹⁹⁵

¹⁹² ČTK. Uprchlíky přijímat nemusíme. Do Evropy jsme je nezvali, prohlásil Kaczyński [online]. *idnes.cz*, 1.7.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/kaczynski-polsko-uprchlici-evropska-komise.A170701_175014_zahranicni_jol

¹⁹³ CAMPUS, D. *Women Political Leaders and the Media*. London: Palgrave Macmillan, 2013, s. 58

¹⁹⁴ TRUHLÁ, H./ NOVÁK, M. Roky stejné oblečení i dovolená. "Roboticky monotónní" Merkelová sází v soukromí na operu a fotbal [online]. *aktualne.cz*, 24.9. 2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranicni/soukromy-zivot-nemecke-kanclerky/r~421127248eee11e7867b002590604f2e/>

¹⁹⁵ HÁJEK, A./ MÁNERT, O. Robot, z něhož padají klišé. Kampaň Mayové byla naprostá katastrofa. *idnes.cz*, 9.6.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/theresa-mayova-kampan-britanie-volby.A170609_163056_zahranicni_aha

Podobný efekt ako prirovnáním k robotovi je dosiahnutý postavením političky do opozície k súperom, na ktorých by zo strany političky neboli brané ohľady. Z úryvkov sa zdá, že Merkelová nemá vlastnosti, ktoré sú stereotypne pripisované ženám ako súciti, empatia, vyhýbanie sa konfliktom, hľadanie kompromisov apod. Keďže je navyše v texte spomenutá ako potenciálna súperka iná žena, Merkelová tak nevyvoláva pocit solidarity a spolupatričnosti so ženami, ktorý je najmä v poslednej dobe obľúbeným spôsobom propagácie a sebaaprezentovania samotných žien, čo vyvoláva dojem, že k nim nepatrí.

„Ženu, která by se jí vážně postavila do cesty, by Merkelová vyřídila stejně chladně, jak to udělala u mnohých mužských konkurentů,“ (...).¹⁹⁶

„Podle mého názoru je otázka, kdo jí politicky prospěje, vždy na prvním místě, nehledě na to, jestli žena, nebo muž,“¹⁹⁷

Spojenie Merkelovej a emócií sa objavilo aj v ďalšom článku, ktorý parafrázuje text z amerického denníku. Okrem toho, že vkladá Merkelovej do úst text, ktorý je mierne nevládny, naznačuje aj to, že Merkelová musela dané emócie krotiť a premôcť. Žiadne vyjadrenia priamo od Merkelovej, ktoré by potvrdzovali prekvapenie a vyvolané emócie, sa v texte nevyskytli, sú teda s najväčšou pravdepodobnosťou vymyslené a političke pripísané daným médiom.

„Když Trumpova dcera promluvila o přínosu svého otce pro oživení pracovního trhu, vrhla kancléřka jejím směrem pohled naznačující: „Co ta tady dělá?“ Merkelová se však podle

¹⁹⁶ LIZCOVÁ, Z. Je jedna otázka, jíž Merkelovou spolehlivě rozhodíte. Ženu konkurentku by vyřídila stejně jako muže [online]. *aktualne.cz*, 27.9.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/jedna-vlastovka-jaro-nedela-merkelova-inspiruje-ale-zeny-do/r~2abd6d5055cb11e78f16002590604f2e/?fbclid=IwAR1PMoxaoDPsKJSE1sFZ3oyGaS8avmArtDBTQpEy3WwxJmfeDTYLyWIOavw>

¹⁹⁷ LIZCOVÁ, Z. Je jedna otázka, jíž Merkelovou spolehlivě rozhodíte. Ženu konkurentku by vyřídila stejně jako muže [online]. *aktualne.cz*, 27.9.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/jedna-vlastovka-jaro-nedela-merkelova-inspiruje-ale-zeny-do/r~2abd6d5055cb11e78f16002590604f2e/?fbclid=IwAR1PMoxaoDPsKJSE1sFZ3oyGaS8avmArtDBTQpEy3WwxJmfeDTYLyWIOavw>

amerického deníku přemohla a emoce spojené s mísením rodinného byznysu a vrcholné politiky potlačila.“¹⁹⁸

Posledný prípad spôsobu spojenia emócií s političkami je druhým extrémom k robotovi – žena plná emócií, ktorá týmto emóciám dokonca podľahne. Zatiaľ čo negatívne vyjadrenia v súvislosti s absenciou emócií môže mať za následok potvrdzovanie stereotypu, že emócie k ženám patria, upozorňovanie na podľahnutie emóciám zo strany političky môže mať horší dopad, a to vyvolanie predstavy o nižšej spôsobilosti robiť závažné politické rozhodnutia zo strany žien.

„Jak jste vnímal vstřícná slova Angely Merkelové, po nichž se vydali do Evropy nejen Syřané, ale i další?

Vnímal jsem to velmi negativně, protože to mělo dopad i na země, které nic takového neřekly. Ona podlehla citům a něco řekla. Neměla to říct.“¹⁹⁹

(Opäť) Angela Merkelová – celebrityná politička?

V súčasnosti je svet politiky pomerne atraktívnou témou. Byť politicky aktívny je pre umelcov či športovcov prakticky zárukou mediálnej pozornosti. Tento vzťah politiky a mediálnej pozornosti však funguje aj iným smerom – politici sa často dostávajú do centra pozornosti médií a verejnosti a stávajú sa z nich celebrity politici.²⁰⁰ Odzrkadľuje sa to vo vyššom záujme o oblasti života politikov a političiek ako sú rodina, koníčky, aféry apod.²⁰¹ Zo všetkých političiek, ktoré boli analyzované, boli len v súvislosti s Angelou Merkelovou

¹⁹⁸ HÁJEK, A. Z Ivanka je Trumpova pravá ruka, dostane vlastní kancelář v Bílém domě [online]. *idnes.cz*, 21.3.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/ivanka-trumpova-trump-usa-prezident-dcera-zelnickova.A170321_103324_zahranicni_aha

¹⁹⁹ KOPECKÝ, J. Když nemá být hrubá společnost, nesmí být ani prezident, říká Kulhánek [online]. *idnes.cz*, 5.7.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/rozhovor-s-prezidentskym-kandidatem-vratislavem-kulhanek.A170704_142322_domaci_kop

²⁰⁰ STANYER, J./WING, D. Public Images, Private Lives: An Introduction [online]. *Parliamentary Affairs*, 2004, 57 (1), s.4 [cit. dňa 7.5.2019] Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/31394261_Public_Images_Private_Lives_An_Introduction

²⁰¹ Nielen médiá využívajú súkromie politikov, ale i politici využívajú médiá na prezentovanie samého seba v takej podobe, ktorá pritiahne čo najviac prívržencov, a to vrátane prezentácie súkromného života. Veľmi často to môžeme vídať napr. v predvolebných kampaniach.

publikované články z oblasti osobného života, a to konkrétne tri. V nich sa dajú identifikovať hlavné oblasti záujmu médií zo súkromného života, a to módný vkus, záujmy a rodinný život:

- Módný vkus – Móda je primárne spájaná so ženami, je určitým prejavom prezentácie seba samej. U Angely Merkelovej však autori poukazujú skôr na nedostatok záujmu pre túto oblasť, čo je možné pozorovať z nasledujúcich úryvkov.
*„Chodila oblečená spíše mužsky než žensky, nosila sportovnější kabáty s výložkami na ramenou a kalhoty. Volila také spíše tmavé barvy,“ (...)*²⁰²
*„Vítězka nedělních parlamentních voleb v Německu, kancléřka Angela Merkelová (CDU/CSU), není rozhodně módní ikonou.“*²⁰³
- Záujmy – Spomínané sú aj koníčky a obľúbený spôsob trávenia voľného času, v ktorom sú spomínané dve aktivity, pričom jedna z nich je stereotypne spájaná so ženami (varenie, opera), druhá s mužmi (futbal).
*„Kdyby na to měla čas, odpočívala by Merkelová nejspíš rovnou v zástěře. Vaření označuje za svůj velký koníček, vyhlášená je údajně její bramboračka a masové rolády na několik způsobů.“*²⁰⁴
*„(...) Merkelová sází v soukromí na operu a fotbal“*²⁰⁵
- Rodinný život – Z úryvkov v súvislosti s rodinným životom Merkelovej sa spomína jej preferencia práce a bezdetnosť.
*„Nikdy jsme také nemluvili o osobním životě, jen o práci. Přišlo mi to trochu zvláštní, ale možná to bylo tím, že Angela byla tehdy čerstvě rozvedená,“*²⁰⁶

²⁰² PROCHÁZKOVÁ, B. Jak premiéra Sobotku vyděsily podpisy Merkelové. "Endžila" odhalila své plány poprvé české vědkyni [online]. *aktualne.cz*, 21.9.2017. [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/nase-angela-nikdy-nemluvila-o-osobnim-zivote/r~ac8ca7ae8f0c11e782f9002590604f2e/>

²⁰³ TRUHLÁ, H./ NOVÁK, M. Roky stejné oblečení i dovolená. "Roboticky monotónní" Merkelová sází v soukromí na operu a fotbal [online]. *aktualne.cz*, 24.9. 2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/soukromy-zivot-nemecke-kanclerky/r~421127248eee11e7867b002590604f2e/>

²⁰⁴ Tamtiež. [cit. dňa 13.4.2019]

²⁰⁵ Tamtiež. [cit. dňa 13.4.2019]

²⁰⁶ PROCHÁZKOVÁ, B. Jak premiéra Sobotku vyděsily podpisy Merkelové. "Endžila" odhalila své plány

„Merkelová je podruhé vdaná, ale nemá vlastní deti. Otázku, jak skloubit mazání svačín a psaní domácích úkolů s kariérou, si nikdy klást nemusela.“²⁰⁷

Všetky tři predmety záujmu médií naznačujú, že Angela Merkelová je v očiach analyzovaných médií celebritná politička. Ďalším faktorom, ktorý mohol prispieť k publikovaniu daných článkov, je fakt, že samotná Merkelová si svoje súkromie stráži.²⁰⁸ Články tak ukazujú čitateľom pomerne menej viditeľnú stránku političky.

Významnejší sa však javí spôsob prezentácie týchto oblastí v súvislosti s Merkelovou – vo všetkých troch článkoch sa spomína odsunutie záujmu o rodinu, štýl obliekania, voľného času a neustále pracovné nasadenie Merkelovej. Celkovo tak z článkov má čitateľ/ka dojem, že Merkelová nemá alebo na úkor kariéry potlačila stereotypne ženské vlastnosti, záujmy a priority a prispôsobila sa „mužskému“ svetu, vďaka čomu prerazila a je úspešná v politike.

poprvé české vědkyni [online]. *aktualne.cz*, 21.9.2017. [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/nase-angela-nikdy-nemluvila-o-osobnim-zivote/r~ac8ca7ae8f0c11e782f9002590604f2e/>

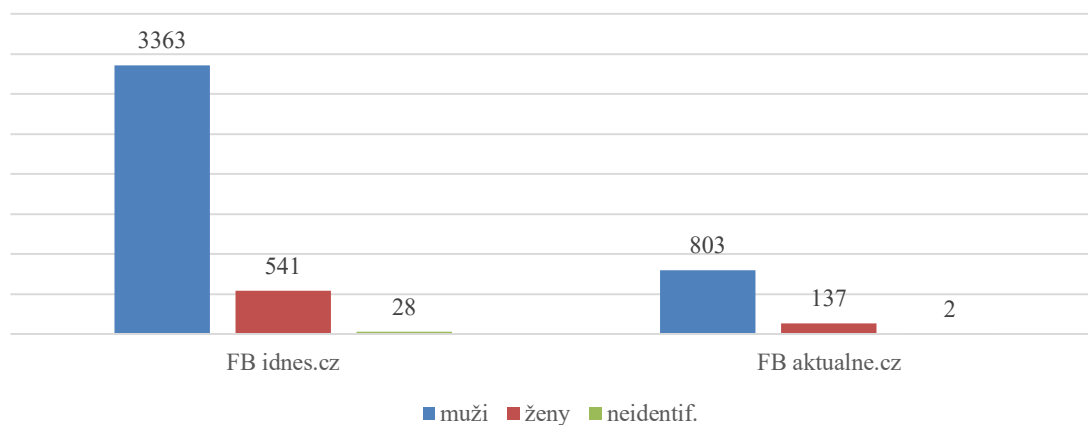
²⁰⁷ Tamtiež. [cit. dňa 13.4.2019]

²⁰⁸ EDDY, M. Merkel Offers a Peak Into Her Private Life [online]. *New York Times*, 2013 [cit. dňa 7.5.2019] Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2013/05/18/world/europe/fascination-with-german-leaders-more-private-side.html>

6.3 Analýza príspevkov – kvantitatívna

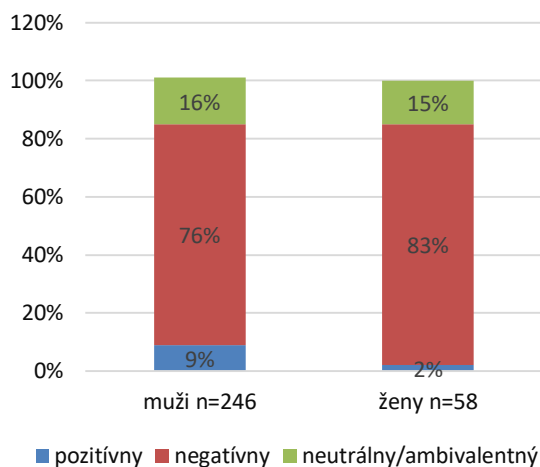
Graf 3 ukazuje rozloženie príspevkov podľa pohlavia užívateľa. Z celkového počtu 4874 analyzovaných príspevkov patrilo 4166 mužom (85 %) a 684 ženám (14 %). 30 príspevkov bolo publikovaných pod profilom Facebookovej skupiny alebo profilom a menom, na základe ktorého nebolo možné identifikovať pohlavie užívateľa. Podstatne nižší počet príspevkov publikovaných ženami nie je prekvapujúci vzhľadom na spomínané výskumy, ktoré potvrdili nižšiu mieru záujmu a sebavedomia žien v oblasti politiky a rovnako i menšiu mieru komentovania príspevkov na sociálnych sieťach.

Graf 3. Počet príspevkov rozdelených podľa genderu užívateľov

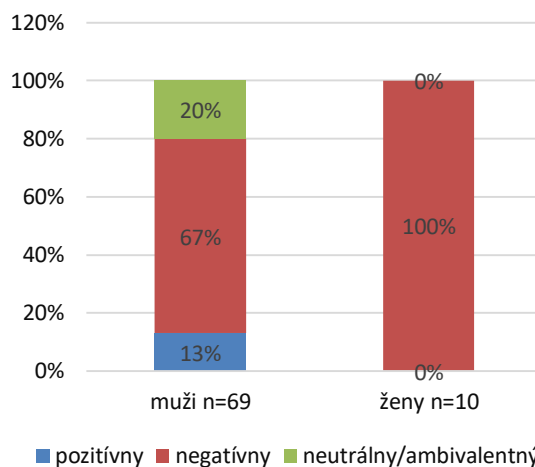


Z daného celkového počtu príspevkov boli následne vyfiltrované tie, v ktorých je reakcia alebo zmienka o danej politickej líderke. Na FB idnes.cz bolo 304 príspevkov užívateľov, ktoré priamo reagovali na politickú líderku, z toho 246 (81%) od mužov a 58 od žien (19%). Na FB aktualne.cz je takýchto príspevkov 79, z toho 69 (87%) od mužov a 10 od žien (13%). Analýza tónu príspevkov nám ukazuje zaujímavý výsledok – vysokú mieru negatívneho tónu príspevkov, ktorá je u žien dokonca vyššia ako u mužov, a to na oboch FB fanúšikovských stránkach denníkov. Tento jav by sa dal vysvetliť neexistenciou solidarity medzi ženami, v tomto prípade žien – komentujúcich k ženám – političkám.

Graf 4. Tón príspevkov o líderkách na FB idnes.cz



Graf 5. Tón príspevkov o líderkách na FB aktualne.cz



Veľmi vysoký podiel negatívneho tónu v príspevkoch sa dá vysvetliť čiastočnou anonymitou, vzdialenosťou a nepriamym kontaktom so subjektom, ku ktorému sa komentujúci vyjadrujú.

6.4 Analýza príspevkov – kvalitatívna

Vyššie sú predstavené výsledky analýzy tónu (emočného charakteru) príspevkov, v ktorých užívatelia komentujú politickú líderku. Analýza tónu príspevkov je dôležitá, pretože nám odhalí, aké reakcie vyvolávajú ženy na najvyšších politických pozíciách. Aby však boli zistené konkrétne témy a prvky vyvolávajúce pozitívne hodnotenie alebo kritiku a aby bolo možné zistiť, či je práve gender jedným z nich, boli príspevky podrobené kvalitatívnej analýze. Vďaka nej boli odhalené určité opakujúce sa javy, ktoré sú predstavené nižšie.

Pozitívne komentáre – súhlas s politikou

Tak ako v analýze článkov, ako i v príspevkoch užívateľov nájdeme pozitívny i negatívny tón. Ako sme videli, muži sa pozitívnejšie vyjadrujú na adresu političiek ako ženy. Príspevky s pozitívnym tónom sa týkajú výlučne pozitívneho hodnotenia politiky danej politickej líderky z pohľadu komentujúceho užívateľa, žiadna iná téma v súvislosti s politickou (ako výzor, súkromie, apod.) nie je predmetom pozitívneho hodnotenia. Pozitívny tón nájdeme v článkoch v súvislosti so Su Ťij, Angelou Merkelovou a Theresou Mayovou. V prvom príspevku nižšie hovorí užívateľ o Su Ťij ako o nositeľke Nobelovej ceny a navyše ako o autorite, ktorú užívateľ uznáva. Práve uznanie autority ženy je tu zaujímavým prvkom,

pretože autorita je väčšinou spájaná s mužmi. Je nutné podotknúť, že Su Ťij sa v článkoch spája s témou odsunu či dokonca masakru moslimskej menšiny Rohingov z územia Barmy, teda aktivitami, ktoré vyvolávajú dojem sily a konfliktu, ktoré sa častejšie stereotypne spájajú s mužmi. Druhý príspevok o Therese Mayovej zase pozitívne hodnotí jej politiku vystúpenia Veľkej Británie z Európskej únie, čo napovedá, že užívateľ je proti EÚ, a to je dôvod, pre ktorý s politickou sympatizuje. Angelu Merkelovú komentujúci jednoznačne veľmi kladne hodnotia všeobecne za jej pôsobenie v politike.

„Jinak co se týká Rohingů, já sleduji vyjádření nositelky Nobelovy ceny míru Su Ťij a její hodnocení situace je pro mě určitě směrodatnější, než dojmy Mladé fronty. Jednak Su Ťij je pro mě autorita a za druhé v Barmě žije a tudíž má o situaci určitě lepší přehled, než nějaké z Babišových médií.“ R.Š. (m), FB idnes.cz, 20.9.2017, 14:16²⁰⁹

„Theresa je jako zjevení mezi evropskými neschopnými lidry... Za pár měsíců udělala víc práce než všichni představitelé EU za poslední roky. Pokud zvládne Brexit, bude mít fakt našlápnuto.“ F.Z. (m), 3.2.2017, FB idnes.cz, 0:04

„...[Merkelová je] politička nejvyššího levelu !!!“ F.K. (m), aktualne.cz, 29.5.2017, 17:13

„Je skvělá a učit se o ni bude jako [o] skvělé evropské političce.“ P.Ž. (m), aktualne.cz, 22.9.2017, 17:50

Z týchto príspevkov je vidieť, že muži uznávajú dané političky ako veľmi schopné, a to nielen v rámci svojej krajiny, ale aj v medzinárodnom politickom prostredí, pričom gender političky nie je spomínaný.

Pozitívne i negatívne komentáre – gender ako ústredná téma príspevku

Ale čo ak pri hodnotení politickej líderky gender predsa len hrá rolu pre užívateľa? Dokázal faktor genderu vyvolať medzi diskutujúcimi diskusiu? Diskusia v pravom slova zmysle, ktorá by sa priamo týkala genderu, sa medzi komentármi nenachádzala. Z celkového počtu

²⁰⁹ Pri citáciách z príspevkov užívateľov sú používané iniciály mien z profilu užívateľa kvôli zachovaniu anonymity. Dôležitým faktorom je však pri viacerých príspevkoch gender užívateľa, ktorý je vyznačený skratkami ž = žena/ m = muž vždy v zátvorke za iniciálmi.

bolo identifikovaných len 5 príspevkov, ktoré sa pohlaviu politickej líderky venovalo priamo, jedná sa však o príspevky bez reakcie ostatných užívateľov. Napriek tomu, že sa jedná o nízky počet príspevkov, boli nájdené príspevky, v ktorých sa muži pozitívne stavajú k faktu, že politička²¹⁰ je ženou. Samotné vyjádrenie o ženskom uhle pohľadu v druhom príspevku je zaujímavé, pretože znamená, že užívateľ má predstavu o rozdielnom mužskom a ženskom vnímaní sveta. Síce nie je spomenuté, aký konkrétny prínos užívateľ pripisuje ženám v histórii, vníma však pôsobenie žien pozitívne. Napokon, v komentári v treťom príspevku je zaujímavá voľba slov „*musí přijít ženská*“, pretože naznačuje, že podľa užívateľa bežne ženy nie sú súčasťou politiky a politického rozhodovania.

„*To je dobře že je (Su Ťij – pozn.aut.) ženou! Muslimové se rozpínají po celém světě.*“ K.P. (m), idnes.cz, 5.1.2017, 12:00

„*(...) Dejiny potvrdzujú že ženský uhol pohľadu je prínosom a hlavne mu Ivanka (Trumpová – pozn. aut.) aspoň trochu skoriguje negatívnu mienku o amerických ženách (...).*“ M.L. (m), idnes.cz, 11.7.2017, 8:41

„*To musí přijít ženská (Theresa Mayová – pozn. aut.), aby Anglie dostala politický rozum.*“ Z.V. (m), idnes.cz, 27.2.2017, 13:38

Objavené však boli aj komentáre s opačným, negatívnym tónom, ktoré vyznievajú mizogénne.

„*Ano, takhle se jedná s předržlymi ženami...v pořádku!*“ P.V. (m), 2.12.2017, 11:20

„*Běda lidem kterým žena vládne! Ta nákaza BSE ele řádí u Merkel asi nejvíc!*“ S.R. (m), 26.12.2017, 11:27

V prvom príspevku užívateľ reaguje na reakciu Donalda Trampa na Theresu Mayovú, ktorú

²¹⁰ V druhom prípade je príspevok reakciou na Ivanku Trampovú, ktorá bola zmienená v článku spoločne s Angelou Merkelovou. Napriek tomu, že sa nejedná o politickú líderku, príspevok užívateľa je použitý, pretože ilustruje vyjadrenie užívateľa priamo k genderu a jej politickému pôsobeniu.

označuje za „předrslú“, čo je však dôležitejšie, schvaľuje Trumpovo rázne a nie úplne diplomatické vyjadrenie na adresu Mayovej. Príspevok vyvoláva dojem, že vzdor a konfliktnejšie správanie zo strany ženy sú nežiaduce a musia sa istým spôsobom oplatiť a napraviť. V druhom príspevku autor používa zaužívané spojenie, ktoré je v tejto alebo obdobnej podobe používané na vyjadrenie nesúhlasu s autoritou a vládou žien nad ľuďmi, teda s tým, aby ženy vykonávali nejakú z vyšších (nielen) politických funkcií. O tom, že užívateľ toto uplatňuje nielen na Mayovú, ktorej sa týka článok, ale na viacej žien svedčí, že v druhej vete spomína Angelu Merkelovú a pomerne vulgárne a posmešne im pripisuje chorobu BSE, teda šialenosť kráv, čím evidentne odkazuje na z jeho pohľadu iracionálne správanie daných političiek.

Pozitívni muži verzus negatívne ženy

Napriek tomu, že v prvej časti analýzy príspevkov boli ukázané pozitívne komentáre užívateľov, pod žiadnym z analyzovaných článkov neboli príspevky, ktoré by mali len tento tón – príspevky s pozitívnym tónom sú naopak ojedinelými príspevkami v sieti komentárov negatívnych alebo komentárov, ktoré sa priamo netýkajú političky. Nižšie uvedené príspevky sú práve príkladom takýchto príspevkov. Z príspevkov vidieť, že zatiaľ čo publikujú príspevky ako s pozitívnym, tak negatívnym tónom, u žien sú prakticky všetky negatívne. Príspevky často neobsahujú žiadnu politickú argumentáciu, sú citovo zafarbené a obsahujú aj vulgárnejšie výrazy.

„Tak ona [Merkelová – pozn. aut.] to [príchod imigrantov do Európy – pozn. aut.] spôsobí, (...), a pak chce po všech, aby její průser žehlili.“ D.D. (ž), FB idnes.cz, 29.2. 2017, 6:22

„Podle mě chtěl říct, že každý stát EU si musí vzít část bordelu, který Merkelová udělala.“ A.M. (m), FB idnes.cz, 28.2.2017, 18:56

„Merkelová udělala Německo bohatým a demokratickým státem.“ J.K. (m), FB idnes.cz, 28.2.2017, 17:27

„Angele Merkel fandím. A líbí se mi postoj mladých Němců.“ H.H. (m), FB idnes.cz, 18.9.2017, 11:43

„Divím se, že ji [Merkelovú – pozn. aut.] ještě nikdo nevyšetřil a neprokázalo se, že je to blázen.“ E.A. (ž), FB idnes.cz, 17.9.2017, 12:13

„Bylo by dobré, kdyby si všichni uvědomili, že Merkel je největší zlo současné Evropy.“

A.M. (m), FB idnes.cz, 8.7.2017, 12:51

„Například můj názor se zcela rozchází s tím vašim. Merkel je podle měho to jediné co drží EU v normalu.“ K.M. (m), FB idnes.cz, 8.7.2017, 13:02

„To snad ani nemůžete myslet vážně!“ M.J. (ž), FB idnes.cz, 8.7.2017, 13:07

„Jak dlouho ještě madam [Merkelová – pozn. aut.] nám bude diktovat?“ J.B. (ž), FB aktualne.cz, 30.9.2017, 13:20

„Udrží a zvládne to - všichni ji prorokovali před rokem a půl konec její politické kariéry - a výsledek úspěšná - všichni prorokovali jak bude zle a výsledek - situace zvládnuta“ P.Ž. (m), aktualne.cz, 30.9.2017, 9:46

Negativne komentáre – témy politika i súkromie

Vulgárne výrazy sú prvkom, ktorý sa v negatívnych komentároch vyskytoval najčastejšie, a to tak v príspevkoch mužov, ako i žien. Druhým častým prvkom, ktorý sa v príspevkoch objavuje, je používanie označenia alebo skomolenín mien, ktoré majú zosmiešňujúci alebo dehonestujúci charakter, ako napr. v prípade Angely Merkelovej, ktorá býva v príspevkoch označená ako *frau Merkel* a *her Merkel*, odkazujúc na jej nemecký pôvod, alebo skomoleninou mena *Makrela*.

Čo sa týka obsahu príspevku, oproti pozitívnym príspevkom, negatívny tón sa týka nielen nesúhlasu s politikou danej líderky (v prípade Angely Merkelovej najmä s otvorenou imigračnou politikou, u Theresy Mayovej s návrhom obmedzovania internetu), ale komentárov o fyzickom vzhľade, bezdetnosti a veku politickej líderky. Tieto príspevky zanechávajú rovnaký dojem ako články publikované na dané témy, teda že politické líderky nepôsobia a nemajú priority ako „typické“ ženy. Príspevky na tieto témy publikujú ženy i muži, muži však o niečo častejšie komentujú výzor a atraktivitu danej političky.

„A proč si na focení vybral nejškaredějšího chlapa, na kterýho narazil?“ V.N. (m), FB idnes.cz, 14.1.2017, 6:13

„...ta Merkelová vypadá jak škaredý babochlap (...)! G.R. (m), FB idnes.cz, 18.2.2017, 22:08

„Ta osoba vypadá jako něco mezi ženou a mužem a chová se také tak.“ V.N. (m), FB idnes.cz, 18.3.2017, 19:15

„Já zas nevěřím této výjimečně nepřitažlivé osobě.“ L.B. (m), FB aktualne.cz, 14.9.2017, 16:30

„Ježiš ta je ještě ošklivější když se směje, nedivím se že vede brity do záhuby vypadá jako polednice nebo upírka.“ J.R. (m), FB idnes.cz, 3.6.2017, 2:12

„A já s prominutím doufala, že módní návrhář konečně zkritizuje ty věčné Merkelové pánské kalhoty.“ J.H.Č. (ž), FB idnes.cz, 16.11.2017, 18:37

„A nemožná nepadnoucí saka!! (...)“ O.A.K. (ž), FB idnes.cz, 16.11.2017, 20:04

„Hahaha! Kdo ji asi obléká?“ J.H.Č. (ž), FB idnes.cz, 16.11.2017, 20:10

„Tak zase si bude mít první dáma Francie s kým pokecat. S Merkelovou jsou tak skoro stejný ročník.“ D.M. (m), FB idnes.cz, 14.5.2017, 11:52

„Tahle baba uz pro svou senilnost by nemela rozhodovat o Evrope!“ F.K. (m), FB idnes.cz, 26.9.2017, 19:29

Zatiaľ čo komentáre výzoru majú skôr posmešný tón, odkazovanie na bezdetnosť je v niektorých príspevkoch použité ako vysvetlenie istých politických krokov zo strany politickej líderky, s ktorými komentujúci užívateľ nesúhlasí. Bezdetnosť užívateľa spájajú s nedostatkom empatie a nezáujmu o budúcnosť, ktoré vysvetľujú iracionálne (z pohľadu užívateľa) politické kroky. Je však veľmi dôležité dodať, že tento jav nie je spájaný výhradne so ženami, ale bol objavený i v spojení s mužskými politikmi.

„Je mi líto našich dětí a vnoučat, jenže to lidé, kteří nemají děti (viz Merkel) nechápou.“ V.N. (m), FB idnes.cz, 31.8.2017, 8:51

„Z některých bezdětných žen jsou bezcitné (...) bez špetky empatie.“ I.Č. (ž), FB aktualne.cz, 22.9.2017, 10:31

„Je upnuta na politiku [Merkelová –pozn. aut.]. Nema deti, nema vnoucata, ve svem věku se tezko vrati k vede. Proto se chce drzet zuby nehty, protoze by se unudila k smrti.“ T.N. (m), aktualne.cz, 21.11.2017, 16:30

„Tito sobečtí egoističtí bezdětní politici Merkel, Macron, Schulz ... hájící své vlastní zájmy bez ohledu na další pokolení, by měli být co nejdříve odstavení od možnosti rozhodovat o budoucnosti evropských národů.“ M.H. (m), FB idnes.cz, 29.8.2017, 12:55

Tak ako v súvislosti s genderom, tak ani v týchto prípadoch nevyvolali negatívne príspevky väčšiu odozvu medzi užívateľmi. Užívateľia v sieti týchto príspevkov väčšinou so sebou súhlasia, odhalené boli len dva príspevky, ktoré by sa dali nazvať diskusiou na tému relevancie veku v politickej diskusii a automatického označovania výchovy detí ako prirodzenú povinnosť ženy.

„Tak zase si bude mít první dáma Francie s kým pokecat. S Merkelovou jsou tak skoro stejný ročník.“ D.M. (m), FB idnes.cz, 14.5.2017, 11:52

„A když dojde argument tak se přejde k urážkám a narážkám na věk...To je úroveň buranů...“ L.P. (m), FB idnes.cz, 14.5.2017, 20:20

„30 let v politice a je vidět silná degenerace. Ani děti nemá.“ A.K. (ž), FB idnes.cz, 6.12.2017, 7:44

„To je nějaká povinnost mít děti?“ M.K. (ž), FB idnes.cz, 6.12.2017, 8:09

„Marcon nic, merkel nic, ono když je mas, tak víc myslis ma budoucnost, co jim tu zanechaš.“ W.L. (m), FB idnes.cz, 6.12.2017, 8:54

Negatívne komentáre – terčom nie sú len ženy

Z doterajších výsledkov vyplýva, že gender političky nie je často komentovanou témou, ktorá by bola pre komentujúcich užívateľov negatívne vnímaná. Negativita sa prejavuje v iných oblastiach, a to najmä nesúhlas s politickými krokmi, pridané sú aj iné, menej relevantné témy (viď vyššie). Napriek tomu, že podiel negatívnych príspevkov, v ktorých bola spomenutá jedna z politických líderiek, je vysoký, vplyv genderu na túto negativitu klesá so zistením, že spolu s političkou je v danom príspevku kritizovaný aj iný, mužský politik. Ako rozhodujúci sa teda zdá byť osobný postoj užívateľa v určitej politickej otázke,

nie gender politika/političky.

„*Tak se ptám. Co udělal pán Kaczyński a paní Szydło dobrého pro polský národ?*“ J.G. (m), FB idnes.cz, 26.7.2017, 19:43

„*Neverme zapadnim politikum typu Hollande, Merkel etc., ty jdou totiz po krku jak Assadovi*“ T.K. (m), FB idnes.cz, 7.4.2017, 10:00

„*Juncker by mel jit do duchodu a vubec lidi jako on a Merkelova by vubec nemeli vykonavat funkce co maji.*“ J.F. (ž), FB idnes.cz, 4.7.2017, 18:08

„*S Merkelovou a Schulzem na vecne casy, az do uplneho konce.*“ T.G. (m), FB idnes.cz, 24.11.2017, 14:56

Nízky vplyv genderu pri zvažovaní vhodnosti politikov a političiek na vysoké politické funkcie sa ukazuje priamo v príspevkoch, v ktorých sa diskutujú voľby, v ktorých stoja ako kandidáti muž proti žene. V priamej konfrontácii je dokonca v prvom príspevku preferovaná Merkelová, aj keď skôr z preferencií užívateľa celej strany, ako političky.

„*No tak to je výběr. Dva zločinci (Merkel a Schulz - pozn. aut.)*“ J.M. (m), FB idnes.cz, 22.9.2017, 20:24

„*To je zase výběr (LePen a Macron – pozn. aut.), že by jeden brečel.*“ E.M.A.E. (ž), FB idnes.cz, 1.5.2017, 0:52

Záver

Špecifický vývoj postavenia českých žien v spoločnosti a rodine, ktorý bol vysvetlený v prvej časti práce, je dôležitý pre čiastočné pochopenie, prečo sa zdá, že gender nie je tak horúcou témou v spoločnosti. Rovnako tak feminizmus nenabral v českom prostredí takú radikálnu podobu ako v iných častiach sveta a dal by sa zhrnúť slovami Osvaldovej: „*Nebyl namířen proti mužům, ale šlo mu především o lepší postavení a uplatnění žen v občanském živote.*“²¹¹

Neznamená to však, že v českej spoločnosti neexistujú rozdiely na základe pohlavia, ktoré znevýhodňujú ženy – naopak, už len v tejto práci sme videli, že existujú rozdiely v platoch, politickom zastúpení a mediálnej reprezentácii. V kapitole Ženy a politika je rozobraný tento vzťah z rôznych uhľov pohľadu – poukázané bolo na to, aká je reálna situácia, vďaka čomu sme videli, že ženy zastávajú približne 20 % z poslaneckých a senátorských kresiel. Celkovo sa zdá sa, že v českej spoločnosti vládne akási schizofrénia – spoločnosť si uvedomuje malé zastúpenie žien a ich potenciálny prínos do politiky, avšak vzhľadom k negatívnemu postoju k politickým opatreniam na zvýšenie počtu žien v politike sa nezdá, že by väčšina spoločnosti reálne požadovala zmenu tejto situácie. Druhým dôležitým faktorom pravdepodobnosti zachovania statusu quo v najbližších rokoch je nízka miera politickej sebadôvery a záujmu o politiku deklarovaná priamo ženami vo viacerých výskumoch. Tento fakt sa premieta aj do politických aktivít žien, ktoré sú menej viditeľné a konfliktné.

Hlavným cieľom bolo preto pozrieť sa na to, ako sú politické líderky vnímané v českej spoločnosti, konkrétne v online prostredí (na FB stránkach idnes.cz a aktualne.cz). Čo sa týka výsledkov analýzy, zo 17 politických líderiek boli v roku 2017 publikované články v súvislosti so 6 z nich, pričom jasne prevyšovali články, v ktorých bola spomenutá Angela Merkelová (134 článkov) a Theresa Mayová (52 článkov).²¹² Napriek tomu, že sa analyzované médiá snažili písať v neutrálnom tóne, môžeme postrehnúť v článkoch tak pozitívne, ako i negatívne hodnotenie. Kvalitatívna analýza následne odhalila, že v prípade textov s pozitívnym hodnotením, majú všetky ako hlavnú tému politické aktivity a postoje. Navyše jediná politička, v súvislosti s ktorou sa dajú v článku nájsť pozitívne hodnotenia, je

²¹¹ OSVALDOVÁ, B. *Česká média a feminismus*. Praha: Libri/ SLON, 2004, s. 23

²¹² Môžeme sa domnievať, že nízky záujem o ostatné politické líderky by sa skôr dal vysvetliť spravodajskými hodnotami. Pre opodstatnenie tohto tvrdenia by bolo potrebné urobiť porovnanie mediálnej prezentácie politických lídrov z daných krajín.

Angela Merkelová. V úryvkoch z článkov, ktoré boli v rámci kvalitatívnej analýzy predložené, bolo odhalené pozitívne hodnotenie vlastností stereotypne spájaných so ženami (napr. dôvera, trpezlivosť, kompromis). Ďalšia tendencia, ktorá bola v analýze objavená, je spájanie političiek s emóciami, pričom negatívne hodnotenie sa vyskytuje najmä pri ich absencii (vid' prirovnanie Merkelovej i Mayovej k robotovi). Vo výskume boli odhalené tri články, ktoré sa venovali súkromnému životu političky. Napriek tomu, že celkový počet týchto článkov je nízky, bolo možné v nich identifikovať tri hlavné oblasti záujmu – rodina, móda a záujmy. Najviac pozornosti bolo venovanej Angele Merkelovej, ktorá bola na jednej strane vykreslená ako profesionálna a skúsená politička, na druhej strane však čitateľ nadobúda dojem nedostatku emócií a nenaplnenia očakávaní stereotypne spájaných najmä so ženami, ako záujem o rodinu a módu. Zmienky o nedostatku emócií sa dal vypozerovať aj u Mayovej, u Beaty Szydlovej bol dojem nadobudnutý zmienkami o sile a bojovnosti. Celkovo je tak z mediálnej prezentácie vyvolaný dojem, že politické líderky sa prispôbili mužskému svetu politiky a že nespádajú do stereotypnej predstavy ženy.

Posledný, avšak veľmi výrazný jav, ktorý sa dá identifikovať v článkoch, je vyjadrenie hodnotenia politickej líderky prostredníctvom rozhovoru či komentára inej osoby, a to či už sa jedná o pozitívny alebo negatívny tón. Autori článkov voľbou sa tak čiastočne zbavujú zodpovednosti za hodnotenie v článku.

Tak ako v politických aktivitách, aj v online prostredí ženy preferujú aktivity, ktoré sú menej viditeľné a konfliktné, preto sa podľa viacerých výskumov menej zapájajú do diskusií. Aj v tomto výskume bolo potvrdené, že ženy vytvorili necelých 18 % zo všetkých analyzovaných príspevkov. Keď sa pozrieme na tón príspevkov, pomerne zarážajúce môže byť zistenie, že až 76 % z príspevkov, v ktorých bola spomenutá jedna z političiek, malo negatívny tón. Vzhľadom k tomu, že hodnotíme ženy-političky, rovnako zaujímavé je zistenie, že vzhľadom k celkovému počtu ženských príspevkov, ženy volia častejšie negatívny tón (85 % príspevkov) oproti mužom (74 %). Oproti článkom, v ktorých by mala byť zachovávaná neutralita a korektnosť, bol kvôli vyššie zmieneným atribútom diskusií ako anonymita a nepriamy kontakt, očakávaný vyšší výskyt narážok a komentárov na gender politických líderiek. K tomuto očakávaniu prispeli aj výsledky prieskumov (vid' kap. 3.1.2). Napriek tomu, zo všetkých článkov bol len v 5 z nich spomenutý gender političky, a dokonca v 3 z nich bol gender komentovaný pozitívne ako prínos (prínos ženského uhlu a rozumu). Ak to teda nebol gender, čo bolo príčinou negatívneho tónu? Jednoznačne najčastejšie to je nesúhlas s politickými krokmi a postojmi danej političky. Veľmi často boli obsahom

príspevku vulgárne výrazy a vyjadrenia. V príspevkoch sa často objavovali aj negatívne komentáre na výzor a bezdetnosť, teda opäť prvky stereotypne spájané skôr so ženami, avšak napr. bezdetnosť bola spomínaná i u mužského politika.

Pozitívny tón malo spolu len 31 príspevkov (necele 10 %), pričom jedinou tematickou oblasťou, na ktorú sa pozitívne príspevky vzťahovali, bola politika. V tematickom zameraní pozitívnych komentárov sa tak médiá aj príspevky užívateľov vyjadrujú len k tejto oblasti.

Summary

In the first part of the thesis, an evolution of women's position and feminism in society throughout time were explained. This helps create a context in which we can see the specifics of this evolution in the Czech environment - the absence of female opposition against men and, except for the first wave of the women's movement, as well as the absence of the tradition of feminism, which lasts until today. The situation for Czech women is not so favorable as it might seem as there are still differences in salaries and political representation. The little probability of major changes happening in these areas lies (among other things) in the way media represents female politicians as they are provided with little space and are subject to stereotypes, but also in low political confidence of Czech women and, in general, low support for policy tools such as quotas for increasing female representation in politics. The main goal of this thesis was to identify what the gender discourse looks like in the online environment. This was done by looking closely on the media representation of female top political leaders in articles published on Facebook pages idnes.cz and aktualne.cz and by analyzing the comments posted by users, in which at least one of the politicians was mentioned. Even though the majority of articles had neutral tone (that means it had neither positive nor negative expressions in it), it was possible to identify various trends. Firstly, while all the articles identified as having a positive attitude towards the female politician/s focused almost solely on their political activity and opinions, the topics of articles identified to have a negative tone also targeted their private life, fashion style, and lack of emotions. As these areas are stereotypically related to women, the negative and even mocking tone creates an impression that the politician does not fit into the image of a „typical“ woman. Secondly, when positive or negative tone appears in an article, it is almost always in a statement of another person, which makes the author appear impartial and objective. The analysis of user comments confirmed that women tend to participate less in online political discussions as they opt for less visible forms of expression. Surprisingly, the

politician's gender was mentioned in a negligible number of comments. When it was mentioned, the female gender was commented on both in a positive and a negative way by male users, the former mentioning for example the advantage of a female having a female point of view and reasoning in politics. Even though women post less comments, in total the proportion of negative comments to positive ones is greater compared to male users. Disapproval of certain policy measures taken by the politician was the most common reason for identifying the comments as negative. Other reasons causing negative depiction of the female politicians were, for example, childlessness, lack of fashion style, and age, all of which are related to the perceived failure on the part of the politician to live up to the stereotypical expectations of femininity.

Použitá literatura

BARTMIŃSKI, J. *Jazyk v kontextu kultury*. Praha: Karolinum, 2016, 170 s. ISBN 9788024628837

BELL, S. G./ OFFEN, K. M. *Women, the Family, and Freedom: 1750-1880*. Redwood City: Stanford University Press, 1983, 577 s. ISBN 978-0804711708

BERGER, P.L./ LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii vědění*. (Překlad: Jiří Svoboda) Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, 214 s. ISBN 80-85959-46-1

BUDIN, S. L./ TURFA, J. M. *Women in Antiquity: Real Women across the Ancient World*. New York: Routledge, 2016, 1074 s. ISBN 978-1-315-62142-5

CAMPUS, D. *Women Political Leaders and the Media*. London: Palgrave Macmillan, 2013, 147 s. ISBN 978-0-230-28528-6

CLARK, L. L. *Women and Achievement in Nineteenth-century Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, 312 s. ISBN 978-0521658782

ČADKOVÁ, K./ LENDEROVÁ, M./ STRÁNIKOVÁ J. *Dějiny žen, aneb, Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zasetí historiografie*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, 604 s. ISBN 80-7194-920-5

JANDOUREK, J. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada, 2012, 264 s. ISBN 978-80-247-3679-2

JEWELL, H.M. *Women In Late Medieval and Reformation Europe 1200-1550*. New York: Palgrave Macmillan, 2007, 184 s. ISBN 0333912578

KRAUS, J. *Nový akademický slovník cudzích slov*. Praha: Academia, 2005, 880 s. ISBN 8020014152

LENEROVÁ, M. *Eva nejen v ráji: Žena v Čechách od středověku do 19. století*. Praha: Karolinum, 2002, 200 s. ISBN 80-246-0375-6

LENEROVÁ, M/ KOPIČKOVÁ, B./ BUREŠOVÁ, J./ MAUR, E. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 2009, 853 s. ISBN 978-80-7106-988-1

LIŠKA, V. *Ženy českých panovníků*. 1. vyd. Praha: XYZ, 2012, 232 s. ISBN 978-80-7388-654-7

MACDOWELL, D. M. *The Law in Classical Athens*. New York: Cornell University Press, 1986, 280 s. ISBN 0-8014-9465-X

- MOSES, C.G. *French feminism in the 19th century*. New York: Suny Press, 1984, 311 s. ISBN 978-0-87395-860-8
- MARCUS, S. *Between Women: Friendship, Desire, and Marriage in Victorian England*. Princeton: Princeton University Press, 2007, 368 s. ISBN 978-0-691-12820-7
- REMIŠOVÁ VĚŠÍNOVÁ, K. *Gender a pravěká společnost*. Praha: Karolinum, 2017, 252 s. ISBN 978-80-246-3177-6
- SOUKUP, V. *Dějiny antropologie: encyklopedický přehled dějin fyzické antropologie, paleoantropologie, sociální a kulturní antropologie*. Praha: Karolinum, 2006, 667 s. ISBN 8024603373
- ROSS, K. *Gender, Politics, News: A Game of Three Sides*. New Jersey: Wiley-Blackwell, 2017, 240 s. ISBN 9781118561591
- SREBERNY A./ VAN ZOONEN, L. *Gender, politics and Communication*. New Jersey, Hampton Press, 2000, 348 s. ISBN 1-57273-242-3
- STEVENS, H. *Henry James and Sexuality*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998, 232 s. ISBN 978-0-521-62259-2
- STURD, S.M. *Women in Medieval Society*. 5. vyd. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1989, s.228 ISBN 0-8122-7708-2
- TRAMPOTA, T./ VOJTĚCHOVSKÁ, M. *Metody výskumu médií*. 1. vyd. Praha: Portál. 2010, 296 s. ISBN 978-80-7367-683-4
- VALDROVÁ, J. *ABC feminizmu*. Brno: Nesehnutí, 2004, 232 s. ISBN 8090322832
- VODÁKOVÁ, A./ VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. Praha: SLON, 2003, 356 s. ISBN 80-86429-18-0
- WIESNER-HANKS, E.M. *Women and Gender in Early Modern Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000, 356 s. ISBN 0521-77105-6

Elektronické zdroje

- AALBERG, T./ JENSSEN, A.T. Gender stereotyping of political candidates. An Experimental Study of Political Communication [online]. *Nordicom Review*, 2007, č.1, s. 17-32 [cit. dňa 26.2.2019] Dostupné z: <https://doi.org/10.1515/nor-2017-0198>
- ABRAHAM, L. B./ MÖRN, M.P./ VOLLMAN, A. *Women on the web. How women are shaping the internet* [online]. 2010, s.3 [cit. dňa 18.3.2019] Dostupné z: http://www.digitalads.org/general%20marketing/comScore_onlinewomen_092010.pdf

BINKOVÁ, P. Feministická perspektiva v mediálních studiích. *Revue pro médiá č. 9: Média a gender*, 2004, č. 6 [cit. dňa 20.2.2019] Dostupné z: http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Revue09/binkova_feministicka-perspektiva.pdf

BOBEK, M./ MOLEK, P./ ŠIMÍČEK, V. *Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějin bezpráví* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009. [cit. dňa 9.3.2019] Dostupné z: http://www.komunistickepravo.cz/kapitoly/07_179-207_komunistickepravo-cz_Havelkova_Gender.pdf

BODE, L. Closing the gap: gender parity in political engagement on social media [online]. *Information, Communication and Society*. 2016, s.587-603 [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1369118X.2016.1202302>

BORČANY, V. *Ženy v české evropské, zahraniční a bezpečnostní politice* [online]. 2017 [cit. dňa 12. 3. 2019] Dostupné z: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2017/09/AMO_zeny-v-ceske-evropske-zahranicni-a-bezpecnostni-politice.pdf

BOUMOVÁ, P. *Jak získaly české ženy volební právo I.* [online]. [cit. dňa 20.2.2019] Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/jak-ziskaly-ceske-zeny-volebni-pravo-i>

BOUMOVÁ, P. *Olympe de Gouges: žena, která za své přesvědčení zaplatila životem* [online]. [cit. dňa 27. 2. 2019] Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/zpravodajstvi/olympe-de-gouges-zena-ktera-za-sve-presvedceni-zaplatila-zivotem>.

CARTWRIGHT, M. *The role of women in the Roman World* [online]. 2014 [cit. dňa 17. 2. 2019] Dostupné z: <https://www.ancient.eu/article/659/the-role-of-women-in-the-roman-world/>

COHICK, L.H. *Women's Work in the Greco-Roman World* [online]. [cit. dňa 19. 2. 2019] Dostupné z: <https://www.bibleodyssey.org/en/people/related-articles/womens-work-in-the-grecoroman-world>

EDDY, M. Merkel Offers a Peak Into Her Private Life [online]. *New York Times*, 2013 [cit. dňa 7.5.2019] Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2013/05/18/world/europe/fascination-with-german-leaders-more-private-side.html>

FACEBOOK AKTUALNE.CZ <https://www.facebook.com/Aktualne.cz/> [cit. dňa 13.3.2019]

FACEBOOK IDNES.CZ <https://www.facebook.com/iDNES.cz/> [cit. dňa 13.3.2019]

FALLOWS, D. *How women and men use the internet* [online]. 2005 [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z: https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/9/2005/12/PIP_Women_and_Men_online.pdf

GIBSON, R./ CANTIJOCH, M. *Conceptualizing and Measuring Participation in the Age*

of the Internet: Is Online Political Engagement Really Different to Offline? [online] *The Journal of Politics*, 2013, Vol. 75, No. 3, s. 701-716 [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z: 10.1017/s0022381613000431

GIL DE ZÚÑIGA, H./ MOLYNEUX, L./ ZHENG, P. *Social Media, Political Expression and Political Participation: Panel Analysis of Lagged and Concurrent Relationships* [online]. *Journal of Communication* banner. 08/2014, s. 612-634 [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/jcom.12103>

HERMIDA, A./ FLETCHER, F./ KORELL, D./ LOGAN, D. Share, like, recommend. Decoding the social media news consumer [online]. *Journalism Studies*. 2012, s. 818 [cit. dňa 20.3.2019] Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1461670X.2012.664430>
http://cdn.agilitycms.com/who-makes-the-news/Imported/reports_2015/global/gmmp_global_report_en.pdf

HUDDY, L./ TERKILDSEN, N. Gender Stereotypes and the Perception of Male and Female Candidates [online]. *American Journal of Political Science*, 1993, Vol. 37, č. 1., s. 119-147 [cit. dňa 13.3.2019] Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2111526>

HUDSON, P. *Women's work* [online]. 2009 [cit. dňa 21.2.2019] Dostupné z: https://www.bbc.co.uk/history/british/victorians/womens_work_01.shtml

HUNT, K. A history of Radical Thinking: How women created bookclubs [online]. *Broadly*, 2016 [cit. dňa 21.2.2019] Dostupné z: https://broadly.vice.com/en_us/article/nejbvk/a-history-of-radical-thinking-how-women-created-book-clubs

INTER-PARLIAMENTARY UNION. Women in Parliaments: World and regional Averages [online]. [cit. dňa 11.3.2019] Dostupné z: <http://archive.ipu.org/wmn-e/world.htm>

JIRÁK, J. *O stereotypch v médiách aneb Svět, který vidí média* [online]. [cit. dňa 24.2.2019] Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/a/246/284/O-STEREOTYPECH-V-MEDIICH-ANEB-SVET-KTERY-VIDI-MEDIA.html/>

JIROUSCHKOVÁ, K. *Osobnost Judith Butler v kontextu její práce* [online]. 2017 [cit. dňa 27.2. 2018] Dostupné z: <http://medkult.upmedia.cz/2017/02/05/osobnost-judith-butler-v-kontextu-jeji-prace/>

KADLECOVÁ, M. *Feminismus* [online]. [cit. dňa 27. 2. 2019] Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/marketa-kadlecova-feminismus>

KAHN, K. F./ GOLDENBERG, E. N. Women candidates in the news: An examination of gender differences in U.S. Senate campaigns [online]. *The Public Opinion Quarterly*. 1991, Vol. 55, No. 2, s. 180-199 [cit. dňa 13.3.2019] Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/2749288>

KERN, R.L./ GIL-EGUI, G. *Women behaving badly: negative posts on Facebook memorial pages* [online]. *Information, Communication and Society*, 2016, Vol. 20, s. 1756-

1770 [cit. dňa 19.3.2019] Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/1369118X.2016.1257040>

KITTILSON, M.C. *Gender and political behavior* [online]. 2016 [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z:

<http://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-71>

KUBROVÁ ADAMUCOVÁ, M. *Lvice puštěná z klece: Elisabeth Cady Stanton* [online]. [cit. dňa 27. 2. 2019] Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/lvice-pustena-z-klece-elisabeth-cady-stanton>

KUCHYŇOVÁ, Z. *Analýza ministerstva práce potvrdila propast mezi výdělky žen a mužů* [online]. 2019 [cit. dňa 9.3.2019] Dostupné z:

<https://www.radio.cz/cz/rubrika/ekonomika/analyza-ministerstva-prace-potvrdila-propast-mezi-vydelky-zen-a-muzu>

KUCHYŇOVÁ, Z. *Analýza ministerstva práce potvrdila propast mezi výdělky žen a mužů* [online]. 2019 [cit. dňa 9.3.2019] Dostupné z:

<https://www.radio.cz/cz/rubrika/ekonomika/analyza-ministerstva-prace-potvrdila-propast-mezi-vydelky-zen-a-muzu>

LOUDOVÁ, B. *Rekordy a čísla letošních voleb do Senátu: Zvolen byl nejmladší senátor i nejmenší počet žen*. Česká televize [online]. 2018 [cit. dňa 11. 3. 2019] Dostupné z:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2622044-rekordy-a-cisla-letosnich-voleb-do-senatu-zvolen-byl-nejmladsi-senator-i-nejmensi>

MACHARIA, S. *Who makes the news?* [online] 2015 [cit. dňa 7.3.2019] Dostupné z

MEDIA TENOR. *Analýza mediální prezentace politických subjektů v hlavních zpravodajských relacích. Rok 2011* [online]. 2012 [cit. dňa 7.3.2019] Dostupné z:

https://www.rrtv.cz/cz/files/monitoring/Media_Tenor-RRTV-prezentace_politickyh_stran_2011.pdf

NETMONITOR. *Výzkum sociodemografie návštěvníku internetu v České Republice* [online]. 2017. [cit. dňa 18.3.2019] Dostupné z:

http://www.netmonitor.cz/sites/default/files/verejne-vystupy/2017_01_TOTAL-stream-PC.pdf

NEWMAN, N. *The rise of social media and its impact on mainstream journalism* [online]. Oxford: University of Oxford. 2009 [cit. dňa 13.3.2019] Dostupné z:

<https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2017-11/The%20rise%20of%20social%20media%20and%20its%20impact%20on%20mainstream%20journalism.pdf>

OSVALDOVÁ, B. *Feminismus po česku* [online]. [cit. dňa 1.5.2019] Dostupné z:

<http://barbora.osvaldova.sweb.cz/docs/reflex2.rtf>

RAKUŠANOVÁ, P. *Česká politika: Ženy v labyrintu mužů?* [online] 2006 [cit. dňa

24.2.2019] Dostupné z <https://padesatprocent.cz/docs/zeny-labyrint-muzu.pdf>

RAKUŠANOVÁ, P./ HORÁKOVÁ, N. *Názory veřejnosti na působení žen v politice* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004 [cit. dňa 11. 3. 2019] Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a95/f9/100379s_po40802.pdf

SINE NOMINE. *Zájem mužů a žen o politiku a veřejné dění* [online]. [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/vztah_zen_a_muzu_k_politice_1.pdf

SMITH, K.B. When All's Fair: Signs of Parity in Media Coverage of Female Candidates [online]. *Political Communication*. 1997, Vol. 14, s. 71-82 Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/105846097199542>

SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. *Názory veřejnosti na působení žen v politice* [online]. [cit. dňa 28.2.2019] Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a95/f9/100379s_po40802.pdf

SOKAČOVÁ, L. *Stručná historie feminizmu* [online]. [cit. dňa 20.2.2019] Dostupné z: <http://web.feminismus.cz/historie.shtml>

STANYER, J./WING, D. Public Images, Private Lives: An Introduction [online]. Parliamentary Affairs, 2004, 57 (1), s.4 [cit. dňa 7.5.2019] Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/31394261_Public_Images_Private_Lives_An_Introduction

ŠIKLOVÁ, J. Feminism and the roots of apathy in the Czech republic [online]. *Social research*, vol. 64, No.2, 1999, s. 258-280 Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/40971185>

ŠIKLOVÁ, J. Feminism and the roots of apathy in the Czech republic [online]. *Social research*, vol. 64, č.2, 1997, s. 258-280 [cit. dňa 20.2.2019] Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40971185>

ŠPRINCOVÁ, V./ ADAMUSOVÁ, M. *Politická angažovanost žen v České republice* [online]. [cit. dňa 11. 3. 2019] Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/politicka-angazovanost-zen-v-ceske-republice_forum_1.pdf

TAYLOR NELSON SOFRES FACTUM. *Obraz ženy v médiích a reklamě a jeho vliv na veřejné mínění o rovnosti mužů a žen* [online]. 2003 [cit. dňa 7.3.2019] Dostupné z <https://www.mpsv.cz/files/clanky/960/vyzkum.pdf>

THE WORLD BANK. *Population, female (% of total)* [online]. [cit. dňa 1.5. 2019] Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL.FE.ZS>

UNITED NATIONS WOMEN. Revisiting Rwanda five years after record-breaking parliamentary elections [online]. 2018 [cit. dňa 11. 3. 2019] Dostupné z: <http://www.unwomen.org/en/news/stories/2018/8/feature-rwanda-women-in-parliament>

ÚRAD VLÁDY. *Zpráva za rok 2017 o rovnosti žen a mužů* [online]. [cit. dňa 12. 3. 2019] Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/zprava2017.pdf>

VELASQUEZ, A./ ROJAS, H. *Political Expression on Social Media: The Role of Communication Competence and Expected Outcomes* [online]. 2017 [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z <https://doi.org/10.1177/2056305117696521>

VITAK, J./ ZUBE, P./ SMOCK, A. / CARR, C.T./ ELLISON, N./ LAMPE, C. It's Complicated: Facebook Users' Political Participation in the 2008 Election [online]. *Cyberpsychology, behavior and social networking*. 2011, 14 (3), [cit. dňa 18. 3. 2019] Dostupné z: 10.1089/cyber.2009.0226

VODÁKOVÁ, A. *Kult mariánský* [online]. 2017 [cit. dňa 19. 2. 2019] Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Kult_mariánský

VOHLÍDALOVÁ, M. *Výzkumná zpráva o z dotazníkového šetření „Ženy a muži v rovnováze“* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR. 2015 [cit. dňa 7.3.2019] Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/vyzkumna-zprava-z-dotaznikoveho-setreni_postoje-verejnosti-k-pusobeni-zen-v-politice.pdf

VOCHOCO VÁ, L./ MAZÁK, J./ ŠTĚTKA, V. Nic pro holky? Genderové nerovnosti v politické participaci na sociálních sítích [online]. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, 2016, Vol. 17, No. 2: 64-75. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.13060/12130028.2016.17.2.283>

VRÁBLÍKOVÁ, K. *Politická participace – koncepty a teorie* [online]. Politologický časopis 04/2008, s. 366-387 [cit. dňa 14. 3. 2019] Dostupné z http://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/2008/4/Polcas_2008_4_pp_366_387.pdf

WOMEN IN INTERNATIONAL POLITICS. *2017, women and political leadership – female heads of State and heads of government* [online]. 2017 [cit. dňa 11. 3. 2019] Dostupné z: <https://firstladies.international/2017/03/07/2017-women-and-political-leadership-female-heads-of-state-and-heads-of-government/>

WOMEN INTERNATIONAL POLITICS. *2018, women and political leadership – female heads of state and heads of government* [online]. [cit. dňa 11. 3. 2019] Dostupné z: <https://firstladies.international/2018/02/20/2018-women-and-political-leadership-female-heads-of-state-and-heads-of-government/>

ZORMANOVÁ, L./ DROZDOVÁ, M. *Feminismus v českých zemích* [online]. [cit. dňa 20.2.2019] Dostupné z: <https://www.rovne-prilezitosti.cz/clanky/clanek-8.html>

Citované články

ČTK. Uprchlíky přijímat nemusíme. Do Evropy jsme je nezvali, prohlásil Kaczyński [online]. *idnes.cz*, 1.7.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/kaczynski-polsko-uprchlici-evropska-komise.A170701_175014_zahranicni_jol

ČTK. Zemřel bývalý německý kancléř Helmut Kohl. Muž, jenž sjednotil Německo a objevil Merkelovou. *aktualne.cz*, 16.6.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranicni/zemrel-byvaly-nemecky-kancler-helmut-kohl/r~15d0af0652ab11e7ac060025900fea04/>

FILIPOVÁ, M. Radši plavky než burkiny, stejně ale vyhraje Merkelová, zní z Bavorska [online]. *idnes.cz*, 18.9.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/volby-nemecko-merkelova-pruzkum.A170918_095556_zahranicni_bur

HÁJEK, A. Merkelová našla důstojného soka, po letech jí hrozí volební prohra [online]. *idnes.cz*, 18.2.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/angela-merkelova-martin-schulz-volby-nemecko.A170218_162424_zahranicni_aha

HÁJEK, A. Z Ivanky je Trumpova pravá ruka, dostane vlastní kancelář v Bílém domě [online]. *idnes.cz*, 21.3.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/ivanka-trumpova-trump-usa-prezident-dcera-zelnickova.A170321_103324_zahranicni_aha

HÁJEK, A./ MÁNERT, O. Robot, z něhož padají klišé. Kampaň Mayové byla naprostá katastrofa. *idnes.cz.*, 9.6.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/theresa-mayova-kampan-britanie-volby.A170609_163056_zahranicni_aha

IDNESC.CZ/ ČTK. Satelitní snímky ukázaly zkázu vesnic Rohingů, přes 200 jich lehlo popelem [online]. *idnes.cz.*, 20.0.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/barma-rohingove-vypalene-vesnice-satelitni-snimky.A170920_092803_zahranicni_ert

IDNESC.CZ. V plytkosti Le Penové vidím podobu se Zemanem, naznačil Telička v Rozstřelu [online]. *idnes.cz*, 21.4.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/rozstrel-francie-prezidentske-volby.A170421_164556_domaci_ale

IDNESC.CZ./ ČTK. Trump: Jednání s Merkelovou bylo skvělé. Německo nám dluží hromadu peněz [online]. *idnes.cz*, 18.3.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/setkani-trump-merkelova-media-reakce.A170318_094651_zahranicni_jj

IDNESC.CZ. Polský prezident Duda vetuje kontroverzní zákon o nejvyšším soudu [online]. *idnes.cz*, 24.7.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z:

https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/posko-duda-vetuje-soudni-zakony.A170724_102021_zahranicni_kha

KOPECKÝ, J. Když nemá být hrubá společnost, nesmí být ani prezident, říká Kulhánek [online]. *idnes.cz*, 5.7. 2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/rozhovor-s-prezidentskym-kandidatem-vratislavem-kulhanek.A170704_142322_domaci_kop

LIZCOVÁ, L. KOMENTÁŘ: Německou politikou se prohnal vítr, který zpřevracel, co se dalo [online]. *idnes.cz*, 25.9.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/komentar-nemecko-volby-lizcova.A170925_132920_zahranicni_bur

LIZCOVÁ, Z. Je jedna otázka, jíž Merkelovou spolehlivě rozhodíte. Ženu konkurentku by vyřídila stejně jako muže [online]. *aktualne.cz*, 27.9. 2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranicni/jedna-vlastovka-jaro-nedela-merkelova-inspiruje-ale-zeny-do/r~2abd6d5055cb11e78f16002590604f2e/>

LIZCOVÁ, Z. Merkelová střední Evropu rozhodně nepřehlíží. Německo musí držet EU pohromadě, tvrdí expert [online]. *aktualne.cz*, 29.9.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranicni/nemecko-je-odsouzeno-k-tomu-aby-vsechny-drzelo-pohromade/r~6297cfa055c511e7886d002590604f2e/>

MÁNERT, O. Mayová řeší „saúdské dilema“. Nechce vydat studii o financování extremismu [online]. *idnes.cz*, 4.7.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/mayova-dokument-financovani-extremismus-britanie-kritika.A170704_102002_zahranicni_ert

MÁNERT, O. Merkelová musí spojit nespojitelné. Německo čeká dlouhá cesta ke koalici [online]. *idnes.cz*, 26.9.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/nemecko-volby-koalice-sestaveni-jednani-merkelova-cdu-fdp-zeleni-jamajka.A170926_132701_zahranicni_ert

NETRVALOVÁ, S. Popularita USA utrpěla. Trumpa nad Obamou preferuje jen Rusko a Izrael [online]. *idnes.cz*, 27.6.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/trump-popularita-pruzkum-pew-research-center.A170627_131411_zahranicni_san

NOVÁK, M. Merkelová má před sebou čtyři možnosti. V žádné z nich nepočítá s koncem své politické kariéry [online]. *idnes.cz*, 21.11.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranicni/merkelova-ma-pred-sebou-ctyri-moznosti-v-zadne-z-nich-nepoci/r~16ad3d56ceaf11e7afac0cc47ab5f122/>

PROCHÁZKOVÁ, B. Jak premiéra Sobotku vyděsily podpisy Merkelové. "Endžila" odhalila své plány poprvé české vědkyni [online]. *aktualne.cz*, 21.9.2017. [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranicni/nase-angela-nikdy-nemluvila-o-osobnim-zivote/r~ac8ca7ae8f0c11e782f9002590604f2e/>

TRUHLÁ, H./ NOVÁK, M. Roky stejné oblečení i dovolená. "Roboticky monotónní"

Merkelová sází v soukromí na operu a fotbal [online]. *aktualne.cz*, 24.9. 2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/soukromy-zivot-nemecke-kanclerky/r~421127248eee11e7867b002590604f2e/>

VOTÁPEK, V. KOMENTÁŘ: Merkelová v Soči sice nezvítězila, ale Putin prohrál [online]. *idnes.cz*, 3.5.2017 [cit. dňa 13.4.2019] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/komentar-vladimir-votape-setkani-angela-merkelova-vladimir-putin-soci.A170503_083508_zahranicni_ane

Institut komunikačných štúdií a žurnalistiky FSV UK
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:

Bc. et bc. Lucia Blažiová

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:

2016

E-mail diplomantky/diplomanta:

blazi.lucia@gmail.com

Studijní obor/forma studia:

Mediální studia (kombinovaně)

Předpokládaný název práce v češtině:

Mediální reprezentácia súčasných politických líderiek a gender diskurz v online prostredí

Předpokládaný název práce v angličtině:

Media representation of current female political leaders and gender discourse in online environment

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013)

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)

LS 2018/2019

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků):

Gender diskurz nie je v českom prostredí bežnou súčasťou verejného diskurzu tak ako u našich západných susedov (najmä v USA) a akékoľvek nastolenie otázok týkajúcich sa feminizmu a genderu budí veľmi silné vášne odporcov. Okrem toho, že ČR obišla 2. vlna feminizmu šíriaca sa najmä v 60. rokoch, je to chápané aj ako dôsledok socialistickej minulosti – ženy boli zobrazované (a často tak samy seba i vnímali) ako emancipované robotníčky, ktoré sa v práci dokážu vyrovnáť mužom, a navyše sa zvládnu postarať o rodinu. Tento obraz možno dobre slúžil na propagáciu, no v mnohých oblastiach postavenie žien v (českej) spoločnosti nie je dodnes vyrovnané. Jednou z oblastí, kde je rozdielne vnímanie schopností a kompetencie žien a mužov veľmi markantné, je politika.

Diplomová práca sa bude zameriavať na gender diskurz v online prostredí v súvislosti s politickými líderkami, ktoré zastávali najvyššiu exekutívnu funkciu vo svojom štáte v roku 2017. Celková podoba tohto diskurzu bude poskladaná z analýzy mediálnej reprezentácie politických líderiek v článkoch publikovaných na facebookovej stránke spravodajských portálov idnes.cz a aktualne.cz, ktorý bude následne doplnený analýzou príspevkov užívateľov pod danými článkami.

Sociálne siete vytvorili platformu pre diskusiu „o všetkom pre všetkých“. V podstate každý bez obmedzenia môže vyjadriť svoj názor, a rovnako rýchlo sa mu ho iný užívateľ môže snažiť vyvrátiť či súhlasiť. Online formy diskusie však majú aj svoje negatívne stránky ako napr. vulgárne vyjadrovanie alebo útočenie online účastníkov voči ostatným komentujúcim (tzv. flaming). V českom prostredí nie je gender diskurz v online prostredí sociálnych sietí doposiaľ dostatočne preskúmanou témou. Práce, ktoré vznikli sa venujú napríklad komunikácii politických strán na Facebooku (analýza Newton Media z roku 2016) alebo rozdielom v politickej participácii užívateľov a užívateľiek v online prostredí (Vochocová/Štětka/Mazák - Good girls don't comment on politics? Gendered character of online political participation in the Czech Republic).

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):

Ciel práce je analýza gender diskurzu, ktorý prebieha v online prostredí, a to na príklade mediálnej reprezentácie politických líderiek na FB stránke novinky.cz a aktualne.cz, doplnenej o analýzu príspevkov užívateľov pod danými článkami so zameraním sa na charakter diskusie. Oba výsledky nám

poskytnú celkový obrázok o diskurze - zo strany podávateľov, ale i prijímateľov a aktívne komentujúcich užívateľov.

Kvantitatívna analýza mediálnej reprezentácie súčasných politických líderiek na facebookových stránkach idnes.cz a aktualne.cz – v tejto časti bude práca zameraná na to, koľko článkov v sledovanom období bolo na stránkach publikovaných o jednotlivých líderkách, akej téme/témam sa venovali, apod. Cieľom tejto časti práce je odhaliť, aká je mediálna konštrukcia politických líderiek zo strany podávateľov (teda FB stránok idnes.cz a aktualne.cz), a zároveň bude slúžiť ako východisko pre druhú časť práce.

Kvantitatívna a kvalitatívna analýza diskurzu v príspevkoch užívateľov pod článkami venujúcimi sa práve politickým líderkám – obsahová analýza zameraná na to, či a akým spôsobom užívatelia Facebooku reagujú na tieto články, a na zachytenie rozdielu v príspevkoch medzi užívateľmi a užívateľkami FB komentujúcimi dané správy/články. Kvantitatívna analýza tejto časti práce odhalí pomer komentujúcich mužov a žien, na čo priamo naviaže kvalitatívna analýza, ktorá sa bude zameriavať na charakter daných príspevkov s ohľadom na gender. Cieľom bude identifikovať rozdiely v spôsobe komentovania článkov o politických líderkách u žien a mužov.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod
2. Teoretická část (vysvetlenie najdôležitejších pojmov súvisiacich s výskumnou časťou práce)
 - 2.1. Mediálna reprezentácia
 - 2.2. Mediálne stereotypy – ženy a politika
 - 2.3. Gender diskurz v médiách – dôraz na gender diskurz v online prostredí
3. Výskumná část (predstavenie výskumných otázok, metodológie a výsledkov výskumu)
 - 3.1. Mediálna konštrukcia súčasných politických líderiek
 - 3.2. Analýza príspevkov užívateľov
4. Závěr

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

Facebooková stránka spravodajských portálov www.idnes.cz a aktualne.cz a príspevky užívateľov sociálnej siete Facebook pod danými článkami od 1.1. do 31.12 2017 (do analýzy nebudú zahrnuté iné formy online participácie ako zdieľanie, lajkovanie, apod.).

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Pri analýze článkov publikovaných na FB stránkach bude využitá kvantitatívna analýza. Jednotkou analýzy bude článok, v ktorom bude spomenutá aspoň jedna zo súčasných politických líderiek. Na vyhľadávanie bude použité pole vyhľadávania na FB stránke a zadaním mena danej politickej líderky.

V druhej časti analýzy bude použitá kvantitatívna aj kvalitatívna obsahová analýza komentárov užívateľov Facebooku priamo pod danými článkami, ktoré nám dotvoria celkový obrázok o diskurze. Kvantitatívna analýza tejto časti práce odhalí pomer komentujúcich mužov a žien, na čo priamo naviaže kvalitatívna analýza, ktorá sa bude zameriavať na charakter daných príspevkov s ohľadom na gender.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

BERGER, Peter L.; LUCKMANN, Thomas (1966). *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 1. vydání. 216 s.

- Autori Berger a Luckmann chápu realitu ako sociálne konštruovaný fenomén, v publikácii popisujú procesy, prostredníctvom ktorých je realita vytváraná a následne v sociálnych interakciách potvrdzovaná.

OSVALDOVÁ, B. (2004). *Česká média a feminizmus*. Praha: SLON. 160 s.

- Publikácia začína vysvetlením vývoja feminizmu a feministických teórií, zameriava sa však najmä na feministické tendencie v rôznych druhoch tlačených médií v ČR.

SREBERNY, A.; VAN ZOONEN, L. (2000). *Gender, Politics and Communication*. New Jersey: The Hampton Press. 348 s.

- Publikácia je súborom 12 článkov, v ktorých sa autorky zameriavajú na analýzu mediálneho obrazu (primárne) amerických a holandských političiek v rôznych typoch médií a žánroch od tlače po talkshow v TV.

ROSS, K. (2017). *Gender, Politics, News: A Game of Three Sides*. New Jersey: John Wiley & Sons Inc. 240 s.

- Autorka sa zameriava na rolu genderu v procese politickej komunikácie a na analýzu mediálneho zobrazovania politikov a političiek v spravodajstve.

SCHWARTZ, H. A. (2013): *Personality, Gender, and Age in the Language of Social Media: The Open-Vocabulary Approach*.

- Článok predstavuje výsledky analýzy správ posielaných užívateľmi sociálnej siete Facebook (z lexikálneho a sémiotického hľadiska) využitím metódy open-vocabulary.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalárskych, magisterských a doktorských prací, ktoré byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

KUBÁTOVÁ, Jana. *Rovnoprávnost mužů a žen (problémy současného genderu)*. Diplomová práce. Brno: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií Brno, 2012. 93 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

OLBERTOVÁ, Martina. *Gender a média v éře postmodernity: Odkrývání genderových stereotypů v současném českém reklamním diskurzu*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií, 2011. 211 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Otakar Šoltys, CSc.

VANĚČKOVÁ, Barbora. *Mediální prezentace biatlonistů a biatlonistek v Soči v deníku MF Dnes z genderové perspektivy*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra genderových studií, 2015. 74 s. Vedoucí bakalářské práce Ing. Peter Pavlík, Ph.D.

VRÁNOVÁ, Hana. *Přímá volba?: mediální obraz kandidátek na českou prezidentku v roce 2013*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií, 2015, 101 s. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Barbora Osvaldová

TENGLEROVÁ, Hana. *Genderové aspekty zobrazování vědy v médiích: prezentace vědkyň a vědců v českém tisku*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra genderových studií, 2010, 98 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Hana Havelková, PhD.

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:	
Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:	
Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:	
Potvrzují, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.	
Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.	
Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE VEDOUcí PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

Zoznam príloh

Príloha 1: Obrázok 1. Graf počtu užívateľov a času stráveného na Facebooku podľa veku a genderu.

Príloha 2: Graf 1. Počet článkov so zmienkou o politických líderkách zverejnených na FB stránkach idnes.cz a aktualne.cz

Príloha 3. Tabuľka 1. Počet článkov rozdelených podľa témy zmienky o politických líderkách.

Príloha 4: Graf 2. Hodnotenie politických líderiek v článku

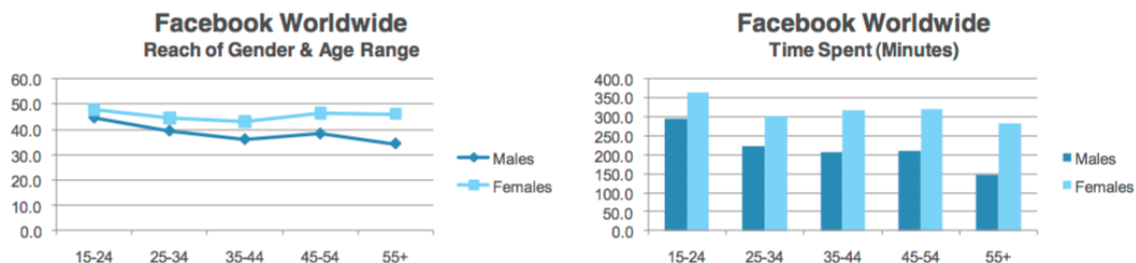
Príloha 5: Graf 3. Počet príspevkov rozdelených podľa genderu užívateľov

Príloha 6: Graf 4. Tón príspevkov o líderkách na FB idnes.cz

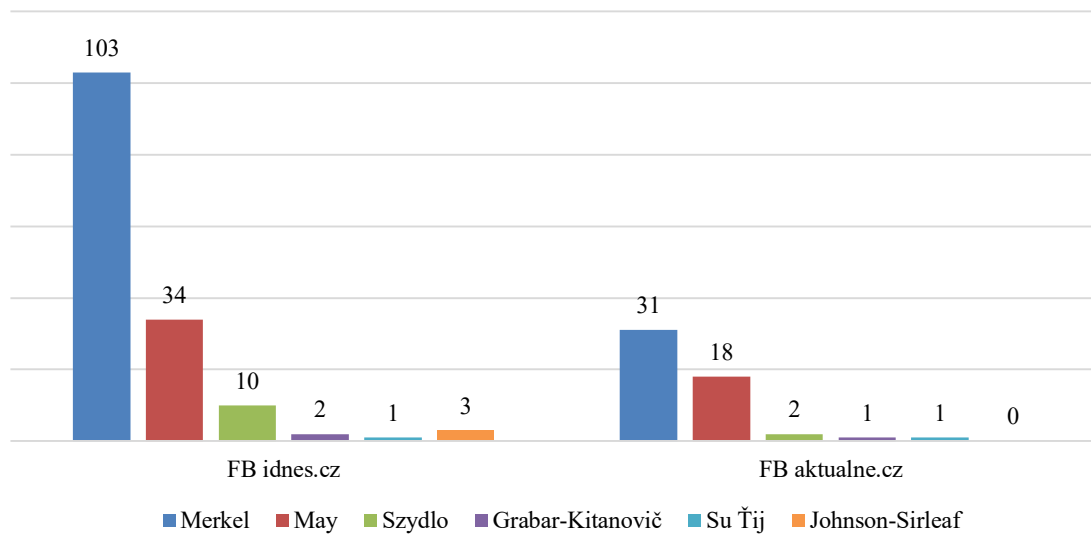
Príloha 7: Graf 5. Tón príspevkov o líderkách na FB aktualne.cz

Prílohy

Príloha 1: Obrázok 1. Graf počtu užívateľov a času stráveného na Facebooku podľa veku a genderu. (Zdroj: Media Metrix Worldwide)



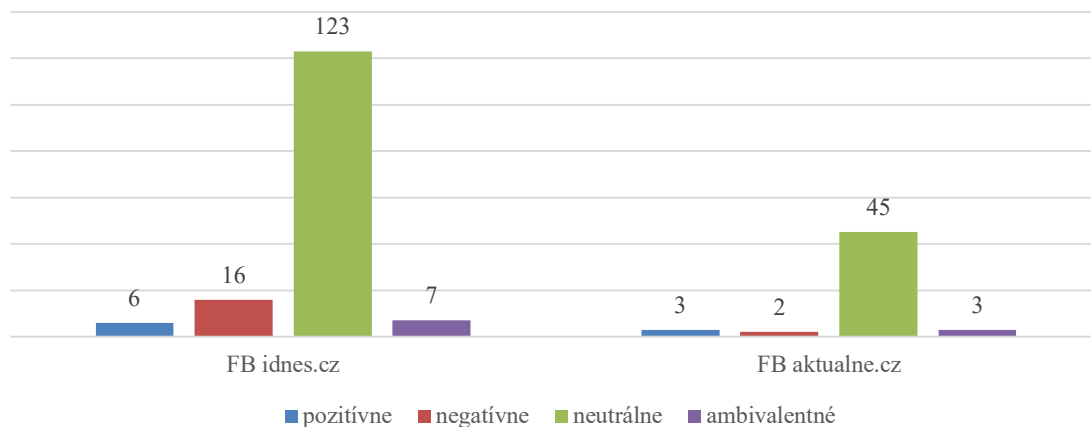
Príloha 2: Graf 1. Počet článkov so zmienkou o politických líderkách zverejnených na FB stránkach idnes.cz a aktualne.cz



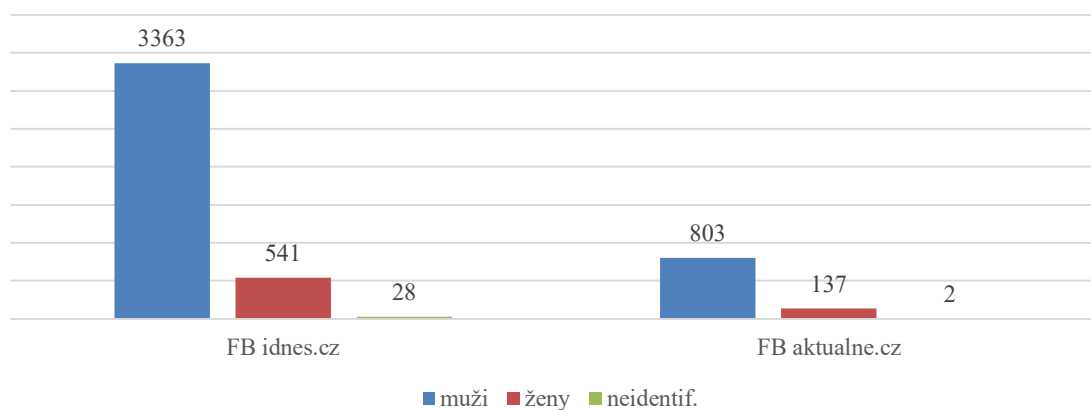
Príloha 3. Tabuľka 1. Počet článkov rozdelených podľa témy zmienky o politických líderkách.

	FB idnes.cz	FB aktualne.cz
politika	146	43
súkromie	1	3
iné	5	7

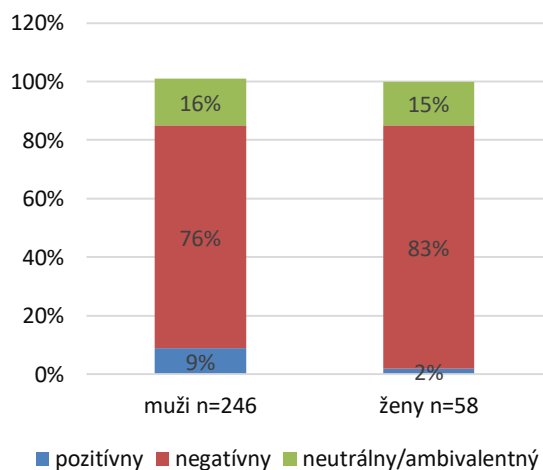
Príloha 4: Graf 2. Hodnotenie politických líderiek v článku



Príloha 5: Graf 3. Počet príspevkov rozdelených podľa genderu užívateľov



Príloha 6: Graf 4. Tón príspevkov o líderkách na FB idnes.cz



Príloha 7: Graf 5. Tón príspevkov o líderkách na FB aktualne.cz

